

128. ДААЦЫН ТЭМДЭГЛЭГЭЭНИЙ ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН КОНВЕНЦ

1966 оны 4 дүгээр сарын 5-ны өдөр баталж,
1968 оны 7 дугаар сарын 21-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон*

Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар,

Далайн аяллын үед хүний амь нас, ачаа бараанд учирч болзошгүй аюулаас сэргийлэх зорилгоор олон улсын аяллын хөлөг онгоцыг ачаалахад тавих хязгаарлалтад нэгдсэн зарчим тогтоохыг эрмэлзэн;

энэхүү зорилгыг хангахад конвенц байгуулах нь хамгийн оновчтой хэлбэр гэж үзэн;
дараахь зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

1 дүгээр зүйл

Конвенцийн дагуу хүлээх ерөнхий үүрэг

1. Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар энэхүү конвенц болон түүний салшгүй хэсэг болох хавсралтуудаар баталсан журмыг дагаж мөрдөнө. Энэхүү конвенцоос ишлэх тухай бүрд хавсралтуудыг мөн иш татсанд тооцно.

2. Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар энэхүү конвенцийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай бүх арга хэмжээг авна.

2 дугаар зүйл

Нэр томьёо

Энэхүү конвенцийг хэрэгжүүлэх зорилгоор өөрөөр тусгайлан заагаагүй бол дор дурдсан нэр томьёог дараахь утгаар ойлгоно:

- a) "журам" гэж энэхүү конвенцийн хавсралтуудаар баталсан журмыг;
- b) "захиргаа" гэж өөрийн улсын далбаан дор хөлөг онгоц бүртгэж буй улсын Засгийн газрыг;
- c) "батлагдсан" гэдэгт Засгийн газраар батлагдсаныг;
- d) "олон улсын аялал" гэж энэхүү конвенц үйлчилж буй улсад оршиж буй боомт хүртэлх буюу түүний эсрэг чиглэл дэх далайн аяллыг. Энэ зорилгоор, хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газрын харъяалалтай олон улсын харилцаатай газар нутаг болон Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага удирдах байгууллага нь болж байгаа аливаа нутаг дэвсгэрийг тусгаар улс гэж;
- e) "загас агнуурын хөлөг онгоц" гэж загас, халим, далайн хав, далайн морь болон бусад далайн амьд баялагийг олзворлоход зориулан зохион бүтээсэн хөлөг онгоцыг;
- f) "шинэ хөлөг онгоц" гэж хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газрын хувьд энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдөр буюу хүчин төгөлдөр болсны дараа хэрсэнг нь барьсан болон угсралтын адилтгах шатанд байгаа хөлөг онгоцыг;
- g) "ашиглагдаж байгаа хөлөг онгоц" гэдэгт шинэ бус хөлөг онгоцыг;
- h) "урт" гэж цутгамал хэрсэн (хэнхэрцэг)-гийн хамгийн бага хэсгийн оройгоос тооцсон гүний хэмжээний 85 хувь дээрх усны шугамын нийт уртын 96 хувийг, эсвэл холбоосны урд талаас энэхүү усны шугаман дээрх залуурын тэнхлэг хүртэл зай нь их бол түүнийг авч тооцно. Налуу хэлбэрийн хэрсэнтэй хөлөг онгоцны хувьд уртыг тооцох усны шугам нь зохион бүтээгдсэн усны шугамтай зэрэгцээ (параллель) байна.
- i) "байгууллага" гэж далайн асуудлаар зөвлөлдөх Засгийн газар хоорондын байгууллагыг хэлнэ.

* Монгол Улс 2003.06.03-ны өдөр нэгдэн орсон.

3 дугаар зүйл **Ерөнхий нөхцөл**

1. Энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш конвенцийн үйлчлэх хүрээнд хамрагдах аливаа хөлөг онгоц конвенцийн заалтын дагуу шалгагдан бүртгэгдэж даацын тэмдэг тавиулаагүй болон, Даацын тэмдэглэгээний олон улсын гэрчилгээ (1966), эсвэл Даацын тэмдэглэгээнээс чөлөөлөгдөх олон улсын гэрчилгээгүйгээр олон улсын аялалд гарч болохгүй.

2. Засгийн газар нь хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших хэсгийн хэмжээний 1 дүгээр хавсралтад заасан доод хязгаараас хэтрүүлэхийг энэхүү конвенцоор хориглохгүй.

4 дүгээр зүйл **Үйлчлэх хүрээ**

1. Энэхүү конвенц дараахь тохиолдолд үйлчилнэ:

- a) Засгийн газар нь хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар болох улсад бүртгэлтэй хөлөг онгоц;
- b) Конвенцийн 32 дугаар зүйлд заасан газар нутагт бүртгэгдсэн хөлөг онгоц;
- c) Засгийн газар нь хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар болох улсын далбааг мандуулсан бүртгэгдээгүй хөлөг онгоц.

2. Энэхүү конвенц нь олон улсын далайд аялж байгаа хөлөг онгоцонд хамаарна.

3. 1 дүгээр хавсралтаар баталсан журам нь шинэ хөлөг онгоцонд тусгайлан хамаарна.

4. Конвенц хүчин төгөлдөр болохоос өмнө ашиглалтад орсон хөлөг онгоц нь 1 дүгээр хавсралтаар баталсан журамд заасан шаардлагыг бүрэн эсвэл зарим хэсгийг хангаагүй бол, ядаж Засгийн газраас олон улсын аялал хийх хөлөг онгоцонд тавих шаардлагыг заавал хангасан байна. Хэрэв ямар нэг зохицуулалтгүй бол хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших хэсгийн түвшинг хэтрүүлэхгүй байх шаардлага тавина. Ашиглагдаж байгаа хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших хэсгийн түвшинг өмнө тогтоосон түвшнээс багасгахын тулд энэхүү конвенцийн бүх шаардлагыг хангах үүрэгтэй.

5. Хоёрдугаар хавсралтаар баталсан журам нь энэхүү конвенц үйлчлэх шинэ болон ашиглагдаж байгаа хөлөг онгоцонд хамаарна.

5 дугаар зүйл **Үл хамаарах тохиолдол**

1. Энэхүү конвенц:

- a) дайнд оролцож буй хөлөг онгоц;
- b) 24 метр (79 фут) хүртэлх урттай шинэ хөлөг онгоц;
- c) бүртгэлийн 150 тонн хүртэлх нийт даацтай ашиглалтад байгаа хөлөг онгоц;
- d) тээврийн үйл ажиллагаа эрхэлдэггүй аялал зугаалгын дарвуулт хөлөг онгоц;
- e) загас агнуурын хөлөг онгоц зэрэгт үл хамаарна.

2. Энэхүү конвенц дор дурдсан газруудад аялах хөлөг онгоцонд үл хамаарна:

- a) Хойд Америк тивийн Их нуурууд, Кап де Розieroос Антикости арал руу чиглэсэн алс дорно дахь Сант Лоренсе гол болон 63 дугаар баруун уртраг хүртэл Антикостийн арлын хойд хэсэг;
- b) Каспийн тэнгис;
- c) Аргентин Улсын Пунта Норте болон Уругвай Улсын Пунта дел Эсте хоорондох Плэйт, Парана, Уругвай голууд.

6 дугаар зүйл Чөлөөлөх нөхцөл

1. Хоёр буюу түүнээс олон тооны улсын зэргэлдээ орших боомт хооронд хийгдэх олон улсын аялалын найдвартай нөхцөл байдал, мөн чанарыг харгалзан тухайн боомт харъяалагдах орны Засгийн газраас энэхүү аялалд оролцох хөлөг онгоцны хувьд энэхүү конвенцийн заалтыг мөрдөх шаардлагагүй бөгөөд амьдралд нийцэхгүй гэж үзвэл зөвхөн эдгээр боомт хоорондын аялалд оролцох хөлөг онгоцны хувьд энэхүү конвенцийн заалтыг мөрдөхөөс Засгийн газар чөлөөлж болно.

2. Конвенцид тусгагдаагүй ямар нэгэн шинэ онцлог бүхий хөлөг онгоц, уг онцлог шинжийг цаашид боловсронгуй болгох судалгааны ажилд саад болохын зэрэгцээ бусад олон улсын аялалын хөлөг онгоцонд нэвтрүүлэх боломжгүй бол хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар тухайн хөлөг онгоцыг конвенцийн заалтыг мөрдөхөөс чөлөөлж болно.

Гэхдээ ийм онцлогтой хөлөг онгоцны хувьд үйлчилгээнд тохирсон, далайн тээвэрлэлтэд аюулгүй бөгөөд хүлээн авах Засгийн газрын шаардлагыг биелүүлж, хөлөг онгоцны аюулгүйн нөхцөлийг хангана.

3. Энэхүү зүйлийн 1, 2 дахь заалтад заасан чөлөөлөх нөхцөлд тухайн Засгийн газар нь энэ шалтгааны талаар далайн асуудлаар зөвлөлдөх Засгийн газар хоорондын байгууллагад (цаашид “Байгууллага” гэнэ) мэдээлж улмаар байгууллага нь Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудад мэдээлэл болгон тараана.

4. Олон улсын аялалд байнга оролцдоггүй бөгөөд тухайн улсын нөхцөл байдлаас шалтгаалан нэг удаагийн олон улсын аялал хийх тохиолдолд тухайн Засгийн газраас тус аялалыг хийх аюулгүйн шаардлагыг хангасан гэж үзсэнээр энэхүү конвенцийн заалтыг мөрдөхөөс уг хөлөг онгоцыг чөлөөлж болно.

7 дугаар зүйл Давагдашгүй хүчин зүйлс

1. Хөлөг онгоц аялалд гарсан үед цаг агаарын болоод бусад давагдашгүй хүчин зүйлсийн нөлөөгөөр зорьж байсан чиглэлээс хазайх тохиолдолд конвенцийн заалт үйлчлэхгүй.

2. Энэхүү конвенцийн заалтуудыг хэрэглэхдээ хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газрууд цаг агаарын болоод бусад давагдашгүй хүчин зүйлийн улмаас хөлөг онгоц зорьж байсан чиглэлээс хазайсан болон товлосон хугацаанаас хоцорсон үндэслэлийг зохих байдлаар анхаарч үзнэ.

8 дугаар зүйл Төстэй зүйлс

1. Хэрэв конвенцийн заалтын шаардлагад тусгагдаагүй бол хөлөг онгоцонд туршилтаар тоног төхөөрөмж, аппарат, материал болон бусад хангалтыг суурилуулж, тохиргоо нь амжилттай болсон буюу конвенцид шаардагдсан хэмжээнд ажиллаж байвал Засгийн газар дээрхи тоног төхөөрөмж, аппарат, хэрэгсэл, материал болон бусад хангалтыг хөлөг онгоцонд суурилуулахыг зөвшөөрч болно.

2. Конвенцид зааснаас өөр тоног төхөөрөмж, аппарат, хэрэгсэл, материал болон хангалтыг суурилуулсан Засгийн газар нь энэ талаар тодорхой мэдээллийг, туршилтын тайлангийн хамт Байгууллагаар дамжуулан хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудад хүргүүлнэ.

9 дүгээр зүйл Туршилтын зорилгоор зөвшөөрөл олгох

1. Конвенцид харъяалагдах хөлөг онгоцны хувьд Засгийн газар нь туршилт хийх зорилгоор тусгайлан зөвшөөрөл олгохыг энэхүү конвенцоор хориглохгүй.

2. Дээрх зөвшөөрлийг олгосон Засгийн газар нь энэ талаар тодорхой мэдээллийг хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудад мэдээлэх зорилгоор Байгууллагад мэдэгдэнэ.

10 дугаар зүйл

Засвар, өөрчлөлт, шинэчлэлт

1. Засвар, өөрчлөлт, шинэчлэлт хийгдэж байгаа болон гаднах хэлбэр загвараа өөрчилж байгаа хөлөг онгоц нь түүнд өмнө нь тавигдаж байсан шаардлагыг заавал хангана. Энэ тохиолдолд шинэ хөлөг онгоцонд тавигдах шаардлага нь ашиглагдаж байгаа хөлөг онгоцонд засвар хийхээс өмнө тавьж байсан шаардлагатай адил бүрэн хэмжээгээр хамаарахгүй болно.

2. Засгийн газар шинэ хөлөг онгоцны үндсэн хэсэгт хийгдэх засвар, өөрчлөлт, шинэчлэлт болон гадна хэлбэр, загварын өөрчлөлтийн шаардлага амьдралд нийцэх үндэслэлтэй гэж үзвэл дээрх шинэ хөлөг онгоцонд уг шаардлагыг хангуулна.

11 дүгээр зүйл

Бүс, нутаг

1. Энэхүү конвенцийн заалтад харъяалагдах хөлөг онгоц нь 2 дугаар хавсралтад заасан бүс нутагт аялж буй хөлөг онгоцонд тавигдах шаардлагыг хангасан байна.

2. Хоёр бүс нутгийн хоорондын хилийн шугаман дээр орших боомтыг хөлөг онгоцны хүрэлцэн очиж байгаа буюу ирж байгаа бүс нутагт харъяалан тооцно.

12 дугаар зүйл

Даацын тэмдэглэгээний байршил

1. Энэхүү зүйлийн 2, 3 дахь хэсэгт зааснаас бусад тохиолдолд хөлөг онгоц далайн аялалын үед буюу аялалаас буцаж ирэх тохиолдолд тухайн бүс нутаг болон жилийн улиралд тохируулсан даацын тэмдэглэгээ нь цэнгэг усны шугамын түвшнээс дээгүүр байж болно.

2. Нэгж нягтралтай цэнгэг усанд аялж буй хөлөг онгоцны даацын тэмдэглэгээ нь Даацын тэмдэглэгээний олон улсын гэрчилгээ (1966)-нд зөвшөөрөгдсөн цэнгэг усны шугамын түвшний хэмжээгээр, цэнгэг усны нягтралын түвшнээс доор байж болно. Хэрэв усны нягтрал нь нэгж усны нягтралаас өөр байх тохиолдолд тухайн усны нягтрал болон 1.025 итгэлцүүрээр тооцож даацын тэмдэглэгээг цэнгэг усны нягтралын түвшнээс доогуур байлгаж болно.

3. Хөлөг онгоц нь эх газрын төвөөс буюу дотоодын боомтоос далайн аялалд гарах тохиолдолд боомт болон эцсийн цэг хүртэлх зайд зарцуулагдах шатахуун болон бусад материалын жингээс шалтгаалан даацын тэмдэглэгээгээр заагдсан хэмжээнээс илүү ачаа тээвэрлэхийг зөвшөөрнө.

13 дугаар зүйл

Үзлэг, шалгалт, даацын тэмдэглэгээ тавих

Засгийн газар энэхүү конвенцийн заалтыг хэрэгжүүлэхээр хөлөг онгоцонд үзлэг, шалгалт хийж, даацын тэмдэглэгээ тавих, конвенцийн шаардлагаас чөлөөлөх ажлыг гүйцэтгэнэ. Засгийн газар нь үзлэг, шалгалт хийж даацын тэмдэглэгээ тавих ажлыг тухайн ажилд томилогдсон судалгааны ажилтан, эсвэл энэхүү ажлыг хийх итгэмжлэгдсэн байгууллагад хариуцуулж болно. Аль ч тохиолдолд Засгийн газар нь үзлэг, шалгалт хийх, даацын тэмдэглэгээ тавих ажлын бүрэн гүйцэтгэлд баталгаа гаргана.

14 дүгээр зүйл

Үндсэн ба урсгал үзлэг, шалгалт

1. Хөлөг онгоцонд дараахь үзлэг, шалгалтыг хийж гүйцэтгэнэ:

а) энэхүү конвенцийн заалтыг шаардлагын дагуу мөрдөж буйг шалгахын тулд хөлөг онгоцны байгууламж, бүтэц бүрэлдэхүүн болон түүний тоног төхөөрөмжид ашиглалтад оруулахаас өмнө бүрэн шалгалт хийх. Энэхүү үзлэгээр уг хөлөг онгоцны байгууламж, бүтэц бүрэлдэхүүн, материалын орц болон хэмжээс конвенцид заасан шаардлагыг хангаж байгаа эсэхийг шалгана;

б) энэхүү конвенцийн шаардлагын дагуу хийх урсгал үзлэг, шалгалтыг Засгийн газраас тогтоосон таван жилээс хэтрэхгүй хугацаанд, хөлөг онгоцны байгууламж, бүтэц бүрэлдэхүүн, тоног төхөөрөмж, материалын орц болон хэмжээст үе үе явуулах;

с) гэрчилгээ олгогдсон өдрөөс хойш жил бүр, тухайн олгосон өдрөөс 3 сарын өмнө буюу 3 сарын дараа хийгдэх урсгал үзлэг, шалгалт нь даацын тэмдэглэгээг байршуулах тооцоонд өөрчлөлт оруулж болзошгүй тул хөлөг онгоцны их бие болон тавцан дээрхи байгууламж өөрчлөгдөөгүй болохыг баталгаажуулж дараахь нөхцөлийг хангах зорилгоор зохих засвар үйлчилгээг хийсэн эсэхийг шалгана:

- зүсэлтийг хаах;
- хамгаалалтын хашлагатай байх;
- чөлөөлөх төхөөрөмжтэй байх;
- хөлөг онгоцны баг руу нэвтрэх боломжтой байх.

2. Энэ зүйлийн б) заалтад заасан урсгал үзлэг, шалгалт нь Даацын тэмдэглэгээний олон улсын гэрчилгээ (1966), эсвэл энэхүү конвенцийн 6 дугаар зүйлийн 2 дахь заалтад заасны дагуу чөлөөлөгдсөн хөлөг онгоцонд олгогдсон Даацын тэмдэглэгээнээс чөлөөлөгдөх олон улсын гэрчилгээгээр баталгаажсан байна.

15 дугаар зүйл

Үзлэгийн дараахь нөхцөлийг хадгалах

Хөлөг онгоцонд 14 дүгээр зүйлд заасан үзлэг, шалгалт бүрэн хийгдсэний дараа үзлэг, шалгалтад хамрагдсан байгууламж, бүтэц бүрэлдэхүүн, тоног төхөөрөмж, материалын орц болон хэмжээст Засгийн газрын зөвшөөрөлгүйгээр ямарваа нэгэн өөрчлөлт хийхийг хориглоно.

16 дугаар зүйл

Гэрчилгээ олгох

1. Энэхүү конвенцийн заалтын дагуу үзлэгт орж тэмдэглэгээ тавигдсан бүх хөлөг онгоцонд Даацын тэмдэглэгээний олон улсын гэрчилгээ (1966)-г олгоно.

2. Энэхүү конвенцийн 6 дугаар зүйлийн 2 ба 4 дэх заалтад заасны дагуу чөлөөлөгдөхөөр зөвшөөрөгдсөн хөлөг онгоцонд Даацын тэмдэглэгээнээс чөлөөлөгдөх олон улсын гэрчилгээг олгоно.

3. Дээрх гэрчилгээг Засгийн газар, түүнээс эрх олгогдсон байгууллага болон хувь хүн олгоно. Аль ч тохиолдолд Засгийн газар нь гэрчилгээний асуудлаар бүрэн хариуцлага хүлээнэ.

4. Энэхүү конвенцийн аливаа бусад заалтыг үл харгалзан Засгийн газрын зөвшөөрлөөр Төрийн далбаагаа хөлөг онгоцонд мандуулснаар энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болох бөгөөд хөлөг онгоцны Даацын тэмдэглэгээний олон улсын гэрчилгээ (1966) болон Төрийн далбаа мандуулах хугацаа 2 жилээс өмнө дуусахаар байвал гэрчилгээний дуусах хугацаагаар гэрчилгээг хүчин төгөлдөрт тооцно. Үүний дараа Даацын тэмдэглэгээний олон улсын гэрчилгээ (1966)-г дахин авах шаардлагатай.

17 дугаар зүйл

Бусад Засгийн газраас гэрчилгээ олгох

1. Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар, Хэлэлцэн тохиролцогч бусад Засгийн газрын хүсэлтээр энэхүү конвенцийн заалтын дагуу хөлөг онгоцонд үзлэг, шалгалт хийх ба уг хөлөг онгоц конвенцийн заалтын шаардлагыг хангаж байгаа бол тус конвенцид заасны дагуу хөлөг онгоцонд Даацын тэмдэглэгээний олон улсын гэрчилгээ (1966) олгож итгэмжилнэ.

2. Гэрчилгээний хувь, хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших хэмжээг тооцож хийсэн үзлэгийн тайлан болон тооцооны хуулбаруудыг аль болох түргэн хугацаанд хүсэлт гаргасан Засгийн газарт хүргүүлнэ.

3. Хөлөг онгоцон дээр мандуулсан буюу мандуулах далбааны эзэн улсын Засгийн газрын хүсэлтээр олгогдсон болохыг уг гэрчилгээнд тэмдэглэснээр 16 дугаар зүйлийн дагуу олгогдсон гэрчилгээний нэгэн адилаар хүлээн зөвшөөрөгдөж, ижил хүчинтэйгээр үйлчлэх болно.

4. Засгийн газар нь Хэлэлцэн тохиролцогч бус аливаа улсын далбааг мандуулсан хөлөг онгоцонд Даацын тэмдэглэгээний олон улсын гэрчилгээ (1966)-г олгохгүй.

18 дугаар зүйл Гэрчилгээний загвар

1. Гэрчилгээг албан ёсны хэлээр буюу гэрчилгээг олгож буй улсын хэлээр үйлдэнэ. Хэрэв үйлдсэн хэл нь англи буюу франц хэл биш бол эх бичвэрээс гадна уг хоёр хэлний аль нэг хэл дээрх хөрвүүлгийг давхар үйлдэн хавсаргана.

2. Гэрчилгээг 3 дугаар хавсралтад заасан загварын дагуу үйлдэнэ. Гэрчилгээнд хэвлэгдсэн хэсэг нь бүх гэрчилгээний хувьд нэг загвараар хийгдсэн байх бөгөөд хуулбар нь мөн адил байна.

19 дүгээр зүйл Гэрчилгээ хүчин төгөлдөр байх хугацаа

1. Даацын тэмдэглэгээний олон улсын гэрчилгээ (1966)-г олгосон өдрөөс хойш 5 жилээс илүүгүй хугацаагаар Засгийн газраас тогтоосон хугацаагаар олгоно.

2. 14 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн б)-д заасан урсгал үзлэг, шалгалтын дараа анхны гэрчилгээний хүчин төгөлдөр байх хугацаа дуусгавар болоогүй тохиолдолд шинэ гэрчилгээг олгохгүй бөгөөд урсгал үзлэг, шалгалтыг хийж буй байгууллага буюу хувь хүн анхны гэрчилгээний хүчин төгөлдөр байх хугацааг 5 сараас илүүгүй хугацаагаар сунгаж болно. Гэхдээ байгууламж, бүтэц бүрэлдэхүүн, тоног төхөөрөмж, материалын орцны өөрчлөлт нь хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших хэсгийн хэмжээнд нөлөөлөхгүй тохиолдолд гэрчилгээнд сунгалт хийнэ.

3. Засгийн газар нь Даацын тэмдэглэгээний олон улсын гэрчилгээ (1966)-нд дараахь тохиолдолд шинжилгээ хийнэ:

а) хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших хэсгийн хэмжээг ихэсгэх зайлшгүй шаардлагаар хөлөг онгоцны их бие буюу тавцан дээрх байгууламж, эд ангид өөрчлөлт оруулсан тохиолдолд;

б) 14 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн с)-д заасан аппарат, хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийн найдвартай ажиллагааг хангах үйлчилгээ хийгээгүй;

с) 14 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн б)-д заасан үзлэг, шалгалтад хамрагдсан болохыг гэрчилгээн дээр баталгаажуулаагүй;

д) хөлөг онгоцны тогтвортой байдал нь хөлөг онгоцны аюулгүй байдлыг хангах түвшнээс доогуур.

4. Энэхүү конвенцийн 6 дугаар зүйлийн 2 дахь заалтад заасны дагуу Засгийн газрын шийдвэрээр чөлөөлөгдсөн хөлөг онгоцонд олгогдох Даацын тэмдэглэгээнээс чөлөөлөх олон улсын гэрчилгээний хүчин төгөлдөр байх хугацаа нь 5 жилээс илүүгүй байна. Энэхүү гэрчилгээ (1966)-г шинэчлэх, батлах, цуцлах ажиллагаа нь энэ зүйлд заасан Даацын тэмдэглэгээний олон улсын гэрчилгээ (1966)-тэй ижил байна.

5. Энэхүү конвенцийн 6 дугаар зүйлийн 4 дэх заалтад заасны дагуу чөлөөлөгдсөн хөлөг онгоцны Даацын тэмдэглэгээнээс чөлөөлөх олон улсын гэрчилгээний хүчин төгөлдөр байх хугацаа нь олгогдсон чиглэлийн хүрээнд нэг удаагийн аялалаар хязгаарлагдана.

6. Хөлөг онгоц өөр улсын далбаа мандуулсан үед өмнөх Засгийн газраас олгосон гэрчилгээ хүчин төгөлдөр үйлчлэхгүй.

20 дугаар зүйл
Гэрчилгээг хүлээн зөвшөөрөх

Энэхүү конвенцийн дагуу Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газраас олгосон гэрчилгээ нь бусад Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газрын хувьд тэдний олгосон гэрчилгээний нэгэн адил хүчин төгөлдөр байна.

21 дүгээр зүйл
Хяналт шалгалт

1. Энэхүү конвенцийн 16, 17 дугаар зүйлд заасны дагуу олгогдсон гэрчилгээг эзэмшигч хөлөг онгоцыг Хэлэлцэн тохиролцогч өөр Засгийн газрын боомтод уг улсын эрх олгогдсон албан тушаалтан шалгах эрхтэй. Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар нь конвенцийн дагуу олгосон гэрчилгээний шаардлагад тухайн хөлөг онгоц нийцэж байгаа эсэхийг турших зорилгоор хяналтыг батлан явуулна.

Энэхүү конвенцид заасны дагуу хүчин төгөлдөр гэрчилгээ хөлөг онгоцон дээр байгаа эсэхийг тогтоохоор Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар нь зохих хэмжээнд хяналт шалгалт хийнэ. Хэрэв хөлөг онгоцон дээр Даацын тэмдэглэгээний олон улсын гэрчилгээ (1966) байгаа бол дор дурдсан зүйлийг тодруулахаар шалгалт хийнэ:

- а) гэрчилгээнд зөвшөөрөгдсөн хэмжээнээс хэтэрсэн ачаа хөлөг онгоц тээвэрлэсэн эсэх;
- б) хөлөг онгоцны Даацын тэмдэглэгээний байршил гэрчилгээнд заасны дагуу байгаа эсэх;
- с) энэ конвенцийн 19 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийн а), б)-д заасны дагуу хөлөг онгоцны их бие, байгууламж, бүтэц бүрэлдэхүүнд хийсэн өөрчлөлт нь далайн аялалын үед хүний амь насанд аюул учруулж болзошгүй эсэх.

Хэрэв хөлөг онгоцонд Даацын тэмдэглэгээнээс чөлөөлөгдөх олон улсын гэрчилгээ хүчинтэй байгаа бол гэрчилгээнд заасан нөхцөлийг хангасан эсэхийг тодорхойлсноор энэхүү шалгалт хязгаарлагдана.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн с)-д заасан хяналтыг хөлөг онгоц далайд гарахад зорчигч болон хөлөг онгоцны багт аюул учруулах эсэхийг тодорхойлохоор хийх бөгөөд хэрэв аюул учруулахаар бол хөлөг онгоцыг аялалд гаргахгүй.

3. Энэхүү зүйлд заасны дагуу хийж буй хяналт шалгалтад хөндлөнгөөс ямар нэг байдлаар оролцох шаардлагатай бол хяналтыг хийж байгаа албан тушаалтан энэ талаарх шийдвэрийг, нөхцөл шалтгааны хамт тухайн хөлөг онгоцон дээр мандуулсан далбааны эзэн улсын Засгийн газрын Консул буюу дипломат төлөөлөгчийн газарт бичгээр мэдэгдэнэ.

22 дугаар зүйл
Давуу эрх

Энэхүү конвенцид заасан давуу эрхийг конвенцийн дагуу хүчин төгөлдөр гэрчилгээг эзэмшээгүй хөлөг онгоц эдлэхгүй.

23 дугаар зүйл
Осол

1. Хөлөг онгоцонд тохиолдсон аливаа ослын шалтгааныг тогтоохоор Засгийн газар бүр үзлэг, шалгалт хийж, конвенцийн ямар заалттай холбогдолтой осол гарсныг тогтоох үүрэгтэй. Энэхүү үзлэг, шалгалт нь конвенцид ямар өөрчлөлтийг тусгах шаардлагыг тодорхойлоход туслах үүрэгтэй байж болно.

2. Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар бүр ослын шалтгааныг тогтоох үзлэг, шалгалтын дүнгийн талаархи зохих мэдээллийг Байгууллагад гаргаж өгөх үүрэгтэй. Үзлэг, шалгалтын мэдээллийг үндэслэн бэлтгэсэн зөвлөмж, тайланд хөлөг онгоцны нэр, харъяалал, хөлөг онгоц болон хувь хүний хүлээх хариуцлагыг тогтоосон мэдээлэл оруулахгүй.

24 дүгээр зүйл

Өмнө байгуулсан гэрээ, конвенц

1. Энэхүү конвенцийн Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудын хооронд Даацын тэмдэглэгээний асуудалтай холбогдолтой хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа бусад гэрээ, конвенц, тохиролцоо нь дараахь тохиолдолд бүрэн үйлчилнэ:

- а) конвенцийн заалтад үл хамаарах хөлөг онгоц;
- б) конвенцийн заалтад хамрагдах хөлөг онгоц боловч конвенцоор шууд зохицуулагдахгүй асуудал.

2. Эдгээр гэрээ, конвенц, тохиролцоо нь энэхүү конвенцийн бүх буюу зарим заалтын хувьд зөрчилдөж байгаа тохиолдолд энэхүү конвенцийн заалт давуу эрхтэйгээр үйлчилнэ.

25 дугаар зүйл

Гэрээгээр тусгайлан баталсан тусгай дүрэм

Хэрэв энэхүү конвенцийн заалтын, эсвэл Хэлэлцэн тохиролцогч бүх эсвэл зарим Засгийн газрын хооронд гэрээгээр тусгай дүрэм баталсан бол Хэлэлцэн тохиролцогч бусад Засгийн газруудад мэдэгдэх зорилгоор уг тусгай дүрмийг Байгууллагад хүргүүлнэ.

26 дугаар зүйл

Мэдээлэл солилцох

1. Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар нь Байгууллагатай мэдээлэл солилцож, хадгалуулах үүрэг хүлээнэ:

- а) конвенцийн заалтын дагуу олгох гэрчилгээний загварыг Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудад Байгууллагаар дамжуулан хүрэлцэх хэмжээгээр хүргүүлэх;
- б) энэхүү конвенцийн хүрээнд аливаа асуудлыг зохицуулах зорилгоор батлагдсан хууль, тушаал, захирамж, журам болон бусад эрхийн актын эх бичвэрийг хүргүүлэх;
- с) Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудад мэдээлэх зорилгоор хөлөг онгоцны Даацын тэмдэглэгээтэй холбогдох асуудлыг өөрийн нэрийн өмнөөс хийх эрх бүхий төрийн бус байгууллагын нэрсийн жагсаалтыг хүргүүлнэ.

27 дугаар зүйл

Гарын үсэг зурах, хүлээн зөвшөөрөх, нэгдэн орох

1. Энэхүү конвенц нь 1966 оны 4 дүгээр сарын 5-ны өдрөөс эхлэн 3 сарын хугацаанд гарын үсэг зурахад нээлттэй байх ба түүнээс хойш уг конвенцид нэгдэн ороход нээлттэй байна. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага, түүний төрөлжсөн агентлагууд, Олон улсын цөмийн эрчим хүчний агентлагууд болон Олон улсын шүүхийн гишүүн орнууд, Засгийн газрууд уг конвенцид дараахь байдлаар Хэлэлцэн тохиролцогч талууд болж болно:

- а) тайлбар хийхгүйгээр хүлээн зөвшөөрч гарын үсэг зурах;
- б) дараа нь хүлээн зөвшөөрөх нөхцөлтэйгээр гарын үсэг зурах;
- с) нэгдэн орох.

2. Хүлээн зөвшөөрөх буюу нэгдэн орох тухай батламж бичгээ Байгууллагад хүргүүлж хадгалуулснаар хүлээн зөвшөөрөх эсвэл нэгдэн орох асуудал хэрэгжинэ. Байгууллага нь тухайн Засгийн газрын хүлээн зөвшөөрсөн, эсвэл нэгдэн орсон тухай батламж бичгийг хүлээн авсан, түүнийг гардуулсан болон хүчин төгөлдөр болсон өдрийн тухай мэдээллийг бүх Засгийн газруудад хүргэнэ.

28 дугаар зүйл

Хүчин төгөлдөр болох

1. Далайгаар тээвэрлэх нийт тээвэрлэлтийн хэмжээ нь 1 сая бүртгэлийн тонноос багагүй долоон улсыг багтаасан 15 улсын Засгийн газар энэхүү конвенцийн 27 дугаар зүйлд заасны дагуу тайлбар хийхгүйгээр хүлээн зөвшөөрч гарын үсэг зурж, нэгдэн орсон буюу дараа нь хүлээн зөвшөөрөх нөхцөлтэйгээр гарын үсэг зурж батламж бичгээ

Байгууллагад хадгалуулахаар өгч конвенцид нэгдсэн өдрөөс хойш 12 сарын дараа конвенц хүчин төгөлдөр болно. Байгууллага нь гарын үсэг зурсан болон нэгдэн орсон Засгийн газар бүрт конвенцийн хүчин төгөлдөр болсон он, сар, өдрийг мэдэгдэнэ.

2. Энэхүү зүйлийн 1 дүгээр хэсэгт заасан 12 сарын хугацаанд нэгдэн орсон болон хүлээн зөвшөөрсөн баримт бичгийг хадгалуулсан Засгийн газруудын хувьд, тэдгээр баримт бичиг нь конвенцийн заалт үйлчилж эхэлснээр буюу баримт бичгийг хадгалснаас хойш 3 сарын дотор хүчин төгөлдөр байна.

3. Энэхүү конвенц үйлчилж эхэлсэн өдрөөс хойш нэгдэн орсон буюу хүлээн зөвшөөрсөн тухай баримт бичиг хадгалуулсан Засгийн газрын хувьд баримт бичгээ хадгалуулсан өдрөөс хойш 3 сарын дараа конвенцийн заалт хүчин төгөлдөр болно.

4. Энэхүү конвенцид нэмэлт өөрчлөлт оруулсан нь хүчин төгөлдөр болох бүх шаардлага хангагдсан, эсвэл нэмэлт өөрчлөлт оруулах талаар бүгд зөвшөөрөх тухай 29 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн б)-д заасан бүх зөвшөөрлийг өгсөн гэж үзвэл хадгалагдаж буй хүлээн зөвшөөрсөн болон нэгдэн орсон батламж бичиг нь нэмэлт өөрчлөлт орсон конвенцид мөн хамаарна гэж үзнэ.

29 дүгээр зүйл

Нэмэлт, өөрчлөлт оруулах

1. Энэ зүйлд заасан журмын дагуу конвенцид нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай Хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг Засгийн газраас гаргасан санал дээр үндэслэн конвенцид нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.

2. Санал нэгтгэйгээр нэмэлт, өөрчлөлт оруулах:

а) Хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг Засгийн газрын хүсэлтээр энэ конвенцид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай саналыг Байгууллага нь Хэлэлцэн тохиролцогч бусад Засгийн газруудад санал нэгтгэйгээр батлах асуудлыг хэлэлцүүлэхээр хүргүүлнэ;

б) хэрэв өөрөөр тохиролцоогүй бол санал нэгтгэйгээр оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт нь Хэлэлцэн тохиролцогч бүх Засгийн газрууд хүлээн зөвшөөрснөө мэдэгдсэн өдрөөс хойш 12 сарын дараа хүчин төгөлдөр болно. Байгууллагын ирүүлсэн нэмэлт, өөрчлөлтөд Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар нь нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрсөн, эсвэл эсэргүүцсэн саналаа эхний хэлэлцүүлэгээс хойш 3 жилийн дотор ирүүлээгүй бол уг оруулах саналыг дэмжсэнд тооцно;

с) энэ хэсгийн дэд хэсэгт заасны дагуу аливаа нэмэлт өөрчлөлтийн саналыг Байгууллагын бүх Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудын эхний хэлэлцүүлэгээс хойш 3 жилийн дараа хүлээн зөвшөөрөөгүй бол хүчингүйд тооцно.

3. Байгууллага хэлэлцэж нэмэлт, өөрчлөлт оруулах:

а) энэхүү конвенцид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газрын хүсэлтийг Байгууллага хүлээн авч хэлэлцэнэ. Хэрэв Байгууллагын далайн тээврийн аюулгүй байдлын хорооны гишүүдийн 2/3-ын саналаар баталсан бол энэхүү нэмэлт, өөрчлөлтийг Байгууллагын Ерөнхий ассамблейгаар хэлэлцэхээс 6 сараас багагүй хугацаанд нийт гишүүдэд болон Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудад хүргүүлнэ;

б) энэхүү нэмэлт, өөрчлөлтийг Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудын 2/3 нь хүлээн зөвшөөрсөн тохиолдолд хүлээн зөвшөөрсөн өдрөөс хойш 12 сарын дараа конвенцид тусгасан нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болно;

с) гэхдээ нэмэлт өөрчлөлтийг эсэргүүцсэн саналтай Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудад энэ тухай албан ёсоор мэдэгдэхээс өмнө бусад Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газрууд нэгдсэн саналаар баталсан тохиолдолд хүчин төгөлдөр болно;

д) Далайн тээврийн аюулгүй байдлын хороонд төлөөлөлтэй Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудын 2/3 нь оролцсон Ассамблейд санал хураалтад оролцогсдын 2/3 хувь нь конвенцид оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийг нэн чухал ач

холбогдолтой хэмээн дэмжсэн бол энэ зүйлийн б)-д заасны дагуу мэдэгдэл гаргасан болон нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болсноос хойш 12 сарын дотор хүлээн зөвшөөрөөгүй Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудын, конвенцийн Хэлэлцэн тохиролцогч тал байх эрхийг дээр заасан хугацаа дуусмагц хасах саналыг гаргаж болно. Энэ шийдвэр нь конвенцийн Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудын 2/3 хувиар батлагдсан байх ёстой;

е) энэ зүйлийн дагуу конвенцид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал гаргасан Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газрууд энэ зүйлийн 2 ба 4 дэх хэсэгт заасны дагуу саналаа дахин гаргах эрхтэй.

4. Бага хурлаар хэлэлцэж конвенцид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах:

а) Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудын 1/3 хувь нь тохиролцсоны дагуу, тэдний хүсэлтээр Байгууллага нь Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудын Бага хурлыг хуралдуулж, энэхүү конвенцид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг авч хэлэлцэнэ;

б) энэхүү конвенцийн санал хураалтад оролцогч Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудын 2/3 хувиар дэмжигдсэн конвенцид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг хүлээн зөвшөөрүүлэхээр Байгууллагаар уламжлуулан Хэлэлцэн тохиролцогч бүх Засгийн газруудад хүргүүлнэ;

с) Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудын 2/3 нь хүлээн зөвшөөрсөн өдрөөс хойш 12 сарын дараа конвенцид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болно. Энэхүү нэмэлт, өөрчлөлт нь хүчин төгөлдөр болохоос өмнө нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрөхгүй гэж мэдэгдэл гаргасан Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудаас бусад Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудын хувьд хүчин төгөлдөр байна;

д) энэ заалтын а)-д заасны дагуу хуралдсан Бага хурлын санал хураалтад оролцогсдын 2/3 хувь нь конвенцид оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийг нэн чухал ач холбогдолтой хэмээн дэмжсэн бол энэ заалтын б)-д заасны дагуу мэдэгдэл гаргасан болон нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болсноос хойш 12 сарын дотор хүлээн зөвшөөрөөгүй Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудын, конвенцийн Хэлэлцэн тохиролцогч тал байх эрхийг дээр заасан хугацаа дуусмагц хасах асуудлыг нэмэлт өөрчлөлтийг батлах үед шийдвэрлэж болно.

5. Хөлөг онгоцны их бие, байгууламж, бүтэц бүрэлдэхүүн, хэмжээстэй холбоотой энэ зүйлийн дагуу оруулж буй аливаа нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болсноос хойш ул суурь хэрсэн нь тавигдсан эсвэл түүнтэй төстэй шатандаа баригдаж байгаа хөлөг онгоцны хувьд үйлчилнэ.

6. Байгууллага нь Хэлэлцэн тохиролцогч бүх Засгийн газарт конвенцид оруулж байгаа нэмэлт өөрчлөлт болоод нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болох он, сар, өдрийг мэдэгдэх үүрэгтэй.

7. Энэ зүйлд заасны дагуу хүлээн зөвшөөрсөн баталгаа болон хүлээн зөвшөөрөхгүйгээ илэрхийлсэн мэдэгдлийг Байгууллагад заавал бичгээр гаргах үүрэгтэй бөгөөд Байгууллага нь хүлээн зөвшөөрсөн баримт бичиг болон мэдэгдлийг хүлээж авсан тухайгаа Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудад мэдэгдэнэ.

30 дугаар зүйл

Цуцлах

1. Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар нь түүний хувьд конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш 5 жилийн дараа энэхүү конвенцийг дурын үедээ цуцалж болно.

2. Цуцлах тухай батламж бичгээ Байгууллагад хадгалуулахаар өгөх замаар цуцлалтыг хэрэгжүүлэх бөгөөд Байгууллага нь ийнхүү хүлээн авсан аливаа цуцлалт, түүнийг хүлээн авсан өдрийг Хэлэлцэн тохиролцогч бүх Засгийн газруудад мэдээлнэ.

3. Байгууллага цуцлах тухай батламж бичгийг хүлээн авсан өдрөөс хойш 1 жил, эсвэл цуцлах тухай батламж бичигт заасан 1 жилээс дээш хугацааны дараа цуцлалтыг хүчин төгөлдөр гэж үзнэ.

31 дүгээр зүйл

Түдгэлзэх

1. Дайн болон бусад онцгой нөхцөл байдлаас үүдэн улс орны амин чухал эрх ашиг хөндөгдөх тохиолдолд, конвенцийн Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар болох тухайн улс, тус конвенцийг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн түдгэлзэж болно. Тухайн Засгийн газар түдгэлзэх тухай мэдэгдлээ Байгууллагад нэн даруй хүргүүлнэ.

2. Ийнхүү түдгэлзсэн тохиолдолд Хэлэлцэн тохиролцогч өөр Засгийн газар нь түдгэлзсэн Засгийн газрын хөлөг онгоцыг өөрийн нутаг дэвсгэрт байрлах боомтууд дээр хянах эрхээ хэвээр хадгална.

3. Түдгэлзсэн Засгийн газар түдгэлзсэн тухай мэдэгдлээ хэдийд ч цуцалж болох бөгөөд энэ талаар Байгууллагад даруй мэдэгдэнэ.

4. Энэхүү зүйлийн дагуу Байгууллага нь түдгэлзсэн болон түдгэлзснээ цуцалсан талаарх мэдэгдлийг Хэлэлцэн тохиролцогч бүх Засгийн газруудад хүргүүлэх үүрэгтэй.

32 дугаар зүйл

Нутаг дэвсгэр

1.

а) Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага өөрийн харьяалалд байгаа газар нутаг, эсвэл Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар өөрөө олон улсын харилцаанд төлөөлж байгаа нутаг дэвсгэрээ тухайн газар нутагтай тохиролцон Байгууллагад бичгээр аль болох түргэн хугацаанд мэдэгдэл гаргах замаар конвенцийн хүчин төгөлдөр үйлчлэх хүрээнд тухайн газрыг хамруулж болно;

б) мэдэгдлийг Байгууллага хүлээн авсан өдрөөс, эсвэл мэдэгдэлд тусгайлан заасан өдрөөс эхлэн тухайн газар нутагт энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.

2.

а) энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн а)-д заасан мэдэгдэл хийсэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага буюу Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар конвенц үйлчилж эхэлснээс хойш 5 жилийн дараа дээрх мэдэгдэлд заасан уг нутагт үйлчлэх хугацааг дуусгавар болгох тухайгаа Байгууллагад бичгээр мэдэгдэн үйлчлэлийг зогсоож болно.

б) мэдэгдлийг Байгууллага хүлээн авсан өдрөөс хойш 1 жилээр, эсвэл мэдэгдэлд тусгайлан заасан урт хугацаагаар тухайн газар нутагт энэхүү конвенц үйлчлэх хугацааг дуусгавар болгоно.

3. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу тухайн нутаг дэвсгэрт конвенц хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэх болон энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу дээрх газар нутагт конвенцийн үйлчлэл дуусгавар болох хугацааг бусад бүх Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудад мэдэгдэнэ.

33 дугаар зүйл

Бүртгүүлэх

1. Энэхүү конвенцийг Байгууллагад хадгалуулахаар хүргүүлэх бөгөөд Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, түүний баталгаажуулсан хувийг гарын үсэг зурсан болон конвенцид нэгдэн орсон бүх Засгийн газарт хүргүүлнэ.

2. Байгууллага нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн 102 дугаар зүйлийн дагуу бүртгэснээр энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.

34 дүгээр зүйл

Хэл

Энэхүү конвенцийг англи, франц хэлээр үйлдэх бөгөөд энэ хоёр хэл дээрх эх бичвэр нь адил хүчинтэй байна. Орос, испани хэлээр үйлдсэн албан ёсны орчуулгыг гарын үсэг зурсан эх бичвэрийн хамт хадгална.

Дээр дурдсаныг нотолж, Засгийн газраас зохих журмын дагуу эрх олгогдсон дараахь албан тушаалтан энэхүү конвенцид гарын үсэг зурав.

Лондон хотноо нэг мянга есөн зуун жаран зургаан оны дөрөвдүгээр сарын тавны өдөр үйлдэв.

НЭГДҮГЭЭР ХАВСРАЛТ

ДААЦЫН ТЭМДЭГЛЭГЭЭГ ТОДОРХОЙЛОХ ЖУРАМ

I БҮЛЭГ ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Төрөл бүрийн ачаа тээш, тэдгээрийн байршлыг хөлөг онгоцны тогтвортой байдлыг зохих ёсоор хангаж, түүний их бие байгууламжид хэт ачаалал үүсгэхгүйгээр ачаалах журмыг баримтална.

Хөлөг онгоцны тогтвортой байдлыг хангах болон түүнийг хэсэгчлэн ангилж хуваах талаарх олон улсын шаардлагыг хүндэтгэх журмыг мөн баримтлана.

1 дүгээр журам

Их биеийн байгууламжийн бат бөх байдал

Их биеийн байгууламжийн ерөнхий бат бөх байдал нь усны мандлаас дээш орших хөлөг онгоцны их биеийн өндрийн хэмжээнд нийцсэн, даацын усны шугамаас хөлөг онгоцны хамгийн доод цэг хүртэлх зайны хувьд хангалттай хэмжээнд байна гэдгийг Засгийн газар тогтоосон байна. Засгийн газраас хүлээн зөвшөөрсөн зэрэглэл тогтоох нийгэмлэгийн шаардлагад нийцүүлэн үйлдвэрлэж, ашиглаж байгаа хөлөг онгоцууд нь хангалттай бат бөхөд тооцогдоно.

2 дугаар журам

Үйлчлэх хүрээ

1. Ачааны, дотоод шаталтын хөдөлгүүртэй, хөдөлгүүргүй, бага оврын болон бусад хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших их биеийн өндөр энэхүү хавсралтын 40 дүгээр журмын заалтуудад нийцсэн хэмжээтэй байна.

2. Тавцан дээрээ мод тээвэрлэгч хөлөг онгоцууд, 1 дүгээр журамд дурдсан хөлөг онгоцны их биеийн усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээн дээр нэмж, энэхүү хавсралтын 41-45 дугаар журмын заалтуудад нийцсэн, мод тээврийн хөлөг онгоцны их биеийн усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээтэй байна.

3. Хөдөлгөөний цорын ганц эх үүсвэр буюу нэмэгдэл хэрэгсэл болж байгаа далбаатай хөвөх зориулалтаар барьсан хөлөг онгоц, чиргүүл онгоцууд энэхүү хавсралтын 40 дүгээр журмын заалтуудад нийцсэн хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээтэй байна. Усны мандлаас дээш орших хөлөг онгоцны өндрийн шаардлагатай нэмэгдэл хэмжээг Засгийн газар тодорхойлно.

4. Холимог хийцтэй хөлөг онгоц, мод болон Засгийн газраас зөвшөөрөгдсөн бусад материалаар бүтээсэн хөлөг онгоцууд, түүнчлэн энэхүү хавсралтын заалтуудыг хэрэглэхэд зохимжгүй буюу тохиромжгүй хийц, бүтээцтэй хөлөг онгоцуудын усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг Засгийн газраас нь тодорхойлно.

5. Энэхүү 1 дүгээр хавсралтын 10-26 дугаар журмуудыг усны мандлаас дээш орших хамгийн бага өндөртэй хөлөг онгоц бүрт хэрэглэнэ.

3 дугаар журам

Эдгээр хавсралтад хэрэглэж буй нэр томъёоны тодорхойлолт

1. “Хөлөг онгоцны урт (L)” гэж цутгамал хэрсэнг (хэнхэрцэг)-ийн хамгийн бага хэсгийн оройгоос тооцсон гүний хэмжээний 85 хувь дээрх усны шугамын нийт уртын 96 хувийг, эсхүл энэхүү усны шугам дээрх холбоосны урд талаас залуурын тэнхлэг хүртэл зай нь их бол түүнийг, тооцсоноор тодорхойлогдоно. Налуу хэлбэртэй хийгдсэн хэрсэнгтэй хөлөг онгоцны хувьд уртыг тооцох усны шугам нь зохион бүтээгдсэн усны шугамтай зэрэгцэж оршино;

2. “Эгц босоо шугам” гэж нь уртын (L) урд болон хойд төгсгөлүүдээр дайруулан эгц босоо татсан урд болон хойд босоо шугамуудыг. Урд босоо шугам нь уртыг тооцох усны шугам дээрх холбоосны урд талыг дайрч өнгөрнө;

3. “Хөлөг онгоцны дунд хэсэг” гэж хөлөг онгоцны уртын (L) дунд хэсгийг;

4. “Хөлөг онгоцны өргөн (B)” гэж, хэрэв өөр байдлаар онцолж заагаагүй тохиолдолд төмөр, төмөрлөг гадаргуутай хөлөг онгоцуудын тухайд цүлхийсэн хавирганы байж болох матаас, бусад материалаар хийсэн гадаргуутай хөлөг онгоцуудын хувьд их биеийн гаднах гадаргуу хүртэлх дундаж дээр тооцоолсон хөлөг онгоцны хамгийн өргөн хэсгийг;

5. “Хашлаганы байж болох өндөр” гэж

а) хэвтээ хэрсэнгийн дээд захаас хашлаганы чөлөөтэй зайны яс модны дээд талын ирмэг хүртэл тооцсон босоо зайг хэлнэ. Модон болон холимог хийцтэй хөлөг онгоцуудын тухайд энэ зай нь хэрсэнгийн хошууны доод захаас хэмжигдэнэ. Хэрэв хөлөг онгоцны ёроол дунд хэсгээрээ хотойсон хэлбэртэй байх, эсвэл нягтруулсан бүсүүдтэй байвал хашлаганы өндөр нь ёроолын үргэлжилсэн хэвтээ нуруу, хэрсэнгийн гадаргуутай огтолцсон цэгээр хэмжигдэнэ;

б) тавцан нь хашлагатайгаа нуман хэлбэрээр холбогдсон хөлөг онгоцуудын хашлаганы байж болох өндөр нь тавцан болон хашлаганы байж болох шугамуудын огтолцлолоор булангийн холбоос байсан мэтээр хэмжигдэнэ;

с) хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцан ирмэгтэй бөгөөд тавцангийн өндөр хэсэг нь хашлаганы байж болох өндөр дээгүүр гарч байгаа бол хашлаганы байж болох өндөр нь өндөр хэсэгтэй зэргэлдээ тавцангийн доод хэсгийн үргэлжлэл болж байгаа болзошгүй шугам хүртэл хэмжигдэнэ;

6. “Хашлаганы тооцооны өндөр” (D) гэж

а) хөлөг онгоцны дунд хэсгийн байж болох өндөр дээр, хэрэв хөлөг онгоц усны мандлаас дээш орших өндөртэй бол түүний тавцангийн дагуух нуруу модны зузаан давхаргыг нэмээд, хэрэв хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн задгай тавцан бүрээстэй бол дээр нь

$$\frac{T(L-S)}{L}$$

-ыг нэмнэ.

T- гэдэг нь тавцангийн нээлхийнүүдийн гаднах задгай дэвсмэл хучлагын бүрээсний дундаж зузаан ба S - гэдэг нь энэ журмын 10-ын г) дэд хэсэгт тодорхойлсон байгууламжийн ерөнхий урт болно;

б) өргөн (B)-ий 4 хувиас илүү радиусаар тавцан нь хашлагатайгаа нуман хэлбэрээр холбогдсон, эсвэл өөр онцлог холбоостой хөлөг онгоцны хашлаганы тооцооны өндөр (D) нь дээд босоо хашлагануудтайгаа дундуураа огтолцсон, мөн хөндлөн яс мод нь тийм хэмжээгээр хэвийсэн, дунд хэсгийн жинхэнэ огтлолцол дээд талын талбайтай огтлолцсон дээд хэсгийн талбай нь тэнцүү хөлөг онгоцны хашлаганы өндөр болно.

7. “Ерөнхий багтаамжийн коэффициент (Cb)” гэж дараахь томъёогоор тодорхойлогдох коэффициентийг (Cb). Үүнд:

$$C_b = \frac{V}{LBd_1}$$

V- төмөр, төмөрлөг гадаргуутай гадагш цүлхийлтгүй хөлөг онгоцны нийт усан багтаамж; бусад материалаар хийсэн гадаргуутай хөлөг онгоцуудын их биеийн гадна талын гадаргуугаар хэмжсэн, хөлөг онгоцны их биеийн даацын шугамаас гадагш цүлхийсэн хэсгийн хамгийн доод цэг хүртэл байж болох зайг (d1) тооцсон нийт усан багтаамж;

d1-хашлаганы хамгийн бага байж болох өндрийн 85 хувьтай тэнцэнэ;

8. “Хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндөр” гэж тавцангийн шугамны дээд ирмэгээс даацын холбогдох тэмдгийн дээд зах хүртэлх дунд хэсэгт эгц босоо хэмжсэн зайг;

9. “Хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцан” гэж ерөнхийдөө хамгийн дээд талын тасралтгүй үргэлжлэх задгай тавцан бөгөөд уг тавцан нь хөлөг онгоцны задгай хэсгүүдэд ил байрлах бүх нээлхийг хаах байнгын хэрэгсэл, энд заасан тавцангаас доор орших хөлөг онгоцны хашлагануудын нээлхийнүүдийг хаах ус нэвтэрдэггүй байнгын хэрэгсэлтэй байдаг. Усны мандлаас дээш орших өндөр ирмэг бүхий тавцантай хөлөг онгоцны тухайд задгай тавцангийн хамгийн доод шугам болон тавцангийн дээд хэсэгтэй зэргэлдээ үргэлжилсэн хэсгийг нь хөлөг онгоцны усны түвшнээс дээш орших өндрийн тавцанд тооцно.

Хөлөг онгоц эзэмшигчийн хүсэлтээр Засгийн газрын зөвшөөрснөөр нам дор түвшинд орших тавцан нь цул, байнгын бөгөөд хамгийн багадаа машины тасаг, гол халхавч (хаалт) ханын хооронд дагуу болон хөндлөн чиглэлдээ тасралтгүй үргэлжилсэн байгаа нөхцөлд тавцанд тооцож болно.

Хэрэв энэхүү тавцан нь ирмэгтэй бол тавцангийн хамгийн доод шугам болон тавцангийн дээд хэсэгтэй зэрэгцээх түүний үргэлжлэл нь хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцанд тооцогдоно. Доод тавцан усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцан болсон үед тухайн тавцангаас дээш орших их биеийн тэр хэсгийг хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийг тогтоож тооцох нөхцөлүүдийг хэрэглэх үед, байгууламж гэж үзнэ. Чухамхүү энэ тавцангаас хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших хэмжээг тооцоолно.

10. “Байгууламж” гэж,

а) хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцан дээр хашлаганаас хашлага хүртэл буюу, эсхүл хөлөг онгоцны хашлагануудад өргөний (В) 4 хувиас хэтрэхгүй зайнд тулж очоогүй, тавцангаар хаагдсан төхөөрөмжийг; Хашлага хоорондын өндөрлөг байгууламжид тооцогдоно;

б) хаалттай байгууламж гэж:

- захын халхавч (хаалт) найдвартай хийцтэй;
- хэрэв эдгээр халхавч (хаалт) хануудаар орох, гарах нээлхийнүүд байгаа бол тэдгээр нь 12 дугаар журмын шаардлагад нийцсэн хаалгуудаар тоноглогдсон;
- хашлаганууд болон байгууламжуудын төгсгөлд байгаа аливаа бусад нээлхий нь найдвартай, далайн нөлөөллийн үед ус нэвтэршгүй хамгаалж хаах хэрэгслээр тоноглогдсон байгууламжуудыг;

Үүнээс гадна халхавч (хаалт) ханануудын нээлхий хаалттай байгаа бүх цаг үед хөлөг онгоцны баг өөр арга замаар машин тасаг болон эдгээр байгууламжийн доторх ажлын бусад байранд орох, гарах боломж бүрдээгүй бол дунд байгууламж болон арын хашлага хоорондын байгууламжийг хаалттай гэж үзэхгүй.

с) хашлаганы байгууламжийн тавцангийн хөндлөн яс модны дээд ирмэгээс, хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцангийн хөндлөн яс модны дээд ирмэг хүртэл хэмжсэн хамгийн бага өндрийг байгууламжийн өндөр гэнэ;

д) урт (L)-ын хүрээнд орших байгууламжийн тухайн хэсгийн дундаж урт нь байгууламжийн урт (S) болно;

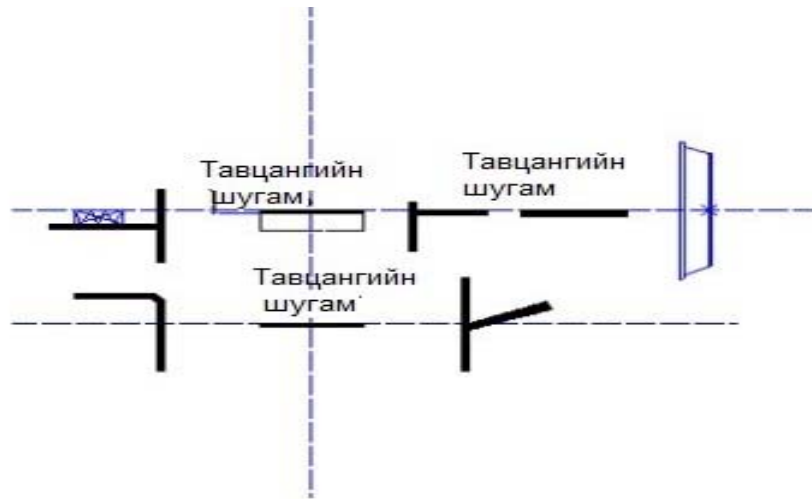
11. “Тэгш тавцантай хөлөг онгоц” гэж усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцан дээрээ байгууламжгүй хөлөг онгоцыг;

12. “Далайн нөлөөлд үл автах” гэсэн томьёолол нь хөлөг онгоцны усан дээрх хэсэгт хамаарах бөгөөд далайн нөлөөллийн ямар ч нөхцөлд хөлөг онгоцны дотор ус нэвтэрч орохгүй болохыг.

4 дүгээр журам **Тавцангийн шугам**

300 миллиметр урттай, 25 миллиметр өргөнтэй хэвтээ шугамыг тавцангийн шугам гэнэ. Тавцангийн шугам хөлөг онгоцны хашлагануудын дунд хэсэгт тавигдах ёстой бөгөөд түүний дээд үзүүр нь хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцангийн үргэлжилсэн дээд талын гадаргуу, хөлөг онгоцны бүрээсний гаднах гадаргуутай огтлолцсон цэгээр гол төлөв дайрах ёстой. /1-р зураг/

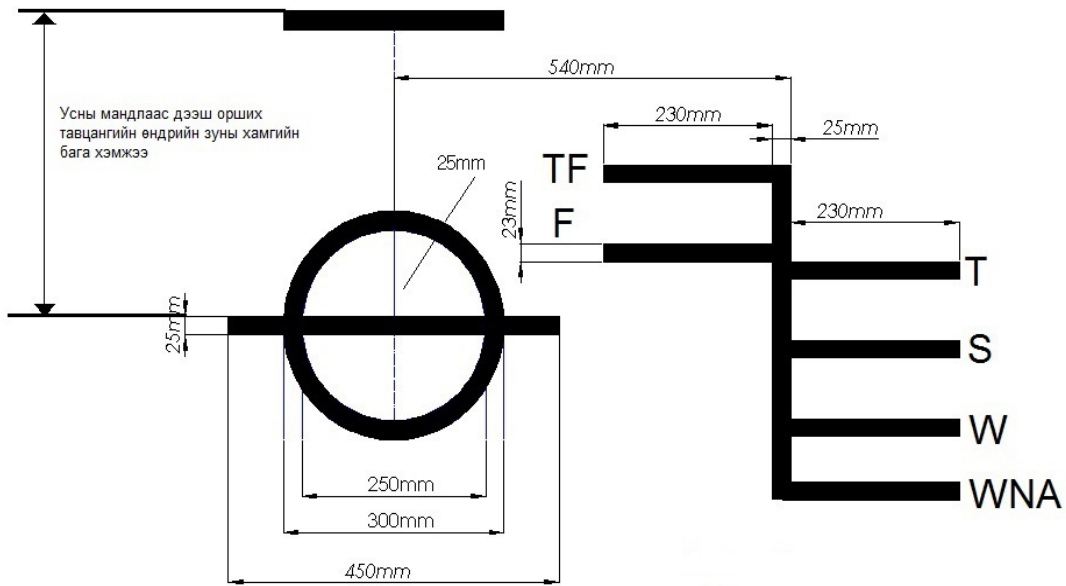

Зураг 1

Хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийг зохих ёсоор засварласан нөхцөлд хөлөг онгоцон дээр тогтоосон өөр цэгээс эхлэн тавцангийн шугамыг тавьж болно. Хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцангийн дурдсан цэгийн байршлыг ямар ч тохиолдолд Даацын тэмдэглэгээний олон улсын гэрчилгээ (1966)-нд дурдсан байна.

5 дугаар журам
Даацын тэмдэглэгээ

Даацын тэмдэглэгээ гадна талаараа 300 миллиметр голч бүхий 25 миллиметр өргөнтэй дугуй тойрог хэлбэртэй байх ёстой. Тойрог нь 450 миллиметр урт, 25 миллиметр өргөнтэй хэвтээ шугамтай огтлолцох бөгөөд ингэхдээ энэхүү хэвтээ шугамын дээд үзүүр нь тойргийн төвийг дайрч гарна. Тойргийн төв хөлөг онгоцны дунд хэсэгт, тавцангийн шугамын дээд үзүүрээс чанх доош нь хэмжигдсэн хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших тухайлсан өндөртэй тэнцэх хэмжээний зайд байрласан байх ёстой. **/2-р зураг/**

Зураг 2

6 дугаар журам

**Даацын тэмдэглэгээтэй хамт хэрэглэгддэг
ялгах онцлог (марк)**

1. Эдгээр журмын дагуу тогтоосон даацын усны шугамуудыг тэмдэглэсэн ялгах онцлог (марк) нь 230 миллиметр урт, 25 миллиметр өргөнтэй хэвтээ шугамууд байх ёстой бөгөөд хэрэв өөрөөр онцлон заагаагүй бол эдгээр шугам нь тойргийн төвөөс урагшаа 540 миллиметр зайд татсан 25 миллиметр өргөнтэй босоо шугамтай чанх эгц (перпендикуляр) татагдсан байна **/2-р зураг/**.

2. Дор дурдсан ялгах онцлогыг хэрэглэнэ:

a) зуны даацын тэмдэг, тойргийн төв хэсгийг дайран өнгөрч байгаа шугамын дээд үзүүрээр болон **S** гэж тэмдэглэсэн шугамаар тодорхойлогдоно;

b) өвлийн даацын тэмдэг, **W** гэж тэмдэглэгдсэн шугамын дээд үзүүрээр тодорхойлогдоно;

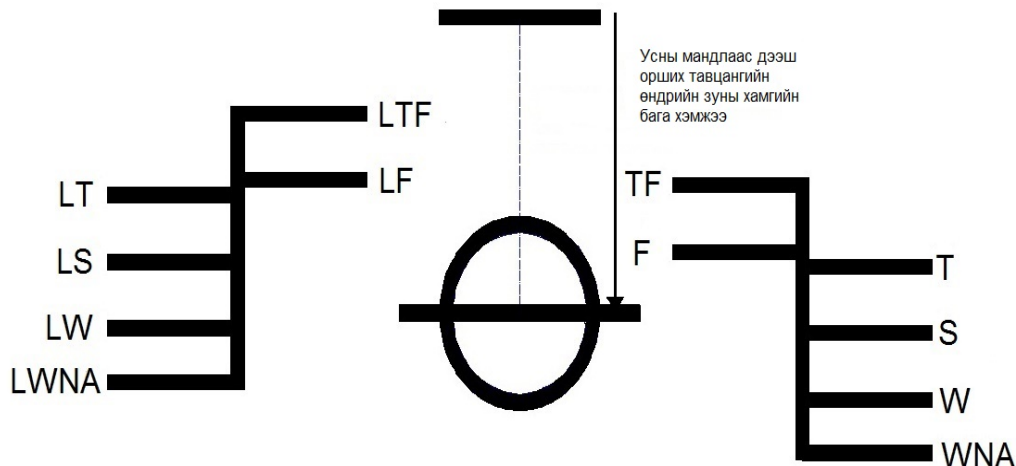
c) хойд Атлантикт зориулагдсан өвлийн даацын тэмдэглэгээ, **WNA** гэж тэмдэглэгдсэн шугамын дээд үзүүрээр тодорхойлогдоно;

d) халуун бүсийн даацын тэмдэглэгээ, **T** гэж тэмдэглэгдсэн шугамын дээд үзүүрээр тодорхойлогдоно;

e) цэнгэг усанд зориулсан зуны даацын тэмдэглэгээ, **F** гэж тэмдэглэгдсэн шугамын дээд захаар тодорхойлогдоно. Цэнгэг усны зуны даацын тэмдэглэгээ босоо шугамаас ар тал руу нь байрлана. Цэнгэг усны зуны даацын тэмдэглэгээ болон зуны даацын тэмдэглэгээний хоорондын ялгаа нь бусад даацын тэмдэглэгээний хувьд цэнгэг усанд ачаалах өөрчлөлтийг тусгана;

f) халуун бүсийн цэнгэг усны даацын тэмдэглэгээ, босоо шугамаас арагшаа татаж **TF** гэж тэмдэглэсэн шугамын дээд үзүүрээр тодорхойлогдоно.

3. Эдгээр журмын дагуу мод тээвэрлэгч хөлөг онгоц усны мандлаас дээшхи өндрийн хэмжээтэй байхаар бол модны даацын тэмдэглэгээг ердийн даацын тэмдэглэгээнд нэмж тавина. Эдгээр тэмдэглэгээ нь 230 миллиметр урт, 25 миллиметр өргөнтэй хэвтээ шугамууд байх ёстой бөгөөд хэрэв өөрөөр онцлон заагаагүй бол эдгээр шугам тойргийн төвөөс ар тал руу 540 миллиметр зайд татсан 25 миллиметр өргөнтэй босоо шугамтай чанх эгц (перпендикуляр) татагдсан байна **/3-р зураг/**.

Зураг 3

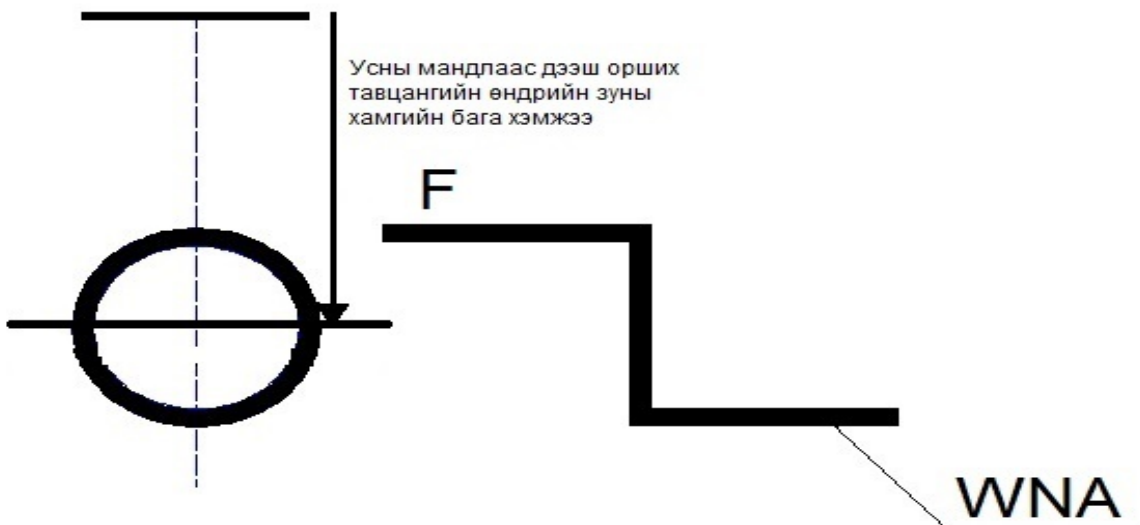
4. Дараахь тэмдэглэгээг модны даацад хэрэглэнэ:

a) модны даацын зуны тэмдэглэгээ, **LS** гэж тэмдэглэгдсэн шугамын дээд үзүүрээр тодорхойлогдоно;

b) модны даацын өвлийн тэмдэглэгээ, **LW** гэж тэмдэглэгдсэн шугамын дээд үзүүрээр тодорхойлогдоно;

c) Хойд Атлантикт зориулагдсан модны даацын өвлийн тэмдэглэгээ **LWNA** гэж тэмдэглэгдсэн шугамын дээд үзүүрээр тодорхойлогдоно;

- d) модны даацын халуун бүсийн тэмдэглэгээ, LT гэж тэмдэглэгдсэн шугамын дээд үзүүрээр тодорхойлогдоно;
- e) модны даацын цэнгэг усны зуны тэмдэглэгээ, босоо шугамаас хажуу тийш татаж, LF гэж тэмдэглэгдсэн шугамын дээд үзүүрээр тодорхойлогдоно. Модны даацын цэнгэг усны зуны тэмдэглэгээ болон модны даацын зуны тэмдэглэгээний хоорондын ялгаа нь модны бусад даацын тэмдэглэгээний хувьд цэвэр усанд ачаалах өөрчлөлтийг тусгаж байна;
- f) модны даацын халуун бүсийн цэнгэг усны тэмдэглэгээ, босоо шугамаас урагш татаж LTF гэж тэмдэглэгдсэн шугамын дээд үзүүрээр тодорхойлогдоно.
5. Хэрэв хөлөг онгоцны үзүүлэлтүүд, түүний ашиглалтын нөхцөлүүд болон усан замын хязгаарлалтууд ямар нэгэн улирлын чанартай шугам хэрэглэх боломжгүй болгож байвал тийм шугамууд тавьж болохгүй.
6. Хэрэв хөлөг онгоцонд зориулсан усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ доод хэмжээнээс их байж даацын тэмдэглэгээ нь зохих төвшинд буюу, энэхүү конвенцийн дагуу усны мандлаас дээр орших доод хэмжээнд зориулсан улирлын чанартай хамгийн бага даацын тэмдэглэгээнээс доор байвал зөвхөн цэнгэг усны даацын тэмдэглэгээг тавина.
7. Далбаат хөлөг онгоцуудад цэнгэг усны даацын тэмдэглэгээ, Хойд Атлантикт зориулан зөвхөн өвлийн даацын тэмдэглэгээг тавина /4-зураг/.
8. Хойд Атлантикт зориулсан өвлийн даацын тэмдэглэгээ, тухайн босоо шугамын өвлийн даацын тэмдэглэгээтэй давхцаж байвал энэхүү даацын тэмдэглэгээг W гэж тэмдэглэнэ.
9. Үйлчилж байгаа олон улсын бусад конвенцоор шаардагдах даацын нэмэлт тэмдэглэгээг энэ журмын /1/-д тодорхойлсон босоо шугамын ар тал руу, түүнд эгц босоо байдлаар тавина.

Зураг 4

7 дугаар журам
Даацын тэмдэглэгээг тавьсан байгууллагын тэмдэг

Даацын тэмдэглэгээг тавьсан байгууллагын тэмдгийг, тойргийн төвийг дайран өнгөрч байгаа хэвтээ шугам дээрх даацын тэмдэглэгээний шугамын дээр нь буюу доор нь тойргийн хоёр талаар тавьж болно. Тэмдэг нь байгууллагын нэрний эхний дөрвөөс илүүгүй үсгүүд болох 115 миллиметр өндөр, 75 миллиметр өргөнтэй үсгүүдээс бүрдэнэ

8 дугаар журам

Тэмдэг тавихтай холбогдсон заалт

Тойрог, шугамууд болон үсгүүдийг цагаан буюу шар будгаар бараан өнгийн суурин дээр, эсхүл хар будгаар цайвар суурин дээр тавина. Түүнээс гадна Засгийн газрын шаардлагын дагуу хөлөг онгоцуудын хашлагууд дээр тэдгээрийг урт удаан хадгалагдах аргаар тэмдэглэнэ. Тэмдэглэгээ сайн харагдахуйц байх ёстой бөгөөд шаардлагатай үед энэ зорилгоор тусгай арга хэмжээ авч байна.

9 дүгээр журам

Тэмдэглэгээний хяналт

Энэхүү конвенцийн 13 дугаар зүйлийн заалтуудын дагуу ажиллаж байгаа албан тушаалтан буюу хянагч хөлөг онгоцны хашлаганууд дээрх тэмдгүүдийг зөв бөгөөд урт удаан хадгалагдахаар тавьсан эсэхийг нотлоогүй байхад Даацын тэмдэглэгээний олон улсын гэрчилгээ (1966)-г хөлөг онгоцонд олгохгүй.

II БҮЛЭГ

**ХӨЛӨГ ОНГОЦНЫ УСНЫ МАНДЛААС
ДЭЭШ ОРШИХ ӨНДРИЙГ ТОГТООХ НӨХЦӨЛҮҮД**

10 дугаар журам

Хөлөг онгоцны ахмадад өгөх мэдээлэл

1. Хөлөг онгоцны байгууламжид ачаалал бий болгохоос зайлсхийхийн тулд хөлөг онгоцны ачаа тээшийг тохируулах боломжийг олгох, зохих хэлбэрээр батлагдсан хангалттай мэдээллийг шинэ хөлөг онгоцны ахмадад өгч байх ёстой. Хэрэв Засгийн газар шаардлагагүй гэж үзвэл тодорхой бүтэц буюу ангиллын хөлөг онгоцуудад энэ шаардлагыг тавихгүй.

2. Далайд хүний аюулгүй байдлыг хангах талаарх олон улсын конвенцийн дагуу тогтвортой байдлын тухай мэдээлэлгүй байгаа шинэ хөлөг онгоцны ахмад ашиглалтын янз бүрийн нөхцөлд хөлөг онгоцны тогтвортой байдлыг үнэлэх боломж олгох, зохих хэлбэрээр батлагдсан хангалттай мэдээлэл авах ёстой. Энэхүү мэдээллийн хуулбарыг Засгийн газарт өгнө.

11 дүгээр журам

Байгууламжийн захын хаалт халхавч

Хаалттай байгууламжийн нээлттэй хэсгүүд орших хаалт, халхавч, хавхлагууд найдвартай хийцтэй байх ёстой бөгөөд Засгийн газраар зөвшөөрөгдсөн байна.

12 дугаар журам

Хаалга

1. Хаалттай байгууламжийн захын хаалт, халхавч, хавхлагуудад нэвтрэх бүх нээлхий нь ган амсартай байх ба бусад ижил төрлийн материалаар хийгдсэн яс модонд байнга, бат бөх бэхлэгдсэн хаалгуудаар тоноглогдсон байх ёстой; хаалгуудын бүх бүтэц хийц нь нээлхий, салхивчгүй халхавчтай адилхан бат бөх байж, хаалга хаалттай байх үед далайн нөлөөлөлд үл орохоор бэхэлж хийсэн байх ёстой. Эдгээр хаалганы ус үл нэвтрэх байдлыг хангах хэрэгсэл нь жийрэг, хавчих төхөөрөмжүүд буюу бусад адил төрлийн хэрэгслээс бүрдэх ба хаалт, хавхлаг буюу хаалгануудад байнга бэхлэгдсэн байх ёстой бөгөөд хаалганууд нь хаалтын хоёр талаас нээгдэж, хаагдаж байхаар хийгдсэн байна.

2. Хэрэв эдгээр журамд тусгайлан заагаагүй бол хаалттай байгууламжийн захын хаалтуудад нэвтрэх нээлхийн амсар тавцангаас дээш 380 миллиметрээс багагүй өндөртэй байна.

13 дугаар журам

Ачааны нээлхий, хаалга, агааржуулагчийн байршил

Эдгээр журмыг хэрэгжүүлэх үүднээс ачааны нээлхий, хаалга, агааржуулагчийн байршлыг дараахь хоёр ангиллаар тогтоов:

- ангилал 1: усны мандлаас дээш орших өндөр болон өндөрлөсөн хашлага хоорондын байгууламжийн задгай тавцангууд, мөн урд талын эгц босоо шугамаас хөлөг онгоцны уртын дөрөвний нэгийн хүрээнд орших байгууламжийн задгай тавцангууд;
- ангилал 2: урд талын эгц босоо шугамаас хөлөг онгоцны уртын дөрөвний нэгийн хүрээний гадна ар тал руу орших байгууламжийн задгай тавцангууд.

14 дүгээр журам

Ачааны болон бусад нээлхий

1. Далайн нөлөөллийн үед 1, 2 дугаар ангилалд орших ачааны болон бусад нээлхийн ус үл нэвтрэх байдлыг хангахуйц хийц болон хэрэгсэл нь ядаж энэхүү хавсралтын 15, 16 дугаар журмын шаардлагад нийцсэн байна.

2. Байгууламжийн тавцангаас дээш орших тавцангууд дээрх хамгаалалтгүй нээлхийн амсар болон тагууд Засгийн газрын шаардлагыг хангасан байна.

15 дугаар журам

Ус үл нэвтрэх брезент болон шахах төхөөрөмжөөр хамгаалагдсан эвхэгддэг тагаар хаасан нээлхийн амсар

Нээлхийн амсар

1. Ус үл нэвтрэх брезент болон шахах төхөөрөмжөөр хамгаалагдсан эвхэгддэг тагаар хаасан нээлхийн амсрууд найдвартай хийгдсэн байх ёстой ба тавцан дээрх тэдний өндөр хамгийн багадаа дараахь хэмжээтэй байна:

- 1 дүгээр ангилалд орших нь – 600 мм (23 ½ дюйм)
2 дугаар ангилалд орших нь – 450 мм (17 ½ дюйм)

Нээлхийн таг

2. Нээлхийн тагны тулгуур гадаргуу бүрийн өргөн нь 65 мм (21 ½ дюйм)-ээс багагүй байна.

3. Хэрэв нээлхийн таг нь мод бол түүний зузаан нь ирмэг, зах хоорондын зай 1.5м-ээс хэтрэхгүй байх тохиолдолд 60 мм (21 ½ дюйм)-ээс доошгүй байна.

4. Хэрэв тагуудыг зөөлөн гангаар хийсэн бол тэдгээрийн бат бөх байдал нь 1м² талбайд 1.75 метрик/тонн (1 фут²-д 358 фунт)-оос багагүй ачаалал 1 дүгээр ангилалд орших нээлхийн хувьд, 2 дугаар ангилалд орших нээлхийн хувьд 1м² талбайд 1.30 метрик/тонн (1 фут²-д 266 фунт)-оос багагүй ачаалал ногдох ёстой бөгөөд бат бөх чанарын нөөц нь материалын бат бөх чанарын хязгаарын хамгийн доод хэмжүүртэй харьцуулбал 4.25 байна. Дурдсан ачааллын үеийн хотойлт нь зах хоорондын зайны 0,0028-аас хэтрэхгүй байхаар тагуудыг хийсэн байна.

5. 24 метр (79 фут) урттай хөлөг онгоцны 1 дүгээр ангилалд орших нээлхийн тооцооны ачааллыг 1м² талбайд 1 метрик/тонн (1 фут²-д 205 фунт) хүртэл бууруулж болох ба 100 метр (328 фут) урттай хөлөг онгоцны хувьд 1 м² талбайд 1.75 метрик/тонн (1 фут²-д 358 фунт)-оос багагүй байх ёстой. 2 дугаар ангилалд орших нээлхийн ачааллыг 1м² талбайд 0,75 метрик/тонн (1 фут² талбайд 154 фунт) болон 1 м² талбайд 1.30 метрик/тонн (1 фут² талбайд 266 фунт) хүртэл тус тус бууруулж болно. Бүх тохиолдолд завсрын уртыг интерполяцийн аргаар тооцож олно.

Хөдөлгөөнт шахуурга

6. Хэрэв нээлхийн тагыг тогтоох хөдөлгөөнт шахуургыг зөөлөн гангаар хийсэн бол тэдгээрийн бат бөх байдал нь 1м² талбайд 1.75 метрик/тонн (1 фут²-д 358 фунт)-оос багагүй ачаалал 1 дүгээр ангилалд орших нээлхийн хувьд, 1 м² талбайд 1.30 метрик/тонн

(1 фут²-д 266 фунт)-оос багагүй ачаалал 2 дугаар ангилалд орших нээлхийнүүдийн хувьд ногдох ёстой бөгөөд материалын бат бөх чанарын хязгаарын хамгийн доод төвшинтэй харьцуулбал бат бөх чанарын нөөц 5 байна.

Дурдсан ачааллын үед хотойлт нь зах хоорондын зайны 0,0022-оос хэтрэхгүй байхаар хөдөлгөөнт шахуургыг хийсэн байна. 100 метр (328 фут)-ээс хэтрэхгүй урттай хөлөг онгоцны тухайд энэ журмын 5 дугаар заалтын шаардлагыг хэрэглэж болно.

Хайрцаган хэлбэрийн таг

7. Хөдөлгөөнт шахуурга, тагны оронд хэрэглэж буй хайрцган хэлбэрт тагуудыг зөөлөн гангаар хийсэн бол тэдгээрийн бат бөх чанарыг энэ журмын 4 дүгээр заалтад дурдсан ачааллаар тооцох ёстой бөгөөд материалын бат бөх чанарын хязгаарын хамгийн доод төвшинтэй харьцуулбал бат бөх чанарын нөөц 5 байна. Хотойлт нь зах хоорондын зайны 0,0022-оос хэтрэхгүй байхаар хайрцган хэлбэрийн тагыг хийсэн байна. Тагны дээд хэсгийг бүрдүүлж байгаа зөөлөн ган хуудасны зузаан нь хатуу нуруудын хоорондын зайны нэг хувиас багагүй буюу 6 мм (0.24 дюйм)-ээс ямагт багагүй байна. 100 метр (328 фут)-ээс хэтрэхгүй урттай хөлөг онгоцуудын тухайд энэ журмын 5 дугаар заалтын шаардлагуудыг хэрэглэж болно.

8. Зөөлөн гангаар бус, бусад материалаар хийсэн тагны бат бөх болон хатуу чанар нь зөөлөн гангаар хийсэнтэй адил байж Засгийн газрын шаардлагыг хангасан байна.

Тулгуур буюу гулсагч

9. Хөдөлгөөнт шахуургад зориулсан тулгуур буюу гулсагч нь найдвартай хийцтэй байх ёстой бөгөөд хөдөлгөөнт шахуургыг найдвартай тогтоож бэхэлсэн байна. Хэрэв хуйлардаг хэлбэрийн хөдөлгөөнт шахуургыг хэрэглэж байгаа бол төхөөрөмж нь нээлхий хаалттай байх үед хөдөлгөөнт шахуургын зохих байршлыг хангасан байна.

Торгоогч

10. Торгоогч нь шаантагуудын конусан шовгортой таарч байна. Торгоогч нь 65 мм (2 1/2 дюйм)-ээс багагүй өргөнтэй байх бөгөөд тэдгээрийн төвүүдийн хоорондох зай 600 мм (23 1/2 дюйм)-ээс хэтрэхгүй байна, захын торгоогчуудыг дагуу болон хөндлөн талуудаар нь нээлхийн булангуудаас 150 мм (6 дюйм)-ээс хэтрэхгүй зайд тогтоосон байна.

Ул төмөр болон шаантаг

11. Ул төмөр болон шаантаг найдвартай, бат бөх байх ёстой. Шаантагийг хатуу мод буюу бусад адил төрлийн материалаар хийсэн байна. Тэдгээр нь 1:6-гаас хэтрэхгүй конусан шовгор байх ёстой ба нарийн үзүүрийн зузаан нь 13 мм (1/2 дюйм)-ээс багагүй байна.

Брезент

12. 1, 2 дугаар ангилалд орших нээлхий сайн чанарын хоёроос багагүй давхрагатай брезенттэй байна. Брезент ус нэвтрэхгүй, хангалттай бат бөх байна. Брезент нь батлагдсан стандартын жин, чанартай материалаар хийгдсэн байна.

Нээлхийн тагны бэхлэлт

13. 1, 2 дугаар ангилалд орших бүх нээлхийн хувьд ул төмөр суулгасны дараа брезентийн дээгүүрх нээлхийн тагуудын бүх хэсгийг найдвартай бөгөөд тус тусад нь бэхлэхийн тулд ган холтос буюу бусад адил төрлийн хэрэгслийг сонгож авах ёстой. 1.5 м (4.9 фут)-ээс илүү урттай нээлхийн таг наад зах нь ийм хоёр төхөөрөмжөөр бэхлэгдсэн байна.

16 дугаар журам

Ган буюу бусад адил чанарын материалаар хийж, жийрэг болон хавчих төхөөрөмжөөр тоноглогдсон, ус үл нэвтрэх тагаар хаасан нээлхий

Нээлхийн амсар

1. Ган буюу бусад адил чанарын материалаар хийсэн, ус үл нэвтрэх, жийрэг болон хавчих төхөөрөмжөөр тоноглогдсон тагтай 1 болон 2 дугаар ангилалд орших нээлхийн амсрын тавцан дээрх өндөр 15 дугаар журам /1/-д заасантай адил байна. Эдгээр хүрээний өндрийг намсгаж болох буюу хөлөг онгоцны аюулгүй байдал далайн ямар ч нөхцөл

байдалд хэвийн байна гэж Засгийн газар итгэсэн тохиолдолд хүрээ байхгүй ч байж болно. Хэрэв хүрээ байхаар тооцоолсон бол тэдгээр нь бат бөх хийцтэй байх ёстой.

Ус үл нэвтрэх таг

2. 1 дүгээр ангилалд орших нээлхийн хувьд ус үл нэвтрэх зөөлөн гангаар хийсэн тагны ачааллын даацыг 1 м^2 талбайд 1.75 метрик/тонн (1 фут² талбайд 358 фунт)-оос багагүй байхаар, 2 дугаар ангилалд орших нээлхийн хувьд 1 м^2 талбайд 1.30 метрик/тонн (1 фут² талбайд 266 фунт)-оос багагүй байхаар, бат бөх чанарын нөөц нь материалын бат бөх чанарын хязгаарын хамгийн бага хэмжүүртэй харьцуулахад 4.25 байхаар тооцсон байна. Эдгээр ачааллын үед хотойлт нь зах хоорондын зайны 0.0028-аас хэтрэхгүй байхаар тагуудыг хийсэн байна. Тагны дээд хэсгийг бүрдүүлж байгаа зөөлөн ган ялтасны зузаан нь хатуу нуруудын хоорондын зайны нэг хувиас багагүй буюу 6 мм (0.24 дюйм)-ээс ямагт багагүй байх ёстой. 100 метр (328 фут)-ээс хэтрэхгүй урттай хөлөг онгоцуудын тухайд 15 дугаар журмын /5/-д заасан шаардлагыг хэрэглэж болно.

3. Зөөлөн гангаар бус бусад материалаар хийсэн тагны бат бөх болон хатуу чанар нь зөөлөн гангаар хийсэнтэй адил байж Засгийн газрын шаардлагыг хангах ёстой.

Ус үл нэвтрэх байдлыг хангах хэрэгсэл

4. Ус үл нэвтрэх байдлыг хангах хэрэгслийг Засгийн газар батална. Төхөөрөмжүүд нь далайн ямар ч нөхцөлд ус үл нэвтрэх байдлыг хадгалж хангах ёстой бөгөөд энэ зорилгоор үл нэвчих туршилтуудыг анхлан гэрчийн оролцоотойгоор хийх шаардлагатай, мөн үе үе жил бүрийн хяналт шалгалт буюу бүр богино хугацааны дотор ийм туршилт хийхийг шаардаж болно.

17 дугаар журам

Машин тасгийн орц хаалга

1. Машины тасагт нэвтрэхэд зориулсан 1 буюу 2 дугаар ангилалд орших орцууд зохих ёсны бүрээстэй байх ёстой ба хангалттай бат бөх ган хонгилоор найдвартай хамгаалагдсан байна. Эдгээр гудам хонгил бусад бүтцээр хамгаалагдаагүй тохиолдолд тэдгээрийн бат бөх байдлыг тусгайлан авч үзнэ. Ийм хонгилууд дахь нэвтрэх орцууд 12 дугаар журмын /1/-д заасан шаардлагыг хангасан хаалгуудаар тоноглогдсон байх ёстой бөгөөд тэдгээрийн тавцан дээрх амсар 1 дүгээр ангилалд орших орцуудын хувьд 600 мм (23 ½ дюйм)-ээс багагүй, 2 дугаар ангилалд орших орцуудын хувьд 380 мм (15 дюйм)-ээс багагүй өндөртэй байна. Ийм хонгил дахь бусад орцууд тус тусын байрандаа байнга бэхлэгдсэн, адилхан бат бөх тагуудаар тоноглогдсон байна.

2. Уурын тогооны нээлхий, утааны яндан, хашлаганы чөлөөтэй зайны тавцангийн задгай хэсгүүд дэх машин тасгууд буюу байгууламжийн агааржуулагчдын амсар тавцангаас дээш аль зохистой, тохиромжтой хэмжээгээр өндөрлөгдсөн байна. Уурын тогооны нээлхий ган буюу бусад адил төрлийн материалаар хийгдсэн, тус тусын зохих байранд байнга бэхлэгдсэн бат бөх тагуудтай байна. Ийм тагууд ус үл нэвтрэх байдлыг хангана.

18 дугаар журам

Усны мандлаас дээш орших хэмжээ, байгууламжийн тавцангууд дахь төрөл бүрийн орц хаалга

1. 1 буюу 2 дугаар ангилалд, аль эсхүл хаалттайгаас бусад аливаа байгууламжийн дотор орших хоолой, тавцангийн гэгээвчүүд ус үл нэвтрэх бат бөх тагуудаар хаагдсан байна. Хэрэв тагууд ойр ойрхон боолтоор бэхлэгддэггүй бол тэдгээрийг байнгын бэхлэгээтэй болгоно.

2. Ачааны нээлхий, машин тасгууд руу нэвтрэх орц, хоолой, тавцангийн гэгээвчүүдээс бусад усны мандлаас дээш орших хэмжээний тавцангууд дахь бусад нэвтрэх орц хаалттай байгууламжууд буюу давхарлаг, эсхүл адилхан бат бөх, далайн нөлөөлөлд нэвтэрдэггүй адил төрлийн хаалгаар хамгаалагдсан байна.

Байгууламжийн задгай тавцан дахь буюу усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцан дээрх давхарлагийн дээд талын гадарга дахь хаалттай байгууламжийн доторх

тасалгаануудад нэвтрэх зориулалттай аливаа ийм орцууд бат бөх давхарлага буюу адил төрлийн хаалтаар хамгаалагдсан байна. Ийм давхарлаг буюу адил төрлийн хаалтан дахь хаалганы орцууд 12 дугаар журмын /1/-д заасан шаардлагыг хангасан хаалгануудаар тоноглогдсон байна.

3. 1 дүгээр ангилалд орших адил төрлийн хаалтууд дахь хаалганы амсрын тавцан дээрх өндөр нь 600 мм (23 ½ дюйм)-ээс багагүй байна. 2 дугаар ангилалд орших хүрээний өндөр 380 мм (15 дюйм)-ээс багагүй байна.

19 дүгээр журам **Агааржуулагч**

1. 1 буюу 2 дугаар ангилалд оршдог усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцан дор буюу хаалттай байгууламжийн тавцан дор байгаа өрөө тасалгааны агааржуулагч гангаар буюу бусад дүйцэх материалаар хийсэн бат бөх хүрээтэй байх ёстой бөгөөд тэр нь тавцанд найдвартай холбогдсон байна. Хэрэв агааржуулагчийн аль нэгэн хүрээний өндөр 900 мм (35 ½ дюйм)-ээс хэтэрч байвал түүнийг тусгайлан бэхлэнэ.

2. Хаалттайгаас бусад ямар ч байгууламжийг дайран гарч буй агааржуулагч усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцан дээр гангаар буюу бусад дүйцэх материалаар хийсэн бат бөх хүрээтэй байна.

3. Хэрэв Засгийн газар тусгайлан шаардахгүй бол 1 дүгээр ангилалд орших агааржуулагчийн хүрээний өндөр тавцангаас дээш 4.5 м (14.8 фут)-ээс өндөр, 2 дугаар ангилалд орших агааржуулагчийн хүрээ тавцангаас дээш 2,3 м (7.5 фут)-ээс өндөрт өргөгдсөн байвал агааржуулагч нь хаах төхөөрөмжгүй байж болно.

4. Энэ журмын 3-д заасан агааржуулагчаас бусад агааржуулагч ус үл нэвтрэх, найдвартай, хаах төхөөрөмжөөр тоноглогдсон байна. 100 метр (328 фут)-ээс бага урттай хөлөг онгоцуудын дээрх хаах төхөөрөмжүүд нь байнгын бэхэлгээтэй байна, бусад хөлөг онгоцны тухайд, энэ тухай заагаагүй бол хаах төхөөрөмжийг агааржуулагчийн ойр байлгана. 1 дүгээр ангилалд орших агааржуулагчийн тавцан дээрх хүрээ 900 мм (35 ½ дюйм)-ээс багагүй өндөртэй, 2 дугаар ангилалд орших агааржуулагчийн тавцан дээрх хүрээ 760 мм (30 дюйм)-ээс багагүй өндөртэй байна.

5. Засгийн газар задгай хэсгүүдийн хувьд хүрээний өндрийг нэмэгдүүлэхийг шаардаж болно.

20 дугаар журам **Агаарын хоолой**

Хэрэв ачааны болон бусад чингэлэгийн агаарын хоолойнууд усны мандлаас дээш орших өндөр буюу байгууламжийн тавцангийн дээгүүр гарч тавигдсан байвал хоолойн нээлттэй хэсгүүд нь бат бөх хийцтэй байна; тавцангаас ус доошоо урсаж болох цэг хүртэлх өндөр нь усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцан дээр 760 мм (30 дюйм), байгууламжийн тавцан дээр 450 мм (17 ½ дюйм)-ээс багагүй байна. Хэрэв эдгээр өндөр хөлөг онгоцон дээрх ажилд саад болбол бага өндрийг баталж болно. Гэхдээ хаах төхөөрөмжүүд болон бусад нөхцөл байдал бага өндөр сонгохыг зөвтгөж байгаад Засгийн газар сэтгэл ханамжтай байх нөхцөлд энэ нь зөвшөөрөгдөнө. Агаарын хоолойнуудын нээлхийнд зориулсан найдвартай, байнгын бэхэлгээтэй, хаагддаг төхөөрөмжүүдийг тавьсан байна.

21 дүгээр журам **Ачааны болон бусад адил төрлийн нээлхий**

1. Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээнээс доор байгаа хөлөг онгоцны ачааны болон бусад адил төрлийн нээлхий хаалгатай байх ёстой бөгөөд тэдгээр нь ус үл нэвтрэх явдлыг хангасан, гадаргуун бүрээсэнд нийцсэн бат бэх хийцтэй байхаар хийгдсэн байна. Эдгээр нээлхийн тоо хөлөг онгоцны хийц, ашиглалтад тохирсон цөөн байна.

2. Хэрэв Засгийн газар өөр байдлаар зөвшөөрөөгүй бол эдгээр нээлхийн доод зах нь усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцантай зэрэгцээ өнгөрсөн, даацын хамгийн өндөр тэмдэглэгээний дээд захад хамгийн доод цэг нь байгаа шугамнаас доор байж болохгүй.

22 дугаар журам
Сувгууд, ус татах, зайлуулах хоолой

1. Усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцангаас доор орших тасалгаануудаас буюу 12 дугаар журмын шаардлага хангасан хаалгаар тоноглогдсон усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцан дээрх байгууламж болон давхарлагаас хөлөг онгоцны гадна бүрээсээр дамжин гарч байгаа ус зайлуулах хоолойнууд нь ус дотогш нь нэвтрэн орохоос сэрэмжлэх үүднээс найдвартай, бололцоотой хэрэгслээр тоноглогдсон байна. Ус зайлуулах хоолой бүр усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцангаас дээр орших хэсгээс түүнийг хүчээр хаах хэрэгсэл бүхий буцаж эргэдэггүй нэг автомат хавхлагатай байна. Гэхдээ хэрэв зуны даацын тэмдэглэгээний ус зайлуулах хоолойны хашлаганы эцэс хүртэлх босоо зайн хэмжээ 0.01L-ээс хэтэрч байвал, ус зайлуулах хоолой хүчээр хаах хэрэгсэлгүй буцаж эргэдэггүй хоёр автомат хавхлагатай байж болно. Тэгэхдээ ашиглалтын үед үзлэг хийхэд хавхлагыг ямагт төвөггүй үзэж болох нөхцөл хангагдсан байна. Хэрэв энэ зай 0.02L-ээс хэтэрч байвал Засгийн газрын зөвшөөрлөөр хүчээр хаах хэрэгсэлгүй, буцаж эргэдэггүй нэг автомат хавхлагыг тавьж болно. Хавхлагыг хүчээр хаах удирдлагын хэрэгсэлд амархан хүрэх боломжтой байх, хавхлага нээлттэй буюу хаалттай байгааг харуулдаг заах тэмдэглэгээ тавьсан байна.

2. Ээлжийн жижүүр байрлах машины тасагт гол болон туслах механизмуудад зориулж хашлаганы гаднаас ус татах, зайлуулах хавхлагуудыг тухайн газраасаа удирдахаар байж болно. Удирдлагын хэрэгслүүдийг амархан ажиллуулах боломжтой, хавхлага нээлттэй, хаалттай байгааг заадаг тэмдэглэгээтэй байна.

3. Хэрэв аль ч төвшинд эхэлж байгаа суваг, зайлуулах хоолойнууд усны мандлаас дээш орших хэмжээний тавцангаас 450 мм (17 ½ дюйм)-ээс доор зайнд, аль эсхүл зуны даацын усны шугамаас 600 мм (23 ½ дюйм)-ээс бага зайнд гадна бүрээс дамжин гарч байвал тэдгээр нь гадаргууны дэргэд буцаж эргэдэггүй хавхлагаар тоноглогдсон байна. Хэрэв 1 дүгээр заалтаар шаардаагүй буюу хоолой хангалттай зузаан байгаа бол ийм хавхлага тавихгүй байж болно.

4. 12 дугаар журмын шаардлагыг хангах хаалгагүй байгууламж, давхарлагаас гарч буй сувгуудыг хашлаганы гадна байрлуулна.

5. Энэ журмын шаардлага ёсоор гадаргууны бүх хавхлага, тоног төхөөрөмж ган, хүрэл буюу бусад батлагдсан цул материалаар хийгдсэн байна. Ердийн болд буюу адил төрлийн материалаар хавхлага хийхийг зөвшөөрөхгүй. Энэ журамд заасан бүх хоолойг гангаар буюу Засгийн газраар батлагдсан бусад адил чанарын материалаар хийсэн байна.

23 дугаар журам
Хашлаганы гэгээвч

1. Усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцан доорх буюу хаалттай байгууламжууд дахь тасалгааны хашлаганы гэгээвчүүд гогцоонд найдвартай бэхэлсэн дотор талын тагуудаар тоноглогдсон байх ба тэдгээр нь яв цав хаагдаж, ус үл нэвтрэх байдлыг хангасан байхаар хийсэн байна.

2. Хашлаганы гэгээвчүүдийн доод зах, гол хашлаганы дэргэдэх усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцантай зэрэгцээ өнгөрсөн, даацын усны шугаман дээрх өргөний (В) 2.5 хувьтай тэнцэх зайд буюу 500 мм (19 ½ дюйм)-т аль зай нь их байхыг харгалзан хамгийн доод цэг нь байгаа шугамаас доор оршсон байхаар хашлаганы гэгээвчүүдийг тогтоож болохгүй.

3. Хашлаганы гэгээвчүүд хэрэв шил байдаг бол, мөн гэгээвчийн таг бат бөх, батлагдсан хийцтэй байна.

24 дүгээр журам
Ус зайлуулах төхөөрөмж

1. Хэрэв усны мандлаас дээш орших өндрийн болон байгууламжийн тавцангуудын задгай хэсгүүд дээрх тавцангийн дээд хашлага нь тэвш үүсгэж байгаа бол тавцангуудын усыг түргэн соруулж, хатаах шаардлагатай арга хэмжээг авах ёстой. Түүнээс гадна энэ журмын 2 болон 3-т заасны дагуу усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцан дээрх тэвшинд зориулсан хөлөг онгоцны хашлага тус бүрийн ус зайлуулах төхөөрөмжүүдийн хамгийн бага талбай (A) тэвшний орчим дахь тавцангийн нуман хэлбэрт байдал стандартын хэмжээнд буюу илүү байх тохиолдолд дараахь томъёогоор тодорхойлогдоно.

Хэрэв тэвшний хэсэг дэх тавцангийн дээрх хашлаганы урт (L) 20 метр буюу түүнээс бага байвал, нэг хавтгай дөрвөлжин метр талбайд $A=0,7+0,035L$ байна.

Хэрэв (L) нь 20 метрээс их бол хавтгай дөрвөлжин метр талбайд $A=0,07L$ байна.

Ямар ч тохиолдолд (L) нь 0,7L-ээс их байх шаардлагагүй.

Байгууламжийн тавцангууд дээрх тэвш тус бүрт зориулсан хамгийн бага талбай эдгээр томъёогоор бодож гаргасан талбайн хагастай тэнцэнэ.

Хэрэв тавцангийн дээд хашлаганы дундаж өндөр 1,2 метрээс их бол ус зайлуулах төхөөрөмжийн шаардагдах талбайг өндрийн 0,1 метр ялгаа тутмын хувьд тэвшний уртын нэг метр тутамд 0,004 м² байхаар тооцож нэмэгдүүлнэ.

Хэрэв тавцангийн дээрх хашлаганы дундаж өндөр 0,9 метрээс бага бол зайлуулах төхөөрөмжийн шаардагдах талбайг өндрийн 0,1 метр ялгаа тутмын хувьд тэвшний уртын нэг метр тутамд 0,004 м² байхаар тооцож багасгаж болно.

Эсхүл:

Хэрэв тэвшний хэсэг дэх тавцангийн дээрх хашлаганы урт (L) нь 66 фут буюу түүнээс бага байвал, нэг хавтгай дөрвөлжин фут талбайд $A=7,6+0,115L$ байна. Хэрэв 66 футаас их байвал, нэг хавтгай дөрвөлжин фут талбайд $A=0,23L$ байна.

Хэрэв тавцангийн дээрх хашлаганы дундаж өндөр 3,9 футаас их бол шаардагдах талбайг өндрийн нэг фут ялгаа тутмын хувьд худгийн уртаас нэг фут тутамд 0,04 фут² байхаар тооцож нэмэгдүүлж болно. Хэрэв тавцангийн дээрх хашлаганы дундаж өндөр 3 футаас бага бол шаардагдах талбайг өндрийн нэг фут ялгаа тутмын хувьд тэвшний уртын нэг фут тутамд 0,04 фут² байхаар тооцож багасгаж болно.

2. Нуман хэлбэргүй хөлөг онгоцон дээр өмнө тооцоолсон талбайг 50 хувиар нэмэгдүүлнэ. Хэрэв нуман хэлбэр нь хэвийн хэмжээнээс бага бол интерполяцийн аргаар тооцож хувийн нэмэгдлийг гаргана.

3. Хэрэв хөлөг онгоц 36 дугаар журмын /1/ е)-д заасан шаардлагыг хангаагүй хайрцагтай буюу салангид байгууламжийн хооронд тагтай нээлхийн амсар тасралтгүй буюу бараг тасралтгүй тавигдсан бол ус зайлуулах төхөөрөмжийн нээлхийн талбайн доод хэмжээг дараахь хүснэгтийн дагуу тооцоолсон байна.

Нээлхийн буюу хайрцагны хөлөг онгоцны өргөнтэй харьцах өргөн	Тавцангийн дээрх хашлаганы ерөнхий талбайтай ус зайлуулах төхөөрөмжийн талбайн харьцах харьцаа
40% буюу бага	20%
75% буюу их	10%

Өргөний завсрын харьцааны хувьд ус зайлуулах төхөөрөмжийн талбайг шугаман интерполяцийн аргаар тооцож гаргана.

4. Нэг буюу хоёр захаасаа задгай байгууламж бүхий хөлөг онгоцны тухайд ийм байгууламжууд дахь тасалгаануудаас ус зайлуулах шаардлагатай арга хэмжээ авсан байна. Эдгээр арга хэмжээ Засгийн газраар батлагдсан байна.

5. Ус зайлуулах төхөөрөмжийн доод зах нь аль болох боломжийн хэрээр тавцанд ойрхон байрлах ёстой. Ус зайлуулах төхөөрөмжийн шаардагдах талбайн гуравны хоёр нь муруй нуман хэлбэрийн доод цэгт хамгийн ойрхон орших тэвшийн дунд хэсэг дээр байна.

6. Тавцан дээрх хашлаганы бүх ийм нээлхийнд хамгаалалтын хашлага буюу бие биенээсээ 230 миллиметр (9 дюйм) орчим зайд орших төмөр шонгоор хамгаалагдсан

байна. Хэрэв ус зайлуулах төхөөрөмж тагтай бол гацаа гаргахгүйн тулд хангалттай зай завсартай байхаар тооцсон байна. Нугаснууд нь холхивчтой байна. Хэрэв тагууд нь бэхлэх төхөөрөмжтэй бол тэдгээр нь батлагдсан хийцтэй байна.

25 дугаар журам Багийн гишүүдийн хамгаалалт

1. Багийн гишүүдийн өрөө, тасалгаануудад зориулан ашиглаж байгаа давхарлагын бат бөх байдлыг Засгийн газар баталсан байна.

2. Усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцан болон байгууламжийн тавцангийн бүх задгай хэсгүүд дээр хамгаалалтын хашлаганууд буюу тавцангийн дээрх хашлагыг суурилуулсан байна. Тавцангийн дээрх хашлага буюу хамгаалалтын хашлаганы өндөр тавцангаас 1 метр (39 ½ дюйм)-ээс багагүй байна, гэхдээ энэ өндөр нь хөлөг онгоцон дээрх хэвийн ажилд саад болж байвал, хэрэв Засгийн газар хангалттай хамгаалалттай байна гэж үзэж байвал өндрийн хэмжээг багаар баталж болно.

3. Хамгаалалтын хашлагануудын хамгийн доод хашлаганы доорх задгай зай 230 мм (9 дюйм)-ээс хэтрэх ёсгүй. Хамгаалалтын бусад хашлаганы хоорондын зай 380 миллиметр (15 дюйм)-ээс их биш байна. Хэрэв хөлөг онгоцны тавцан хашлагатайгаа дугуйрсан холбоостой байвал хамгаалалтын хашлаганы тулгууруудыг тавцангийн тэгш хэсэг дээр суурилуулсан байна.

4. Амьдардаг өрөө тасалгаа, машины тасаг болон хөлөг онгоцны ашиглалтын үед хэрэглэгддэг бусад бүх тасалгаанд орох, гарах үед багийн гишүүдийг хамгаалах зорилгоор хамгаалалтын хашлага, аврах хашлага, дамжих гүүр буюу тавцангийн доорх шилжих гарцууд зэргийг хангалттай хэмжээгээр тооцоолж хийсэн байна.

5. Ачааны ойр орчимд орших, багийн байр, машины тасаг болон хөлөг онгоцны ашиглалтын үед хэрэглэдэг бусад бүх тасалгаанд нэвтрэх явдлыг хангаж буй аливаа нээлхийг зохих ёсоор хааж, түүгээр дамжин ус орохгүй байхаар аливаа хөлөг онгоцны тавцан дээрх ачааг ачсан байна. Хөлөг онгоцны тавцан дээгүүр буюу доогуур эвтэйхэн явах боломжгүй байвал тавцангийн ачаанд хамгаалалтын хашлага буюу аврах хашлага хийх зэргээр багийн гишүүдийг найдвартай хамгаалсан байна.

26 дугаар журам “А” загварын хөлөг онгоцны хувьд усны мандлаас дээш орших өндрийг тогтоох тусгай нөхцөлүүд

Машины гудам хонгилууд

1. 27 дугаар журамд тодорхойлогдсон “А” загварын хөлөг онгоцууд дээрх машины хонгилууд доод тал нь хэвийн хэмжээний өндөр бүхий хаалттай хашлага хоорондын байгууламж буюу дундах байгууламжаар, аль эсхүл адилхан өндөр болон адил хэмжээний бат бөх давхарлагаар хамгаалагдсан байх ёстой бөгөөд гэхдээ усны мандлаас дээш орших өндрийн зайны тавцангаас машины тасагт шууд нэвтрүүлэх нээлхий машины гудам хонгилуудад байхгүй бол машины хонгилууд хамгаалалтгүй байж болно. Машины гудам хонгилд тасалгаанд хүргэх 12 дугаар журмын шаардлагад нийцсэн ганцхан хаалга байж болно. Эдгээр нь хонгилын нэг адил бат бөх хийцтэй, машины тасагт орох шатнаас далайн нөлөөлөлд үл нэвтрэх ган буюу бусад адил чанарын материалаар хийсэн хоёр дахь хаалгаар тусгаарлагдсан байна.

Дамжих гүүр ба нэвтрэх хэрэгсэл

2. “А” загварын хөлөг онгоцон дээр хашлага хоорондын байгууламж болон дундах байгууламж, эсхүл хэрэв байгаа бол давхарлагын хооронд тавцангийн төвшинд урдаас хойш нь чиглэсэн найдвартай хийц, хангалттай бат бөх байнгын дамжих гүүр тавьсан байх ёстой буюу түүнийг орлох тавцан доорх дамжих гарц зэрэг бусад адил төрлийн нэвтрэх хэрэгслийг тавьсан байна. Дунд байгууламжгүй “А” загварын хөлөг онгоцны бусад хэсэгт, хөлөг онгоцны ашиглалтын үед түүний бүх чиглэлд нэвтрэх явцад багийн аюулгүй байдлыг хангах төхөөрөмжүүдийг Засгийн газар баталсан байна.

3. Дамжих гүүрний төвшнөөс багийн зарим тасалгаанд, тэрчлэн багийн тасалгаанууд болон машины тасгуудын хооронд аюулгүй, шуурхай нэвтрэх гарцууд байна.

Нээлхий

4. Хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндөр болон чингэлэгийн тавцан буюу “А” загварын хөлөг онгоцны өргөтгөсөн гудам хонгил дээрх хамгаалалтгүй нээлхийнүүд ган, эсвэл бусад адил чанарын материалаар хийсэн ус үл нэвтрэх найдвартай тагуудаар тоноглогдсон байна.

Тавцангийн усыг зайлуулах төхөөрөмж

5. Тавцан дээрээ хашлага бүхий “А” загварын хөлөг онгоцууд, доод зах нь задгай тавцангийн хамгаалалтгүй хэсгүүдийн уртын хагас дээр хамгаалалтын задгай хашлаганууд эсхүл ус зайлуулах бусад үр нөлөөтэй хэрэгслүүдтэй байна.

6. Хэрэв байгууламжууд хайрцагаар холбогдсон бол усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцангийн хамгаалалтгүй хэсгүүдийн нийт уртын туршид хамгаалалтын задгай хашлаганууд суурилуулсан байна.

III БҮЛЭГ

ХӨЛӨГ ОНГОЦНЫ УСНЫ МАНДЛААС ДЭЭШ ОРШИХ ӨНДРИЙН ХЭМЖЭЭ

27 дугаар журам

Хөлөг онгоцны загвар

1. Хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг тооцож гаргахын тулд хөлөг онгоцуудыг “А” болон “В” загварт хуваадаг.

“А” загварын хөлөг онгоц:

2. “А” загварын хөлөг онгоц гэдэг нь зөвхөн шингэн төрлийн ачааг тээвэрлэх зориулалтаар зохион бүтээсэн хөлөг онгоц бөгөөд ачааны чингэлэг нь ус үл нэвтрэх жийргэн хаалттай, ган буюу бусад адил чанарын материалаар хийсэн нэвтрэх зориулалтын жижгэвтэр нээлхийтэй байна. Ийм хөлөг онгоц дараахь онцлогтой байна:

a) түүний задгай тавцан дээд зэргийн тасралтгүй хийцтэй байна.

b) ачаагаар дүүргэсэн тасалгаа, агуулах, савны ус үл нэвтрэх гойд чанар болон тэдгээрийг зохих хэмжээгээр тасалж хуваасны дүнд аюулгүй байдлын төвшин дээд зэрэгт байна.

3. 150 метр (492 фут)-ээс илүү урттай “А” загварын хөлөг онгоц, зуны даацын усны шугамаар ачаа ачих үед хоосон тасалгаа, агуулах савтай байхаар зохион бүтээгдсэн бол хөлөг онгоцны эдгээр хоосон тасалгаа, агуулах савны 95 хувийн нэвчих чанартай аль нэгийг дүүргэхэд тэсвэрлэж чадах Засгийн газраас баталсан тэнцвэрийн нөхцөлд хөвж байх ёстой. 224 метр (738 фут)-ээс илүү урттай ийм хөлөг онгоцны машины тасаг 85 хувийн нэвчих чанартай, усаар дүүргэж болох тасалгаа, агуулах савтай адилд тооцогдоно. Засгийн газрын удирдлагын хувьд хангалттай гэж үзэж болох дараахь хязгаарлалтыг зааж өгнө.

a) усаар дүүргэсний дараа төгсгөлийн усны шугам аливаа нээлхийн доод захаас доор орших ба нээлхийгээр дамжин цаашид ус дүүрч болно;

b) адил хэмжээгээр усаар дүүргээгүйн улмаас хазайх хамгийн их хазайлтын өнцөг 15° орчимтой тэнцүү байна;

c) ус дүүргэсэн байдалд хөлөг онгоцны хүндийн төв нь дээр оршино.

4. “А” загварын хөлөг онгоцонд 28 дугаар журмын “А” хүснэгтийн үндсэн дээр тодорхойлсноос багагүйгээр усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг тогтоосон байна.

“В” загварын хөлөг онгоц:

5. Энэ журмын 2 болон 3 дугаар заалтад дурдсан “А” загварын хөлөг онгоцонд хамаарах шаардлагыг хангахгүй байгаа бүх хөлөг онгоцыг “В” загварын хөлөг онгоц гэж үзнэ.

6. 1 дүгээр ангилалд 15 дугаар журмын /7/ буюу 16 дугаар журмын шаардлагыг хангасан тагаар тоноглогдсон нээлхий бүхий энэ журмын 7-10-д дурдсан заалтуудыг хэрэглэж болохгүй хөлөг онгоцонд 28 дугаар журмын “В” хүснэгтийн үндсэн дээр усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг тогтооно.

7. Засгийн газар 100 метр (328 фут)-ээс их урттай “В” загварын аливаа хөлөг онгоцонд энэ журмын 6-дахь заалтын шаардлагын эсрэгээр, дор дурдсан нөхцөлд усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг багасгахыг зөвшөөрч болно. Тухайлбал:

- а) багийн гишүүдийг хамгаалахын тулд зохих арга хэмжээ авсан байх;
- б) тавцангийн усыг зайлуулах төхөөрөмж зохих хэмжээнд байх;
- с) 1, 2 дугаар ангилалд орших тагууд 16 дугаар журамд заасан шаардлагыг хангаж, зохих хэмжээгээр бат бөх байна, тэдгээрийг чигжих болон тогтвортой байлгахад онцгой анхаарах хэрэгтэй;
- д) зуны даацын усны шугам хүртэл ачаалсан хөлөг онгоц, машины тасгаас бусад аль нэг гэмтсэн тасалгаа усаар дүүргэсний дараа хангалттай тэнцвэртэй байдалд хөвж байна. Энэхүү тасалгааны нэвчих чанар нь 95 хувь байна;
- е) 225 метр (738 фут)-ээс илүү урттай хөлөг онгоцны машины тасгийг, 85 хувьтай тэнцэх нэвчих чанартай усаар дүүргэж болох тасалгаатай адилаар авч үзнэ.

Засгийн газрын удирдлагын хувьд энэхүү заалтын г) болон д) дэд заалтуудыг хэрэглэх үед энэ журмын 3-ын а), б), в) дэд заалтуудад дурдсан хязгаарлалтууд хангалттайд тооцогдоно.

Холбогдох тооцоо дараахь үндсэн барагцаанд тулгуурлаж болно:

- гэмтлийн босоо хэмжээ хашлаганы өндөртэй тэнцүү байх;
- гэмтлийн гүн, өргөний В/5-аас хэтрэхгүй байх;
- гол хөндлөн халхавч нэг ч хана гэмтээгүй байх;
- ачааны тасалгаа, агуулах, савыг нэг төрлийн ачаагаар бүрэн дүүргэж хүчин чадлын 50 хувьтай тэнцэх шингэн, нөөц гэх мэттэй байхаар үндсэн шугам дээрх хүндийн төвийн өндрийг тогтооно.

8. Энэ журмын 7 дугаар заалтын шаардлагыг хангаж байгаа “В” загварын хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг тооцоолохдоо 28 дугаар журмын “В” хүснэгтийн хэмжээ, хөлөг онгоцуудын зохих уртад зориулсан “В” болон “А” хүснэгтийн хэмжээний хоорондын ялгааны 60 хувиас илүү гаргаж багасгаж болохгүй.

9. Энэ журмын /8/-д зөвшөөрөгдсөнөөр усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг багасгахдаа, түүнийг “А” загварын хөлөг онгоц байгаа мэт үзэж, 26 дугаар журмын 1, 2, 3, 5 болон 6-д заасан шаардлагыг тухайн хөлөг онгоц хангаж байгаа нөхцөлд 28 дугаар журмын А болон В хүснэгтийн хэмжээнүүдийн хоорондын ялгаанд тултал нэмэгдүүлж болохоос гадна энэ журмын /7/-гийн а)-гаас /7/-гийн г)-г хүртэлх заалтуудын шаардлагыг хангаж байх ёстой.

(Аль нэг гэмтсэн тасалгаа, агуулах, сав усаар дүүрэх тухай г) дэд заалтын, жишээ нь машины тасгийг оруулахгүйгээр, хөлөг онгоцны уртын дагуух дурын зэргэлдээ хоёр тасалгаа усаар дүүрсний адилаар авч үзэх ёстойгоос бусад тохиолдолд энэ нь үл хамаарна.

Түүнээс гадна 225 метр (738 фут)-ийн урттай хөлөг онгоц зуны даацын усны шугамаар ачаалсан үед, нэвчих чанарыг нь 85 хувьтай тэнцүүд тооцон жич авч үзэх ба машины тасаг усаар дүүрсний дараа хангалттай тэнцвэртэй байдалд хөвж байх ёстой.

10. Энэ журмын /7/ дахь заалтыг оруулахгүйгээр, 15 дугаар журмын шаардлагыг хангасан тагуудаар тоноглогдсон 1 дүгээр ангилалдаа ачааны нээлхийтэй “В” загварын хөлөг онгоцонд 28 дугаар журмын “В” хүснэгтийн хэмжээнд үндэслэж, дор дурдсан хүснэгтэд заасан хэмжээгээр нэмэгдүүлэн усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг тогтооно.

15 дугаар журмын /7/ болон 16 дугаар журамд заасан шаардлагыг үл хангах нээлхий тагтай хөлөг онгоцуудад зориулсан, “В” загварын хөлөг онгоцны хүснэгт дэх усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээний нэмэгдэл:

Хөлөг онгоцны урт, (метр)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээний нэмэгдэл, (мм)	Хөлөг онгоцны урт, (метр)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээний нэмэгдэл, (мм)	Хөлөг онгоцны урт, (метр)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээний нэмэгдэл, (мм)
108 болон түүнээс бага	50	139	175	170	290
109	52	140	181	171	292
110	55	141	186	172	294
111	57	142	191	173	297
112	59	143	196	174	299
113	62	144	201	175	301
114	64	145	206	176	304
115	68	146	210	177	306
116	70	147	215	178	308
117	73	148	219	179	311
118	76	149	224	180	313
119	80	150	228	181	315
120	84	151	232	182	318
121	87	152	236	183	320
122	91	153	240	184	322
123	95	154	244	185	325
124	99	155	247	186	327
125	103	156	251	187	329
126	108	157	254	188	332
127	112	158	258	189	334
128	116	159	261	190	336
129	121	160	264	191	339
130	126	161	267	192	341
131	131	162	270	193	343
132	136	163	273	194	346
133	142	164	275	195	348
134	147	165	278	196	350
135	153	166	280	197	353
136	159	167	283	198	355
137	164	168	285	199	357
138	170	169	287	200	358

Хөлөг онгоц завсрын урттай байх үед шугаман интерполяцийн аргаар усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээний нэмэгдлийг тооцож гаргана.

200 метрээс илүү урттай хөлөг онгоцны хувьд нэмэгдлийг Засгийн газар тогтооно.

15 дугаар журмын /7/ болон 16 дугаар журамд заасан шаардлагыг үл хангах нээлхийн тагтай хөлөг онгоцуудад зориулсан "В" загварын хөлөг онгоцны хүснэгт дэх усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээний нэмэгдэл:

Хөлөг онгоцны урт, (фут)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээний нэмэгдэл, (дюйм)	Хөлөг онгоцны урт (фут)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээний нэмэгдэл (дюйм)
350 болон түүнээс бага	2,0	510	9,6
360	2,3	520	10,0
370	2,6	530	10,4
380	2,9	540	10,7

390	3,3	550	11,0
400	3,7	560	11,4
410	4,2	570	11,8
420	4,7	580	12,1
430	5,2	590	12,5
440	5,8	600	12,8
450	6,4	610	13,1
460	7,0	620	13,4
470	7,6	630	13,6
480	8,2	640	13,9
490	8,7	650	14,1
500	9,2	660	14,3

Хөлөг онгоц завсрын урттай байх үед шугаман интерполяцийн аргаар усны төвшнөөс дээш орших хэмжээний нэмэгдлийг тооцож гаргана. 660 футаас илүү урттай хөлөг онгоцны хувьд нэмэгдлийг Засгийн газар тогтооно.

11. Хөнгөн чиргүүл болон хөдөлгөөнт бие даасан хэрэгсэлгүй бусад хөлөг онгоцонд эдгээр журмын заалтуудын дагуу усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг тогтооно. Гэхдээ зорчигч тээвэрлээгүй чиргүүлд 25 дугаар журам, 26 дугаар журмын 2), 3) дахь заалт болон 39 дүгээр журмын шаардлагыг тус тус хэрэглэхгүй. Усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцан дээрээ ус үл нэвтрэх тагаар хаасан, гангаар буюу бусад адил чанарын материалаар хийсэн чигжээс бүхий дамжин нэвтрэхэд л зориулсан жижигхэн нээлхийнүүдтэй, ийм төрлийн хүнгүй чиргүүл хөлөг онгоцонд, эдгээр журмын дагуу тооцоолсон хэмжээнээс 25 хувиар бага усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг тогтоож болно.

28 дугаар журам

Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээний хүснэгтүүд

“А” загварын хөлөг онгоц:

1. “А” загварын хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ дор дурдсан хүснэгтээр тодорхойлогдоно:

Хүснэгт А

“А” загварын хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээний хүснэгт

Хөлөг онгоцны урт, (метр)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ, (мм)	Хашлаганы урт, (метр)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ, (мм)	Хөлөг онгоцны урт, (метр)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ, (мм)
24	200	53	478	82	869
25	208	54	490	83	883
26	217	55	503	84	897
27	225	56	516	85	911
28	233	57	530	86	926
29	242	58	544	87	940
30	250	59	559	88	955
31	258	60	573	89	969
32	267	61	587	90	984
33	275	62	600	91	999
34	283	63	613	92	1014
35	292	64	626	93	1029
36	300	65	639	94	1044
37	308	66	653	95	1059

38	316	67	666	96	1074
39	325	68	680	97	1089
40	334	69	693	98	1105
41	344	70	706	99	1120
42	354	71	720	100	1135
43	364	72	733	101	1151
44	374	73	746	102	1166
45	385	74	760	103	1181
46	396	75	773	104	1196
47	408	76	786	105	1212
48	420	77	800	106	1228
49	432	78	814	107	1244
50	443	79	828	108	1260
51	455	80	841	109	1276
52	467	81	855	110	1293
111	1309	162	2155	213	2732
112	1326	163	2169	214	2741
113	1342	164	2184	215	2749
114	1359	165	2198	216	2758
115	1376	166	2212	217	2767
116	1392	167	2226	218	2775
117	1409	168	2240	219	2784
118	1426	169	2254	220	2792
119	1442	170	2268	221	2801
120	1459	171	2281	222	2809
121	1476	172	2294	223	2817
122	1494	173	2307	224	2825
123	1511	174	2320	225	2833
124	1528	175	2332	226	2841
125	1546	176	2345	227	2849
126	1563	177	2357	228	2857
127	1580	178	2369	229	2865
128	1598	179	2381	230	2872
129	1615	180	2393	231	2880
130	1632	181	2405	232	2888
131	1650	182	2416	233	2895
132	1667	183	2428	234	2903
133	1684	184	2440	235	2910
134	1702	185	2451	236	2918
135	1719	186	2463	237	2925
136	1736	187	2474	238	2932
137	1753	188	2486	239	2939
138	1770	189	2497	240	2946
139	1787	190	2508	241	2953
140	1803	191	2519	242	2959
141	1820	192	2530	243	2966
142	1837	193	2541	244	2973
143	1853	194	2552	245	2979
144	1870	195	2562	246	2986
145	1886	196	2572	247	2993
146	1903	197	2582	248	3000
147	1919	198	2592	249	3006
148	1935	199	2602	250	3012

149	1952	200	2612	251	3018
150	1968	201	2622	252	3024
151	1984	202	2632	253	3030
152	2000	203	2641	254	3036
153	2016	204	2650	255	3042
154	2032	205	2659	256	3048
155	2048	206	2669	257	3054
156	2064	207	2678	258	3060
157	2080	208	2687	259	3066
158	2096	209	2696	260	3072
159	2111	210	2705	261	3078
160	2126	211	2714	262	3084
161	2141	212	2723	263	3089
264	3095	298	3254	332	3363
265	3101	299	3258	333	3366
266	3106	300	3262	334	3368
267	3112	301	3266	335	3371
268	3117	302	3270	336	3373
269	3123	303	3274	337	3375
270	3128	304	3278	338	3378
271	3133	305	3281	339	3380
272	3138	306	3285	340	3382
273	3143	307	3288	341	3385
274	3148	308	3292	342	3387
275	3153	309	3295	343	3389
276	3158	310	3298	344	3392
277	3163	311	3302	345	3394
278	3167	312	3305	346	3396
279	3172	313	3308	347	3399
280	3176	314	3312	348	3401
281	3181	315	3315	349	3403
282	3185	316	3318	350	3406
283	3189	317	3322	351	3408
284	3194	318	3325	352	3410
285	3198	319	3328	353	3412
286	3202	320	3331	354	3414
287	3207	321	3334	355	3416
288	3211	322	3337	356	3418
289	3215	323	3339	357	3420
290	3220	324	3342	358	3422
291	3224	325	3345	359	3423
292	3228	326	3347	360	3425
293	3233	327	3350	361	3427
294	3237	328	3353	362	3428
295	3241	329	3355	363	3430
296	3246	330	3358	364	3432
297	3250	331	3361	365	3433

Хөлөг онгоц завсрын урттай байх үед усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг шугаман интерполяцийн аргаар тооцож гаргана.

365 метрээс илүү урттай хөлөг онгоцны тухайд усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг Засгийн газар тогтооно.

Хүснэгт А

“А” загварын хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээний хүснэгт

Хөлөг онгоцны урт, (фут)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ, (дюйм)	Хашлаганы урт, (фут)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ, (дюйм)	Хөлөг онгоцны урт, (фут)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ, (дюйм)
80	8,0	120	11,9	160	16,9
90	8,9	130	13,0	170	18,3
100	9,8	140	14,2	180	19,8
110	10,8	150	15,5	190	21,3
200	22,9	540	86,3	880	122,7
210	24,5	550	88,0	890	123,4
220	26,2	560	89,6	900	124,0
230	27,8	570	91,1	910	124,6
240	29,5	580	92,6	920	125,2
250	31,1	590	94,1	930	125,7
260	32,8	600	95,5	940	126,2
270	34,6	610	96,9	950	126,7
280	36,3	620	98,3	960	127,2
290	38,0	630	99,6	970	127,7
300	39,7	640	100,9	980	128,1
310	41,4	650	102,1	990	128,6
320	43,2	660	103,3	1000	129,0
330	45,0	670	104,4	1010	129,4
340	46,9	680	105,5	1020	129,9
350	48,8	690	106,6	1030	130,3
360	50,7	700	107,7	1040	130,7
370	52,7	710	108,7	1050	131,0
380	54,7	720	109,7	1060	131,4
390	56,8	730	110,7	1070	131,7
400	58,8	740	111,6	1080	132,0
410	60,9	750	112,6	1090	132,3
420	62,9	760	113,5	1100	132,6
430	65,0	770	114,4	1110	132,9
440	67,0	780	115,3	1120	133,2
450	69,1	790	116,1	1130	133,5
460	71,1	800	117,0	1140	133,8
470	73,1	810	117,8	1150	134,0
480	75,1	820	118,6	1160	134,3
490	77,1	830	119,3	1170	134,5
500	79,0	840	120,1	1180	134,7
510	80,9	850	120,7	1190	135,0
520	82,7	860	121,4	1200	135,2
530	84,5	870	122,1		

Хөлөг онгоц завсрын урттай байх үед усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг шугаман интерполяцийн аргаар тооцож гаргана.

1200 фут-ын урттай хөлөг онгоцны хувьд усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг Засгийн газар тогтооно.

“В” загварын хөлөг онгоц:

1. “В” загварын хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ дор дурдсан хүснэгтээр тодорхойлогдоно:

Хүснэгт В

“В” загварын хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээний хүснэгт

Хөлөг онгоцны урт, (метр)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ, (мм)	Хашлаганы урт, (метр)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ, (мм)	Хөлөг онгоцны урт, (метр)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ, (мм)
24	200	27	225	30	250
25	208	28	233	31	258
26	217	29	242	32	267
33	275	84	960	135	2000
34	283	85	978	136	2021
35	292	86	996	137	2043
36	300	87	1015	138	2065
37	308	88	1034	139	2087
38	316	89	1054	140	2109
39	325	90	1075	141	2130
40	334	91	1096	142	2151
41	344	92	1116	143	2171
42	354	93	1135	144	2190
43	364	94	1154	145	2209
44	374	95	1172	146	2229
45	385	96	1190	147	2250
46	396	97	1209	148	2271
47	408	98	1229	149	2293
48	420	99	1250	150	2315
49	432	100	1271	151	2334
50	443	101	1293	152	2354
51	455	102	1315	153	2375
52	467	103	1337	154	2396
53	478	104	1359	155	2418
54	490	105	1380	156	2440
55	503	106	1401	157	2460
56	516	107	1421	158	2480
57	530	108	1440	159	2500
58	544	109	1459	160	2520
59	559	110	1479	161	2540
60	573	111	1500	162	2560
61	587	112	1521	163	2580
62	601	113	1543	164	2600
63	615	114	1565	165	2620
64	629	115	1587	166	2640
65	644	116	1609	167	2660
66	659	117	1630	168	2680
67	674	118	1651	169	2698
68	689	119	1671	170	2716
69	705	120	1690	171	2735
70	721	121	1709	172	2754
71	738	122	1729	173	2774
72	754	123	1750	174	2795

73	769	124	1771	175	2815
74	784	125	1793	176	2835
75	800	126	1815	177	2855
76	816	127	1837	178	2875
77	833	128	1859	179	2895
78	850	129	1880	180	2915
79	868	130	1901	181	2933
80	887	131	1921	182	2952
81	905	132	1940	183	2970
82	923	133	1959	184	2988
83	942	134	1979	185	3007
186	3025	237	3835	288	4490
187	3044	238	3849	289	4502
188	3062	239	3864	290	4513
189	3080	240	3880	291	4525
190	3098	241	3893	292	4537
191	3116	242	3906	293	4548
192	3134	243	3920	294	4560
193	3151	244	3934	295	4572
194	3167	245	3949	296	4583
195	3185	246	3965	297	4595
196	3202	247	3978	298	4607
197	3219	248	3992	299	4618
198	3235	249	4005	300	4630
199	3249	250	4018	301	4642
200	3264	251	4032	302	4654
201	3280	252	4045	303	4665
202	3296	253	4058	304	4676
203	3313	254	4072	305	4686
204	3330	255	4085	306	4695
205	3347	256	4098	307	4704
206	3363	257	4112	308	4714
207	3380	258	4125	309	4725
208	3397	259	4139	310	4736
209	3413	260	4152	311	4748
210	3430	261	4165	312	4757
211	3445	262	4177	313	4768
212	3460	263	4189	314	4779
213	3475	264	4201	315	4790
214	3490	265	4214	316	4801
215	3505	266	4227	317	4812
216	3520	267	4240	318	4823
217	3537	268	4252	319	4834
218	3554	269	4264	320	4844
219	3570	370	4276	321	4855
220	3586	271	4289	322	4866
221	3601	272	4302	232	4878
222	3615	273	4315	324	4890
223	3630	274	4327	325	4899
224	3645	275	4339	326	4909
225	3660	276	4350	327	4920
226	3675	277	4362	328	4931
227	3690	278	4373	329	4943

228	3705	279	4385	330	4955
229	3720	280	4397	331	4965
230	3735	281	4408	332	4975
231	3750	282	4420	333	4985
232	3765	283	4432	334	4995
233	3780	284	4443	335	5005
234	3795	285	4455	336	5015
235	3808	286	4467	337	5025
236	3821	287	4478	338	5035
339	5045	348	5140	357	5230
340	5055	349	5150	358	5240
341	5065	350	5160	359	5250
342	5075	351	5170	360	5260
343	5086	352	5180	361	5268
344	5097	353	5190	362	5276
345	5108	354	5200	363	5285
346	5119	355	5210	364	5294
347	5130	356	5220	365	5303

Хөлөг онгоц завсрын урттай байх үед усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг шугаман интерполяцийн аргаар тооцож гаргана.

365 метрээс илүү урттай хөлөг онгоцны хувьд усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг Засгийн газар тогтооно.

Хүснэгт В

“В” загварын хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээний хүснэгт

Хөлөг онгоцны урт, (фут)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ, (дюйм)	Хашлаганы урт, (фут)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ, (дюйм)	Хөлөг онгоцны урт, (фут)	Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ, (дюйм)
80	8,0	380	63,2	680	133,3
90	8,9	390	65,7	690	135,3
100	9,8	400	68,2	700	137,1
110	10,8	410	70,7	710	139,0
120	11,9	420	73,2	720	140,9
130	13,0	430	75,7	730	142,7
140	14,2	440	78,2	740	144,5
150	15,5	450	80,7	750	146,3
160	16,9	460	83,1	760	148,1
170	18,3	470	85,6	770	149,8
180	19,8	480	88,1	780	151,5
190	21,3	490	90,6	790	153,2
200	22,9	500	93,1	800	154,8
210	24,7	510	95,6	810	156,4
220	26,6	520	98,1	820	158,0
230	28,6	530	100,6	830	159,6
240	30,4	540	103,0	840	161,2
250	32,4	550	105,4	850	162,8
260	34,4	560	107,7	860	164,3
270	36,5	570	110,0	870	165,9
280	38,7	580	112,3	880	167,4

290	41,0	590	114,6	890	168,9
300	43,3	600	116,8	900	170,4
310	45,7	610	119,0	910	171,8
320	48,2	620	121,1	920	173,3
330	50,7	630	123,2	930	174,7
340	53,2	640	125,3	940	176,1
350	55,7	650	127,3	950	177,5
360	58,2	660	129,3	960	178,9
370	60,7	670	131,3	970	180,3
980	181,7	1060	192,3	1140	202,3
990	183,1	1070	193,5	1150	203,5
1000	184,4	1080	194,8	1160	204,6
1010	185,8	1090	196,1	1170	205,8
1020	187,2	1100	197,3	1180	206,9
1030	188,5	1110	198,6	1190	208,1
1040	189,8	1120	199,9	1200	209,3
1050	191,0	1130	201,2		

Хөлөг онгоц завсрын урттай байх үед усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг шугаман интерполяцийн аргаар тооцож гаргана.

1200 футын урттай хөлөг онгоцны хувьд усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг Засгийн газар тогтооно.

29 дүгээр журам

100 метр (328 фут)-ээс бага урттай хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээнд оруулах өөрчлөлт

Хөлөг онгоцны тооцоолсон уртын 35 хувь буюу үүнээс бага урттай хаалттай байгууламж бүхий 24 метр (79 фут)-ээс 100 метр (328 фут) урт "В" загварын хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг дараахь байдлаар нэмнэ:

$$7.5(100 - L) \cdot 0.35 - \frac{E}{L} / \text{миллиметр} /$$

энд: L – хөлөг онгоцны урт, метрээр

E - 35 дугаар журамд тодорхойлсон байгууламжийн тооцооны урт, метрээр

$$\text{эсхүл: } 0,09(328 - L) \cdot 0.35 - \frac{E}{L} / \text{дюйм} /$$

энд: L – хөлөг онгоцны урт, фут-аар

E – 35 дугаар журамд тодорхойлсон байгууламжийн тооцооны урт, фут-аар

30 дугаар журам

Ерөнхий багтаамжийн коэффициентийн өөрчлөлт

Ерөнхий багтаамжийн коэффициент (Cb) нь 0.68-аас их байх тохиолдолд 28 дугаар журамд тодорхойлж, хэрэв хэрэглэгдэхээр бол 27 дугаар журмын /8/, /10/ болон 29 дүгээр журамд заасны дагуу өөрчилсөн, усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээний хүснэгтэд тусгагдсан хэмжээг

$$\frac{C_b + 0.68}{1.36} \text{ коэффициентээр үржүүлнэ.}$$

31 дүгээр журам Хашлаганы өндрийн өөрчлөлт

1. Хэрэв D нь $\frac{L}{15}$ -аас хэтэрч байвал усны мандлаас дээш орших хэмжээг $\frac{L}{15} R$ - миллиметрээр нэмэгдүүлнэ.

энд: $R = \frac{L}{0.48}$ нь 120 метрээс бага урттай байх үед, $R= 250$ нь 120 метр, түүнээс их урттай байх үед.

эсхүл: $D - \frac{L}{15} R$ дюйм

энд: $R = \frac{L}{131.2}$ нь 393.6 фут-аас бага урттай байх үед, $R=3$ нь 393.6 фут, түүнээс их урттай байх үед.

2. Хэрэв D нь $\frac{L}{15}$ -аас бага бол усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг багасгахгүй. Энэ нь хамгийн багадаа дунд хэсэгтээ 0.61L-ийн хэмжээнд тэр аяараа хайрцаг бүхий хаалттай байгууламж буюу салангид хаалттай байгууламж, хайрцгууд холилдон хөлөг онгоцны уртын туршид байрладаг бол энэ журмын 1-д заасан хэмжээгээр усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг багасгах ёстой хөлөг онгоцуудад үл хамаарна.

3. Хэрэв байгууламж буюу хайрцгийн өндөр хэвийн хэмжээнээс бага байвал бодит өндрийг 33 дугаар журамд тодорхойлсон хэвийн хэмжээний өндөрт харьцуулан усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг зохих хэмжээгээр багасгаж болно.

32 дугаар журам Тавцангийн шугамд оруулах өөрчлөлт

Хэрэв тавцангийн шугамын дээд зах хүртэлх хашлаганы бодит өндөр D хэмжээнээс их буюу бага байвал өндрүүдийн ялгааг усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээн дээр нэмэх буюу хасна.

33 дугаар журам Байгууламжийн хэвийн өндөр

Байгууламжийн хэвийн өндрийг дараахь хүснэгтэд харуулав.
Хэвийн хэмжээний өндөр, (метрээр)

L (метр)	Өндөрлөсөн хашлага хоорондын байгууламж	Бусад бүх байгууламж
30 буюу түүнээс бага	0,90	1,80
75	1,20	1,80
125 буюу түүнээс их	1,80	2,30

Хэвийн хэмжээний өндөр, (фут-аар)

L /фут/	Өндөрлөсөн хашлага хоорондын байгууламж	Бусад бүх байгууламж
98,5 буюу түүнээс бага	3,0	5,9
246	3,9	5,9
410 буюу түүнээс их	5,9	7,5

Завсрын уртын хэвийн хэмжээний өндрийг шугаман интерполяцийн аргаар тооцож гаргана.

34 дүгээр журам **Байгууламжийн урт**

1. Энэ журмын 2-т дурдсан заалтуудаас бусад тохиолдолд байгууламжийн урт (S), хөлөг онгоцны уртын (L) хүрээнд орших байгууламжийн хэсгүүдийн дундаж урттай тэнцүү байна.

2. Хэрэв хаалттай байгууламжийн захын хаалт, хана дагуу гүдгэр хэлбэртэй байвал байгууламжийн уртыг онгоцны уртын гуравны хоёрын хэмжээгээр үргэлжилсэн, энэхүү гүдгэр хаалт ханын буй болгож буй байгууламжийн хэсгээр тооцно. Гэхдээ дурдсан гүдгэр хаалт ханын байгууламжийн хашлагатай холбогдсон цэг дэх байгууламжийн өргөний хагасаас илүү ихээр нэмэгдүүлж болохгүй.

35 дугаар журам **Байгууламжийн тооцооны урт**

1. Хэвийн хэмжээний өндөртэй хаалттай байгууламжийн тооцооны урт (E) энэ журмын 2-т зааснаас бусад тохиолдолд байгууламжийн урттай тэнцүү байна.

2. 3 дугаар журмын /10/-т зөвшөөрснөөр хэвийн хэмжээний өндөртэй хаалттай байгууламж, хөлөг онгоцны хашлагануудад хүрэхгүй байгаа бүх тохиолдолд тооцооны урт нь b/Bs харьцаагаар илэрхийлэх урттай тэнцүү байна. Үүнд:

b – байгууламжийн уртын дунд хэсгийн өргөн

Bs – байгууламжийн дунд хэсэг дэх хөлөг онгоцны өргөн

Хэрэв байгууламж уртынхаа зарим хэсгээр хашлагануудаас холдож байвал энэхүү өөрчлөлт нь зөвхөн уг холдож байгаа хэсэгт хэрэглэгдэнэ.

3. Хэрэв хаалттай байгууламжийн өндөр хэвийн хэмжээнээс бага байвал тооцооны урт нь бодит өндрийг хэвийн хэмжээний өндөртэй харьцуулж багасгасан урттай тэнцүү байна. Хэрэв байгууламжийн өндөр хэвийн хэмжээнээс хэтэрч байвал байгууламжийн тооцооны урт нэмэгдэхгүй.

4. Өндөрлөсөн хашлага хоорондын байгууламж бүхэлдээ захын хаалт ханатай байвал түүний тооцооны урт нь 0.6L-ээс хэтрэхгүй урттай тэнцүү байна. Хэрэв хаалт хаана зүсэлттэй бол өндөрлөсөн хашлага хоорондын байгууламжийг хэвийн хэмжээнээс бага өндөртэй байгууламж гэж үзнэ.

5. Хаалттай бус байгууламж нь тооцооны урттай байх ёсгүй.

36 дугаар журам **Хайрцаг**

1. Хөлөг онгоцны хашлаганд хүрээгүй хайрцаг буюу түүнтэй адил төрлийн бүтэц хийцтэй зүйлийг дараахь нөхцөл байдалд харгалзаж тооцно:

а) хайрцаг байгууламжаас дутахааргүй бат бэх байх;

б) хайрцагны тавцангууд нээлхийтэй байх ба тэдгээрийн хүрээ, тагууд нь 13-16 дугаар журамд заасан шаардлагыг хангасан байх, хайрцагны тавцангийн нурууны өргөн нь зохих хэмжээний бат бөх гарцыг хангасан байна. Гэхдээ усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцанд ус үл нэвтрэх тагтай жижиг нээлхий байлгаж болно;

с) хайрцаг буюу байгууламжтай найдвартай дамжин хүрэх байнгын гүүрүүдээр холбогдсон салангид хайрцагуудын тавцан нь хөлөг онгоцны дагуух хамгаалалтын хашлага бүхий ажлын байнгын талбар болж өгнө;

д) агааржуулагч нь хайрцаг буюу ус үл нэвчих адил чанарын бусад төхөөрөмжөөр хамгаалагдсан байна;

е) хайрцаг байгаа хэсгийн усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцангийн нээлттэй хэсэг дээр дор хаяж, хайрцагуудын уртын хагас дээр хамгаалалтын нээлттэй хашлаганы төхөөрөмжийг суурилуулсан байна;

ф) машины гудам хонгилууд нь хайрцаг буюу ядаж хэвийн хэмжээний өндөр бүхий байгууламж, аль эсхүл мөн хэмжээний өндөр, адилхан бат бөх давхарлагаар хамгаалагдсан байна;

г) хайрцагны өргөн 0.6 В-гээс доошгүй байна;

h) хэрэв хөлөг онгоц дээр байгууламж байхгүй бол хайрцагны урт 0.6 L-ээс доошгүй байна.

2. Тухайн хайрцагны дундаж өргөн В-тэй харьцуулан багасгасан түүний бүрэн хэмжээний урт нь хайрцагны тооцооны урт болно.

3. Хайрцагны хэвийн хэмжээний урт нь байгууламжийн хэвийн хэмжээний урттай тэнцүү байх ба өндөрлөсөн хашлага хоорондын байгууламжийнхтай адилгүй байна.

4. Хэрэв хайрцагны өндөр хэвийн хэмжээнээс бага бол түүний тооцооны өндөр нь бодит өндрийг хэвийн хэмжээний өндөртэй харьцуулсан хэмжээгээр багасна. Хэрэв хайрцагны тавцан дээрх нээлхийн хүрээний өндөр 15 дугаар журмын /1/-д заасан шаардлагаас бага байвал хүрээний бодит болон шаардлагатай өндөр хоорондын ялгаагаар хайрцагны бодит өндрийг багасгана.

37 дугаар журам

Байгууламж, хайрцгийг багасгах тохиолдол

1. Хэрэв байгууламж, хайрцагуудын тооцооны урт 1.0L бол усны мандлаас дээш орших хэмжээг 24 метр урттай хөлөг онгоцны хувьд 350 миллиметр, 85 метр урттай хөлөг онгоцны хувьд 860 миллиметр, 122 метр урттай хөлөг онгоцны хувьд 1070 миллиметр, 79 фут урттай хөлөг онгоцны хувьд 14 дүйм, 279 фут урттай хөлөг онгоцны хувьд 34 дүйм, 400 фут болон түүнээс дээш урттай хөлөг онгоцны хувьд 42 дүйм-ээр багасгана. Завсрын уртын тухайд шугаман интерполяцийн аргаар тооцож хасна.

2. Хэрэв байгууламж, хайрцагны нийлбэр тооцооны урт 1.0 L-ээс бага байгаа бол дээр дурдсан хэмжээнүүдээс дараахь хүснэгтийн аль нэгийн дагуу хувиар бодож багасгана:

“А” загварын хөлөг онгоцны хувьд багасгах хувь

	Байгууламж, хайрцгийн нийлбэр тооцооны урт										
	0	0,1L	0,2L	0,3L	0,4L	0,5L	0,6L	0,7L	0,8L	0,9L	1,0L
Бүх төрлийн байгууламжийг багасгах хувь	0	7	14	21	31	41	52	63	75,3	87,7	100

Байгууламжуудын завсрын уртаас багасгах хувийг шугаман интерполяцийн аргаар тооцно.

“В” загварын хөлөг онгоцны хувьд багасгах хувь

	мөр	Байгууламж, хайрцагын нийлбэр тооцооны урт										
		0	0,1L	0,2L	0,3L	0,4L	0,5L	0,6L	0,7L	0,8L	0,9L	1,0L
Чингэлэгтэй, үргэлжилсэн дундах байгууламжтай хөлөг онгоцууд	1	0	5	10	15	23,5	32	46	63	75,3	87,7	100
Чингэлэгтэй, салангид дундах байгууламжтай хөлөг онгоцууд	П	0	6,3	12,7	19	27,5	36	46	63	75,3	87,7	100

Байгууламжуудын завсрын уртаас багасгах хувийг шугаман интерполяцийн аргаар тооцно.

3. “В” загварын хөлөг онгоцны хувьд:

- а) хэрэв дундах байгууламжийн тооцооны урт $0,2L$ -ээс бага бол хувийг 1, П мөрийн хооронд шугаман интерполяцийн аргаар гаргана;
 б) хэрэв чингэлэгийн тооцооны урт $0,4 L$ -ээс их бол хувийг П мөрөөр тооцно;
 в) хэрэв чингэлэгийн тооцооны урт $0,07 L$ -ээс бага бол дээр дурдсан хувийг дараахь хэмжээгээр багасгана:

$$5x \frac{(0.07 L - f)}{0.07 L}$$

Энд: f - чингэлэгийн тооцооны урт болно.

38 дугаар журам
Нуман хэлбэр

Ерөнхий заалтууд

1. Нуман хэлбэрийн хэмжээ нь хашлаганы тавцангаас хэрсэнгийн шугамтай зэрэгцэн, хөлөг онгоцны дунд хэсэг дээрх нуман хэлбэрийн шугамыг дайран өнгөрсөн суурь шугам хүртэл хэмжигдэнэ.

2. Налуу хэлбэртэй хийгдсэн хэрсэнгтэй хөлөг онгоцны хувьд нуман хэлбэрийн хэмжээ нь зохион бүтээгдсэн даацын усны шугамтай зэрэгцэж өнгөрсөн суурь шугамаар хэмжигдэнэ.

3. Тэгш тавцантай хөлөг онгоц болон салангид байгууламжтай хөлөг онгоцны тухайд нуман хэлбэрийн хэмжээ нь усны мандлаас дээш орших хэмжээгээр хэмжигдэнэ.

4. Тавцан нь хашлагатайгаа стандарт бус байдлаар холбогдсон хөлөг онгоцны хашлагуудын энэ хэсэг мөргөцөг буюу гүнзгийрэлттэй байвал нуман хэлбэрийн хэмжээг хөлөг онгоцны дунд хэсэг дэх зохих өндөртэй харьцуулж авч үзнэ.

5. Усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцангийн бүхий л уртын туршид үргэлжилсэн хэвийн хэмжээний өндөр бүхий байгууламжтай хөлөг онгоцны тухайд нуман хэлбэрийн хэмжээ нь байгууламжийн тавцангаар хэмжигдэнэ. Хэрэв өндөр нь хэвийн хэмжээнээс хэтэрч байвал бодит болон хэвийн хэмжээний өндрийн хоорондын хамгийн бага ялгаа (Z)-г захын хэмжээс (ординат) болгон дээр нэмнэ. Үүнтэй нэгэн адил эгц босоо шугам тус бүрээс $L/6$ болон $L/3$ зайнд орших завсрын хэмжээсийг $0,444 Z$ болон $0,111 Z$ -ээр тус тус нэмэгдүүлнэ.

6. Хэрэв хаалттай байгууламжийн тавцан дор хаяж усны мандлаас дээш орших өндрийн задгай тавцантай адилхан хэмжээний нуман хэлбэртэй байвал усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцангийн хаалттай хэсгийн нуман хэлбэрийн хэмжээг тооцохгүй.

7. Хэрэв хаалттай байгууламж буюу чингэлэг хэвийн хэмжээний өндөртэй бөгөөд усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцангаас илүү нуман хэлбэртэй байх буюу хэвийн хэмжээнээс илүү өндөртэй бол усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцангийн нуман хэлбэрийг энэ журмын 12-т заасны дагуу нэмэгдүүлнэ.

Хэвийн хэмжээний нуман хэлбэр

8. Нуман хэлбэрийн хэвийн хэмжээний хэмжээсийг дараахь хүснэгтэд үзүүлэв:

Хэвийн хэмжээний нуман хэлбэр
(Хэрэв L нь метрээр хэмжигдсэн бол)

	Байршил	Хэмжээс (миллиметрээр)	Кoeffициент
Арын хэсэг	Арын эгц босоо шугам	$25 \left(\frac{L}{3} + 10\right)$	1
	Арын эгц босоо шугамаас $1/6 L$	$11.1 \left(\frac{L}{3} + 10\right)$	3
	Арын эгц босоо шугамаас $1 L$	$2.8 \left(\frac{L}{3} + 10\right)$	3

	Дунд хэсэг	0	1
Урд хэсэг	Дунд хэсэг	0	1
	Урд эгц босоо шугамаас 1/3L	$5.6 \left(\frac{L}{3} + 10\right)$	3
	Урд эгц босоо шугамаас 1/6L	$22.2 \left(\frac{L}{3} + 10\right)$	3
	Урд эгц босоо шугам	$50 \left(\frac{L}{3} + 10\right)$	1

Хэвийн хэмжээний нуман хэлбэр

(Хэрэв L нь футуар хэмжигдсэн бол)

	Байршил	Хэмжээс (дюймээр)	Коэффициент
Арын хэсэг	Арын эгц босоо шугам	0,1 L+10	1
	Арын эгц босоо шугамаас 1/6 L	0,0444 L + 4,44	3
	Арын эгц босоо шугамаас 1/3 L	0,0111 L + 1,11	3
	Дунд хэсэг	0	1
Урд хэсэг	Дунд хэсэг	0	1
	Урд эгц босоо шугамаас 1/3 L	0,0222 L + 2,22	3
	Урд эгц босоо шугамаас 1/6 L	0,0888 L + 8,88	3
	Урд эгц босоо шугам	0,2 L + 20	1

Хэвийн хэмжээний нуман хэлбэрийн өөрчлөлтийн хэмжилт

9. Хэрэв нуман хэлбэрийн шугам хэвийн хэмжээний нуман хэлбэрийн шугамаас ялгаатай бол урд болон арын хэсгийн нуман хэлбэр болгоны 4-н хэмжээсийг 8 дугаар заалтын хүснэгтийн сүүлчийн хэсэгт өгөгдсөн холбогдох коэффициентээр үржүүлнэ. Тооцоолж гаргасан болон хэвийн хэмжээний нуман хэлбэрийн хооронд холбогдох нийлбэрийн ялгаврын наймны нэг нь урд болон арын хэсгүүдийн нуман хэлбэрийн дутуу буюу илүүдэл хэмжээг тодорхойлно.

Ийнхүү тооцоолж гаргасан арифметикийн дундаж хэмжээ нь урд болон арын хэсэг дэх нуман хэлбэрийн дутуу буюу илүүдэл хэмжээг тодорхойлно.

10. Хэрэв нуман хэлбэрийн шугам арын хэсэгтээ хэвийн хэмжээнээс их, урд хэсэгтээ бага байвал нуман хэлбэрийн илүүдэл хэмжээг бус зөвхөн дутуу хэмжээг нь тооцно.

11. Хэрэв нуман хэлбэрийн шугам урд хэсэгтээ хэвийн хэмжээнээс их, арын хэсэгтээ хэвийн хэмжээний 75 хувиас багагүй байвал илүүдэл хэмжээг тооцно.

Хэрэв арын хэсэгтээ хэвийн хэмжээний 50 хувиас бага байвал урд хэсгийн илүүдэл хэмжээг тооцохгүй. Хэрэв урд хэсгийн нуман хэлбэр хэвийн хэмжээний 50-75 хувьтай тэнцэж байвал урд хэсгийн нуман хэлбэрийн илүүдэл хэсэгт зохих өөрчлөлтийг хийнэ.

12. Хэрэв байгууламжийн урд хэсэг болон чингэлэгийн нуман хэлбэрийн нөлөөг тооцож байгаа бол дараахь томъёог хэрэглэнэ:

$$S = \frac{y}{3} \frac{L'}{L}$$

Энд: S – нуман хэлбэрийн шугамын дутуу хэмжээнээс хасах, эсхүл илүүдэл хэмжээн дээр нэмэх өөрчлөлт;

У – нуман хэлбэрийн шугамын захад орших байгууламжийн бодит болон хэвийн хэмжээний өндөр хоорондын ялгаа;

L' – хаалттай байгууламж буюу чингэлэгийн дундаж урт бөгөөд энэ нь 0,5 L-ээс хэтэрч болохгүй;

L – хөлөг онгоцны урт бөгөөд тодорхойлолт нь энэхүү Хавсралтын 3 дугаар журмын /1/-дэх заалтад өгөгдсөн байгаа.

Нуман хэлбэрийн муруй шугам нь усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцангийн нуман хэлбэрт байдлын бодит муруй шугамтай залгаж байрласан хэлбэртэй, байгууламжийн хэвийн хэмжээний өндөртэй адил зайнд орших байгууламжийн тавцангаас

дор байх цэг дэх захын хэмжээсийг дайрч гарсан байхаар дээрх томъёог гаргасан. Байгууламжийн тавцан аль ч цэгтээ байгууламжийн хэвийн хэмжээний өндрөөс бага, энэхүү муруй шугамаас өндөрт орших ёсгүй. Энэхүү муруй шугам хөлөг онгоцны урд болон арын хэсгүүдийн нуман хэлбэрийн байдлыг тодорхойлоход хэрэглэгдэнэ.

Хэвийн хэмжээний нуман хэлбэрийн шугамаас зөрөх тохиолдолд хийх өөрчлөлт

13. Нуман хэлбэрийн байдалд хийх өөрчлөлт нь нуман хэлбэрийн шугамын дутуу буюу илүүдэл хэмжээг гаргах; (энэ журмын 9-11 дэх заалтыг үзэх).

$$0.75 - \frac{2L}{S} \text{ томъёогоор тооцогдоно.}$$

Энд: S – хаалттай байгууламжуудын ерөнхий урт.

14. Хэрэв нуман хэлбэрт байдал хэвийн хэмжээнээс дутуу байвал нуман хэлбэрийн дутууг (энэ журмын 13 дахь заалтыг үзэх)-ын өөрчлөлт нь усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээн дээр нэмэгдэнэ.

Нуман хэлбэрийн байдлын илүүдлийг хасах

15. Хөлөг онгоцны дунд хэсгээс урд тал руугаа 0.1 L, ар тал руугаа 0.1 L үргэлжилсэн хаалттай байгууламж бүхий хөлөг онгоцуудын тухайд энэ журмын 13 дахь заалтын дагуу тооцоолсон нуман хэлбэрийн шугамын илүүдэл хэмжээг усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээнээс хасна; дунд хэсгийг хамрахгүй байгаа хаалттай байгууламж бүхий хөлөг онгоцуудын тухайд усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээнээс хасч тооцохгүй; хэрэв хаалттай байгууламж хөлөг онгоцны дунд хэсгээс урд тал руугаа болон ар тал руугаа тус тус 0.1 L – ээс бага хэмжээгээр үргэлжилсэн байвал шугаман интерполяцийн аргаар хасалтыг хийнэ. Нуман хэлбэрт байдлын илүүдлийн 100 метр уртад ногдох хамгийн их хасалт нь 125 миллиметр (100 фут-д ногдох нь 1 ½ дюйм)-ээс хэтрэхгүй байна.

39 дүгээр журам

Урд хэсгийн хамгийн доод хэмжээсийн өндөр

1. Усны мандлаас дээш орших зуны хэмжээ болон тооцооны ялгаанд нийцсэн усны шугамаас хашлаганы задгай тавцангийн дээд зах хүртэлх урд талын эгц босоо шугам дээр орших босоо зай буюу урд талын өндөр нь:

250 метрээс бага урттай хөлөг онгоцны тухайд:

$$56L \left(1 - \frac{L}{500} \frac{1.36}{c_b + 0.68} \right) \text{ миллиметр;}$$

250 метр буюу түүнээс дээш урттай хөлөг онгоцны тухайд:

$$7000 \frac{1.36}{c_b + 0.68} \text{ миллиметр;}$$

Энд L нь – хөлөг онгоцны урт, метрээр

c_b нь – ерөнхий багтаамжийн коэффициент бөгөөд энэ нь 0,68-аас багагүй байна.

Эсхүл: 820 футаас бага урттай хөлөг онгоцуудын тухайд:

$$0.672L \left(1 - \frac{L}{1640} \frac{1.36}{c_b + 0.68} \right) \text{ дюйм;}$$

820 фут буюу түүнээс дээш урттай хөлөг онгоцуудын тухайд:

275.6 $\frac{1.36}{c_b+0.68}$ дюйм;

Энд:

L нь – хөлөг онгоцны урт, фут - аар;

C_b нь – ерөнхий багтаамжийн коэффициент бөгөөд энэ нь 0,68-аас багагүй байна.

2. Хэрэв энэ журмын /1/-д заасны дагуу шаардагдах урд талын өндөр нь нуман хэлбэрт байдлын дүнд бий болсон бол нуман хэлбэрийн шугам нь урд талын эгц босоо шугамаас хэмжигдсэн хөлөг онгоцны уртын доод тал нь 15 хувьтай тэнцэх зайд үргэлжилсэн байна.

Хэрэв энэхүү өндөр нь байгууламжийн дүнд бий болж байгаа бол уг байгууламж нь ус зүсэгч хошууны урд талын эгц босоо шугамаас хойшоо дор хаяж 0,07 L зайнд орших цэг хүртэл үргэлжилсэн байх ёстой ба дор дурдсан шаардлагыг хангасан байна:

а) 100 метрээс (328 фут) доош урт хөлөг онгоцны тухайд уг байгууламж нь 3 дугаар журмын /10/-д тодорхойлсны дагуу хаалттай байна;

б) 100 метрээс (328 фут) илүү урт хөлөг онгоцны тухайд уг байгууламж нь 3 дугаар журмын /10/-д заасан шаардлагыг хангахгүй байж болох боловч Засгийн газраас зөвшөөрөгдсөн хаах төхөөрөмжөөр тоноглогдсон байна.

3. Ашиглалтын онцгой шаардлагын улмаас энэ журмын 1, 2 дугаар заалтыг хангаж чадахгүй байгаа хөлөг онгоцуудыг Засгийн газар тусгайлан авч үзэж болно.

40 дүгээр журам

Усны мандлаас дээш орших өндрийн хамгийн бага хэмжээ

Усны мандлаас дээш орших өндрийн зуны хэмжээ

1. Усны мандлаас дээш орших өндрийн хамгийн бага зуны хэмжээ гэдэг нь 28 дугаар журмын хүснэгтүүдэд тооцож гаргасан болон 27 дугаар журамд дурдсан өөрчлөлтүүд, хэрэв хэрэглэж болохоор бол 29, 30, 31, 32, 37, 38 болон 39 дүгээр журмын өөрчлөлтийг тусгасан усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ байна.

2. 32 дугаар журамд заасанчлан тавцангийн шугамын өөрчлөлтгүйгээр энэ журмын /1/-д заасны дагуу тооцож гаргасан, давстай усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ нь 50 миллиметр (2 дюйм)-ээс багагүй байна. 1 дүгээр ангилалдаа 15 дугаар журмын /7/, 16 болон 26 дугаар журамд заасан шаардлагыг хангаагүй таглаа бүхий нээлхийнүүдтэй хөлөг онгоцны тухайд усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ 150 миллиметр (6 дюйм)-ээс багагүй байна.

Усны мандлаас дээш орших өндрийн халуун бүсийн хэмжээ

3. Усны мандлаас дээш орших өндрийн халуун бүсийн хамгийн бага хэмжээ гэдэг нь хэвтээ хэрсэнгийн дээд талаас даацын тэмдгийн тойргийн төв хүртэл хэмжсэн хэсгийн 1/48-ийг усны мандлаас дээш орших өндрийн зуны хэмжээнээс хасч, тооцон гаргасан усны мандлаас дээш орших хэмжээ байна.

4. 32 дугаар журамд заасны дагуу тавцангийн шугамын өөрчлөлтгүйгээр энэ журмын /1/-д заасны дагуу тооцож гаргасан, усны мандлаас дээш орших өндрийн давстай усны хэмжээ нь 50 миллиметр (2 дюйм)-ээс багагүй байна. 1 дүгээр ангилалдаа 15 дугаар журмын /7/, 16 болон 26 дугаар журамд заасан шаардлагыг хангаагүй таглаа бүхий нээлхийтэй хөлөг онгоцны тухайд усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ 150 миллиметр (6 дюйм)-ээс багагүй байна.

Усны мандлаас дээш орших өндрийн өвлийн хэмжээ

5. Усны мандлаас дээш орших өндрийн өвлийн хамгийн бага хэмжээ гэдэг нь хэвтээ хэрсэнгийн дээд талаас даацын тэмдгийн тойргийн төв хүртэл хэмжсэн хэсгийн 1/48-ийг,

усны мандлаас дээш орших зуны хэмжээн дээр нэмж тооцож гаргасан усны мандлаас дээш орших хэмжээ байна.

Хойд Атлантикт баримтлах усны мандлаас дээш орших өндрийн өвлийн хэмжээ

6. Хоёрдугаар хавсралтын 52 дугаар журамд тодорхойлсон Хойд Атлантикт өвлийн улиралд аялж буй 100 метр (328 фут)-ээс илүүгүй урттай хөлөг онгоцуудын усны мандлаас дээш орших өндрийн хамгийн бага хэмжээ гэдэг нь 52 миллиметр (2 дюйм)-ээр нэмэгдүүлсэн усны мандлаас дээш орших өндрийн өвлийн хэмжээ байна. Хойд Атлантик дахь бусад хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн өвлийн хэмжээ гэдэг нь усны мандлаас дээш орших өндрийн өвлийн хэмжээ байна.

Усны мандлаас дээш орших өндрийн цэнгэг усны хэмжээ

7. 1,0 хувийн жинтэй усны мандлаас дээш орших өндрийн цэнгэг усны хамгийн бага хэмжээг усны мандлаас дээш орших давстай усны хамгийн бага хэмжээнээс хасч тооцох замаар гаргана.

$$\frac{V}{40T} \quad \text{сантиметр (дюйм)}$$

Энд: V- зуны даацын тэмдэглэгээгээр, хөлөг онгоцны усан багтаамжийг шорвог усанд тонноор хэмжсэн хэмжээ;
T – зуны даацын тэмдэглэгээний үед шорвог усан дахь 1 сантиметр (дюйм) хэсэгт ногдох тоннын тоо хэмжээ.

8. Хэрэв зуны даацын шугамаар багтаамжийг тогтоож чадахгүй бол хэвтээ хэрсэнгийн дээд талаас даацын тэмдэглэгээний тойргийн төв хүртэл хэмжсэн даацын шугам болон хөлөг онгоцны доод цэг хоорондох зайны зуны өндрийн хэмжээний 1/48-ийг хасч тооцвол хэмжээ нь гарна.

IV БҮЛЭГ

**МОД ТЭЭВЭРЛЭХ ЗОРИУЛАЛТТАЙ ХӨЛӨГ ОНГОЦНЫ
УСНЫ МАНДЛААС ДЭЭШ ОРШИХ ӨНДРИЙН ХЭМЖЭЭНД
ТАВИГДАХ ТУСГАЙ ШААРДЛАГА**

**41 дүгээр журам
Энэхүү бүлгийн үйлчлэх хүрээ**

42-45 дугаар хүртэлх журмууд нь зөвхөн мод тээвэрлэх даацын тэмдэглэгээтэй хөлөг онгоцонд үйлчилнэ.

**42 дугаар журам
Нэр томьёо**

1. “Тавцангийн модон ачаа” гэж усны мандлаас дээш орших өндрийн тавцан буюу байгууламжийн задгай хэсэг дээр ачиж яваа гуалин модыг; Энэхүү томьёолол нь модны эд буюу түүнтэй төстэй ачаанд хамаарахгүй;

2. Модны даацын тэмдэглэгээ. Тавцангийн модон ачаа нь хөлөг онгоцны хөвөх чанарыг тодорхой хэмжээгээр нэмэгдүүлж, далайн нөлөөллөөс хамгаалах явдлыг улам сайжруулдаг гэж үзэж болно. Энэ шалтгааны улмаас тавцангийн модон ачаа зөөдөг хөлөг онгоцуудын хувьд 45 дугаар журмын заалтын дагуу тооцоолсон, усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг багасгаж, 6 дугаар журмын /3/ болон /4/-дэх заалтын дагуу хөлөг онгоцонд даацын тэмдэглэгээг тавьж болно. Гэхдээ усны мандлаас дээш орших ийм тусгай хэмжээг хэрэглэхийн тулд тавцангийн модон ачаа нь доор 44 дүгээр журамд дурдсан тодорхой нөхцөлүүдийг хангасан байхын дээр хөлөг онгоц өөрөө 43 дугаар журамд заасан түүний байгууламж, бүтэцтэй холбоотой тодорхой нөхцөлийг хангасан байна.

43 дугаар журам
Хөлөг онгоцны байгууламж, бүтэц

Байгууламж

1. Хөлөг онгоц нь хэвийн хэмжээний өндөртэй, 0,07 L-ээс багагүй урттай халхавч байгууламжтай байна. Түүнээс гадна хэрэв хөлөг онгоц 100 метр (328 фут)-ээс бага урттай бол тухайн хөлөг онгоц нь ар талдаа хэвийн хэмжээний өндөртэй байгууламж буюу мөн хэмжээний өндөртэй тавцангийн давхарлаг, аль эсхүл бат бөх ган саравч бүхий өндөрлөсөн хашлага хоорондын байгууламжтай байна.

Ёроол хоорондын чингэлэгүүд

2. Хөлөг онгоцны дунд хэсэгт, түүний уртын дунд орших ёроол хоорондын чингэлэгүүд ус үл нэвтрэхээр дагуугаараа хуваагдсан байна.

Тавцангийн дээд хашлага

3. Хөлөг онгоц дээд тавцандаа тусгайлан бэхэлсэн, бат бөх тулгууртай, шаардлагатай чөлөөлөх төхөөрөмж бүхий 1 м (39 ½ дюйм)-ээс багагүй өндөртэй байнгын хашлага буюу мөн хэмжээний өндөр, онцгой бат бөх хийцтэй хамгаалалтын найдвартай төхөөрөмжөөр тоноглогдсон байна.

44 дүгээр журам
Ачилт

Ерөнхий нөхцөл

1. Ачаа байрлуулдаг ил тавцан дээрх нээлхийнүүдийг найдвартай хааж бөглөсөн байна. Агааржуулагчид найдвартай хамгаалагдсан байна.

2. Тавцангийн модон ачааг, тэвшний буюу байгууламжуудын хоорондох тэвшнүүдийн нийлбэр урт болж байгаа бүх л уртын туршид ачна. Хэрэв ар талд хязгаарлах байгууламж байхгүй бол модыг хамгийн арын нээлхийн төгсгөл хүртэл ачих хэрэгтэй. Модыг байгууламжийн хэвийн хэмжээний өндрөөс багагүй өндөрт хүргэж аль болох нягт ачина.

3. Өвлийн улирлын бүсэд өвөл хөвж буй хөлөг онгоцны задгай тавцан дээрх тавцангийн ачааны өндөр, хөлөг онгоцны хамгийн өргөн хэсгийн гуравны нэгээс хэтрэхгүй байна.

4. Тавцангийн модон ачааг чигжүү ачиж, боож бэхэлсэн байна. Ямар ч тохиолдолд ачаа нь хөлөг онгоцны жолоодлого, түүн дээр явуулах шаардлагатай ажилд хүндрэл учруулахгүй байна.

Тулгуур шонгууд

5. Тээвэрлэж буй модны төрлөөс шалтгаалан тулгуур шонгууд шаардагдах бол тэдгээр нь хөлөг онгоцны өргөнийг тооцсон хангалттай бат бөх байна. Тэдгээрийн хоорондын зай тээвэрлэж буй модны урт болон төрөлд нийцсэн байх ёстой боловч 3 метр (9,8 фут)-ээс хэтрэхгүй байна. Тулгуур шонгуудыг бат бөх тогтоогуур буюу металл тосгууран суурь, аль эсхүл бусад найдвартай хэрэгслээр бэхэлнэ.

Даруулга

6. Тавцангийн модон ачааг түүний уртын туршид нь 3 метр (9,8 фут) - ээс хэтрэхгүй зайд орших даруулгуудаар хэсэгчлэн найдвартай бэхэлнэ. Эдгээр даруулгад зориулсан гогцоонууд ханандаа эсвэл тавцангийн нуруунд өөр хоорондоо 3 метр (9,8 фут) - ээс их биш зайд найдвартай бэхэлсэн байна.

Байгууламжийн төгсгөлийн халхавч хаалтаас анхны гогцоо хүртлэх зай 2 метр (6,6 фут) -ээс хэтрэхгүй байна. Хэрэв халхавч хаалт байхгүй бол гогцоо болон даруулга нь тавцангийн модон ачааны төгсгөлүүдээс 0,6 метр (23 ½ дюйм) болон 1,5 метр (4,9 фут)-ийн зайд тус тус байхаар тооцсон байна.

7. Даруулга гэдэгт 19 миллиметр (¾ дюйм)-ээс багагүй голч бүхий гинжний төмөртэй богино холбоосын гинж буюу түүнтэй адилхан бат бөх уян хатан ган татлагыг хэлэх ба тэдгээр нь ямагт ажиллуулж болох хэрэгслүүдээр тоноглогдсон байна. Ган татлагын даруулгууд нь урт холбоос бүхий гинжний богино хэсгүүдтэй байх ёстой бөгөөд энэ нь даруулгын уртыг зохицуулах боломжийг олгоно.

8. Хэрэв модны урт 3,6 метр (11,8 фут)-ээс бага бол даруулгуудын хоорондын зайг багасгах ёстой бөгөөд эсхүл модны уртын хэмжээг харгалзан бусад арга хэмжээ авна.

9. Даруулгыг бэхлэхэд шаардагдах бүх төхөөрөмжийн бат бөх чанар нь даруулгын бат бөх чанартай нийцэж байна.

Тогтвортой байдал

10. Тээврийн бүх шатанд тогтвортой байдлын зохих хэмжээний нөөцийг хангахын тулд ачаа норох юм уу мөстөсний улмаас жин нэмэгдэх, мөн шатахуун түлш, бусад нөөц зарцуулсны дүнд жин багасах зэргийг тооцож арга хэмжээ авсан байна.

Хөлөг онгоцны багийн хамгаалалт, машины болон бусад тасгуудад нэвтрэх

11. Энэхүү хавсралтын 25 дугаар журмын /5/-д заасан шаардлагууд дээр нэмж, хамгаалалтын хашлаганууд буюу 33 сантиметр (13 дюйм)-ээс их биш хашлага хоорондын босоо завсрын зайтай аврах хашлагануудыг тавцангийн ачааны тал бүрт түүнээс 1 метр (39 ½ дюйм)-ээс багагүй өндөрт тавьсан байна.

Залуурын төхөөрөмж

12. Залуурын төхөөрөмжүүд ачаанд өртөж гэмтэхээс найдвартай хамгаалагдсан байхын дээр аль болох амар хялбар хүрч ажиллах бололцоотой байна. Гол залуур гэмтсэн тохиолдолд жолоодох найдвартай хэрэгсэлтэй байх арга хэмжээ авсан байна.

45 дугаар журам

Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг тооцоолох нь

1. Усны мандлаас дээш орших өндрийн зуны хамгийн бага хэмжээг, 27 дугаар журмын /5/, /6/ болон 11, 28, 29, 30, 31, 32, 37 болон 38 дугаар журмын дагуу тооцох боловч 37 дугаар журамд заасан хувиудыг дараахь байдлаар солино:

	Байгууламжийн тооцооны нийлбэр урт										
	0	0.1L	0.2L	0.3L	0.4L	0.5L	0.6L	0.7L	0.8L	0.9L	1.0L
Бүх төрлийн байгууламжийн хувьд хасч тооцох хувь	20	31	42	53	64	70	76	82	88	94	100

2. Байгууламжийн завсрын уртуудын тухайд хасах хувийг шугаман интерполяцийн аргаар гаргаж авна.

3. Мод тээвэрлэх усны мандлаас дээш орших өндрийн өвлийн хэмжээг, мод тээвэрлэх усны мандлаас дээш орших өндрийн зуны хэмжээн дээр даацын шугамаас хөлөг онгоцны хамгийн доод хэсгийн цэг хүртэлх модны тооцооны зайны гучин зургааны нэгийг нэмж гаргана.

4. Хойд Атлантикт мод тээвэрлэх усны мандлаас дээш орших өндрийн өвлийн хэмжээ нь 40 дүгээр журмын /6/-д тодорхойлсон Хойд Атлантик дахь усны мандлаас дээш орших өвлийн хэмжээтэй нийцэж байна.

5. Мод тээвэрлэх, усны мандлаас дээш орших өндрийн зуны хэмжээг, даацын тэмдэглэгээнээс хөлөг онгоцны хамгийн доод хэсгийн цэг хүртэлх мод тээвэрлэх зуны тооцооны зайны дөчин наймны нэгээр багасгах замаар халуун бүсийн мод тээвэрлэх усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг гаргана.

6. Цэнгэг усанд мод тээвэрлэх, усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээг мод тээвэрлэх зуны даацын тэмдэглэгээг үндэслэн 40 дүгээр журмын /7/-д заасны дагуу тооцоолж гаргана.

ХОЁРДУГААР ХАВСРАЛТ

БҮС, МУЖ БОЛОН УЛИРЛЫН МӨЧЛӨГ

Энэхүү хавсралтад тодорхойлсон бүс, муж нь ерөнхийдөө дараахь шалгуурыг хангасан байна:

- Зуны бүс** Бофортын системээр (34 зангилаа) 8 балл хүрч байгаа буюу түүнээс илүү байгаа салхины 10 хувиас хэтрэхгүй байна;
- Халуун бүс** Бофортын системээр 8 балл хүрч байгаа буюу түүнээс илүү байгаа салхины 1 хувиас хэтрэхгүй байна, халуун бүсийн шуурга, арван жилд нэг удаа 5⁰-ын уртраг ба 5⁰-ын өргөрөгтэй талбайд ногдох ба энэ нь жилийн аль ч сард байж болно.

Гэхдээ практик шаардлагын үүднээс тэдгээрийг зарим онцгой мужид уян хатан байлгаж болно гэж үзсэн.

46 дугаар журам

Хойд зүгийн өвлийн улирлын бүс, муж

1. Хойд Атлантик дахь өвлийн улирлын I болон II бүс

а) Хойд Атлантикийн өвлийн улирлын I бүс нь Гренландын эргийн 50 дугаар уртрагаас хойд өргөрөгийн 45⁰ хүртэл, энэхүү өргөрөгөөс 15 дугаар уртраг хүртэл, энэхүү уртрагаас 60 дугаар өргөрөг хүртэл, энэхүү өргөрөгөөс Гринвичийн уртраг хүртэл, энэхүү уртрагаас хойшоо чиглэсэн байна.

Улирал:

Өвлийн Аравдугаар сарын 16-наас – Дөрөвдүгээр сарын 15;

Зуны Дөрөвдүгээр сарын 16 -наас – Аравдугаар сарын 15.

б) Хойд Атлантикийн өвлийн улирлын II бүсийн урд хязгаарыг дараахь байдлаар тодорхойлсон байна. АНУ-ын эргийн 68⁰ 30' дугаар уртрагаас хойд өргөрөгийн 40⁰ хүртэл, тэндээс чигээрээ хойд өргөрөгийн 36⁰, баруун уртрагийн 73⁰-ын цэг хүртэл, түүнээс хойд өргөрөгийн 36⁰-ын дагуу баруун уртрагийн 25⁰ хүртэл, тэндээс чигээрээ Ториньян хошуу хүртэл үргэлжилнэ.

Хойд Атлантикийн өвлийн улирлын I бүс болон Скагеррак хоолой дахь Скоу хошууны өргөрөгөөр хязгаарлагдсан Балтийн тэнгис энэхүү бүсэд орохгүй.

Улирал:

Зуны: - 11 дүгээр сарын 1-нээс 3 дугаар сарын 31-нийг дуустал;

Зуны: - 4 дүгээр сарын 1-нээс 10 дугаар сарын 31-нийг дуустал.

2. Хойд Атлантикийн өвлийн улирлын муж

Хойд Атлантикийн өвлийн мужийн хязгаар АНУ-ын эргээс баруун уртрагийн 68⁰ 30'-аас хойд өргөрөгийн 40⁰ хүртэл, тэндээс чигээрээ Канадын эргээр баруун уртрагийн 61⁰-аар дайрч гарах хамгийн урд цэг хүртэл, түүнээс Канад болон АНУ-ын зүүн эргийн дагуу үргэлжилнэ.

Улирал:

100 метр (328 фут) болон түүнээс илүү урттай хөлөг онгоцны хувьд:

Өвлийн: - 12 дугаар сарын 16-наас 2 дугаар сарын 15-ныг дуустал;

Зуны: - 2 дугаар сарын 16-наас 12 дугаар сарын 15-ныг дуустал.

100 метр (328 фут) болон түүнээс бага урттай хөлөг онгоцны хувьд:

Өвлийн: - 11 дүгээр сарын 1-нээс 3 дугаар сарын 31-нийг дуустал;

Зуны: - 4 дүгээр сарын 1-нээс 10 дугаар сарын 31-нийг дуустал.

3. Номхон далайн хойд хэсэг дэх өвлийн улирлын бүс:

Номхон далайн хойд хэсэг дэх өвлийн улирлын бүсийн өмнөд хязгаар нь ОХУ-ын зүүн эргээс хойд өргөрөгийн 50⁰-ын дагуу Сахалины арлын баруун эрэг хүртэл, тэндээс Сахалины арлын баруун эргийн дагуу Курилийн арлуудын өмнө зах хүртэл, тэндээс чигээрээ Вакканан, Хоккайдо (Япон) хүртэл, тэндээс Хоккайдо-гийн зүүн болон өмнөд эргээр зүүн уртрагийн 145⁰ хүртэл, тэндээс зүүн уртрагийн 145⁰-аар хойд өргөрөгийн 35⁰ хүртэл, тэндээс хойд өргөрөгийн 35-ын дагуу баруун уртрагийн 150⁰ хүртэл, тэндээс чигээрээ Даля (Аляска) арлын өмнө зах хүртэл үргэлжилнэ.

Улирал:

Өвлийн: - 10 дугаар сарын 16-наас 4 дүгээр сарын 15 хүртэл;

Зуны: - 4 дүгээр сарын 16-наас 10 дугаар сарын 15 хүртэл.

47 дугаар журам

Өмнө зүгийн өвлийн улирлын бүс

Өмнө зүгийн өвлийн улирлын бүсийн хойд хязгаар нь Америк тивийн Прес Пунтасын хошууны дорнод эргээс чигээрээ өмнөд өргөрөгийн 34⁰, баруун уртрагийн 50⁰ хүртэл, тэндээс өмнөд өргөрөгийн 34⁰-ын дагуу зүүн уртрагийн 17 хүртэл, тэндээс чигээрээ өмнөд өргөрөгийн 35⁰10', зүүн уртрагийн 20⁰-ын цэг хүртэл, түүнээс чигээрээ өмнөд өргөрөгийн 34⁰, зүүн уртрагийн 28⁰-ын цэг хүртэл, тэндээс чигээрээ өмнөд өргөрөгийн 35⁰ 30', зүүн уртрагийн 118⁰-ын цэг хүртэл, түүнээс чигээрээ Тасманийн баруун хойд эрэг дэх Гримийн хошуу хүртэл, тэндээсээ Тасманийн хойд болон зүүн эргийн дагуу Бруни арлын хамгийн өмнөд цэг хүртэл, тэндээс чигээрээ Стюарт арал дээрх Блэк Рок хошуу хүртэл, түүнээс чигээрээ өмнөд өргөрөгийн 47⁰, зүүн уртрагийн 170⁰-ын цэг хүртэл, тэндээс чигээрээ өмнөд өргөрөгийн 33⁰, баруун уртрагийн 170⁰-ын цэг хүртэл, эндээсээ өмнөд өргөрөгийн 33⁰-ын дагуу Америк тивийн баруун эрэг хүртэл үргэлжилнэ.

Улирал:

Өвлийн: - 4 дүгээр сарын 16-наас 10 дугаар сарын 15-ныг дуустал;

Зуны: - 10 дугаар сарын 16-наас 4 дүгээр сарын 15 хүртэл.

48 дүгээр журам

Халуун бүс

1. Халуун бүсийн хойд хязгаар

Халуун бүсийн хойд хязгаар нь хойд өргөрөгийн 13⁰-ын дагуу Америк тивийн зүүн эргээс баруун уртрагийн 60⁰ хүртэл, тэндээс чигээрээ хойд өргөрөгийн 10⁰, баруун уртрагийн 58⁰-ын цэг хүртэл, тэндээс хойд өргөрөгийн 10⁰-ын дагуу баруун уртрагийн 20⁰ хүртэл, тэндээс баруун уртрагийн 20⁰-ын дагуу хойд өргөрөгийн 30⁰ хүртэл, түүнээс хойд өргөрөгийн 30⁰-ын дагуу Африкийн баруун эрэг хүртэл, Африкийн зүүн эргээс хойд өргөрөгийн 8⁰-ын дагуу зүүн уртрагийн 70⁰ хүртэл, тэндээсээ зүүн уртрагийн 70⁰-ын дагуу хойд өргөрөгийн 13⁰ хүртэл, тэндээсээ хойд өргөрөгийн 13⁰-ын дагуу Энэтхэгийн баруун эрэг хүртэл, тэндээсээ Энэтхэгийн өмнөд эргийн дагуу Энэтхэгийн зүүн эрэг дэх хойд өргөрөгийн 10⁰ 30' хүртэл, тэндээсээ чигээрээ хойд өргөрөгийн 9⁰, зүүн уртрагийн 82⁰-ын цэг хүртэл, тэндээс зүүн уртрагийн 82⁰-ын дагуу хойд өргөрөгийн 8⁰ хүртэл, тэндээс хойд өргөрөгийн 8⁰-ын дагуу Малайзийн баруун эрэг хүртэл, тэндээс Зүүн Өмнөд Азийн эрэг дагуу хойд өргөрөгийн 10⁰-д орших Вьетнамын зүүн эрэг хүртэл, тэндээс хойд өргөрөгийн 10⁰-ын дагуу зүүн уртрагийн 145⁰ хүртэл, тэндээс зүүн уртрагийн 145⁰-ын дагуу хойд өргөрөгийн 13⁰ хүртэл, эндээсээ хойд өргөрөгийн 13⁰-ын дагуу Америк тивийн баруун эрэг хүртэл үргэлжилнэ. Сайгон халуун бүс болон халуун бүсийн улирлын районы зааг дээр оршино гэж үзнэ.

2. Халуун бүсийн өмнөд хязгаар

Халуун бүсийн өмнөд хязгаар Сантос (Бразили) портоос чигээрээ баруун уртрагийн 40⁰ Матрын замтай огтлолцож байгаа цэг хүртэл, тэндээс Матрын замаар Африкийн баруун эрэг хүртэл, Африкийн баруун эргээс өмнөд өргөрөгийн 20⁰-ын дагуу Мадагаскарын баруун эрэг хүртэл, эндээс Мадагаскарын баруун болон хойд эрэг дагуу зүүн өргөрөгийн 50⁰ хүртэл, тэндээс зүүн өргөрөгийн 50⁰-ын дагуу өмнөд өргөрөгийн 10⁰ хүртэл, түүнээс өмнөд өргөрөгийн 10⁰ дагуу зүүн уртрагийн 98⁰ хүртэл, тэндээс чигээрээ Дарвин (Австрали) порт хүртэл, түүнээс Австралийн болон Вессел арлын эргээр дорно зүгт Весселийн хошуу хүртэл, тэндээс өмнөд өргөрөгийн 11⁰-ын дагуу Йорк хошууны баруун эрэг хүртэл, Йорк хошууны зүүн эргээс өмнөд өргөрөгийн 11⁰-ын дагуу баруун уртрагийн 150⁰ хүртэл, тэндээс чигээрээ өмнөд өргөрөгийн 26⁰, баруун уртрагийн 75⁰ хүртэл, эндээс чигээрээ өмнөд өргөрөгийн 30⁰-д орших Америк тивийн баруун эрэг хүртэл үргэлжилнэ. Кокимбо болон Сантос нь халуун бүс болон зуны бүсийн зааг дээр оршино гэж үзнэ.

3. Халуун бүсэд багтах ёстой мужууд

Дараахь мужыг халуун бүсэд багтана гэж үзнэ.

- а) Суэцийн суваг, Улаан тэнгис, Порт-Саид-аас зүүн уртрагийн 45⁰ хүртэлх Адены булан. Аден болон Бербера халуун бүс болон халуун бүсийн улирлын мужийн зааг дээр оршино гэж үзнэ;
- б) Зүүн уртрагийн 59⁰ хүртлэх Персийн булан;
- в) Австралийн зүүн эргээс Их Саадын чулуу хүртэл өмнөд өргөрөгийн 22⁰-аар хязгаарлагдах район, тэндээс Их Саадын чулууны дагуу өмнөд өргөрөгийн 11⁰ хүртэлх муж. Халуун бүсийн урд хязгаар энэ мужийн хойд хязгаар болдог.

49 дүгээр журам

Улирлын чанартай халуун бүсийн район

Улирлын чанартай халуун бүсийн мужид дараахь мужууд хамрагдана:

1. Хойд Атлантик

Хойд талдаа - Катош (Юкатан) хошуунаас чигээрээ Куба арал дээрх Сан-Антониогийн хошуу хүртэл, түүнээс Кубын хойд эргээр хойд өргөрөгийн 20⁰ хүртэл, тэндээс хойд өргөрөгийн 20⁰-ын дагуу баруун уртрагийн 20⁰ хүртэл,

Баруун талдаа - Америк тивийн эргээр,

Өмнө болон зүүн талдаа - халуун бүсийн хойд хилээр хязгаарлагдсан район.

Улирал:

Халууны: 11 дүгээр сарын 1-нээс 7 дугаар сарын 15-ныг дуустал;

Зуны: 7 дугаар сарын 16-наас 10 дугаар сарын 31-нийг дуустал.

2. Аравийн тэнгис

Баруун талдаа – Африкийн эргээр, Адены булан дахь зүүн уртрагийн 45⁰-аар, Өмнөд Аравийн эргээр болон Оманы булан дахь зүүн уртрагийн 59⁰-аар,

Хойд болон зүүн талдаа – Пакистан болон Энэтхэгийн эргээр,

Өмнө талдаа – Халуун бүсийн хойд хилээр хязгаарлагдсан район.

Улирал:

Халууны: 9 дүгээр сарын 1-нээс 5 дугаар сарын 31-нийг дуустал;

Зуны: 6 дугаар сарын 1-нээс 8 дугаар сарын 31-нийг дуустал.

3. Бенгалийн буланд

Халуун бүсийн хойд хязгаараас хойшоо орших Бенгалийн булан.

Улирал:

Халууны: 12 дугаар сарын 1-нээс 4 дүгээр сарын 30-ныг дуустал;

Зуны: 5 дугаар сарын 1-нээс 11 дүгээр сарын 30-ныг дуустал.

4. Энэтхэгийн далайн өмнөд хэсэгт

а) Хойд ба баруун талдаа – халуун бүсийн өмнөд хязгаар болон Мадагаскарын зүүн эргээр,

Өмнө талдаа - өмнөд өргөрөгийн 20⁰-аар,

Зүүн талдаа - өмнөд өргөрөгийн 20⁰, зүүн уртрагийн 50⁰-ын цэгээс чигээрээ өмнөд өргөрөгийн 15⁰, зүүн уртрагийн 51⁰ 30' хүртэл, тэндээс зүүн уртрагийн 51⁰ 30'-ын дагуу өмнөд өргөрөгийн 10⁰ хүртэл хязгаарлагдсан муж.

Улирал:

Халууны: 4 дүгээр сарын 1-нээс 11 дүгээр сарын 30-ныг дуустал;

Зуны: 12 дугаар сарын 1-нээс 3 дугаар сарын 31-нийг дуустал.

б) Хойд талдаа – халуун бүсийн өмнөд хязгаар,

Зүүн талдаа – Австралийн эрэг,

Өмнө талдаа - өмнөд өргөрөгийн 15⁰-аар зүүн уртрагийн 51⁰ 30'-аас зүүн уртрагийн 120⁰ хүртэл, эндээс зүүн уртрагийн 120⁰-ын дагуу Австралийн эрэг хүртэл,

Баруун талдаа – зүүн уртрагийн 51⁰ 30'-аар хязгаарлагдсан муж.

Улирал:

Халууны: 5 дугаар сарын 1-нээс 11 дүгээр сарын 30-ныг дуустал;

Зуны: 12 дугаар сарын 1-нээс 4 дүгээр сарын 30-ныг дуустал.

5. Хятадын тэнгист

Баруун болон хойд талдаа – хойд өргөрөгийн 10⁰-аас Гонгконг хүртлэх Вьетнам, Хятадын эргээр,

Зүүн талдаа – Гонгконгоос чигээрээ Суал порт (Люсон арал) хүртэл болон Люсон, Самар болон Лейт арлуудын баруун эргээр хойд өргөрөгийн 10⁰ хүртэл,
Өмнө талдаа – хойд өргөрөгийн 10⁰-аар хязгаарлагдсан район.
Гонгконг болон Суал нь улирлын чанартай халуун бүсийн муж болон зуны бүсийн зааг дээр оршино гэж үзнэ.

Улирал:

Халууны: 1 дүгээр сарын 21-нээс 4 дүгээр сарын 30-ныг дуустал;
Зуны: 5 дугаар сарын 1-нээс 4 дүгээр сарын 20-ныг дуустал.

6. Номхон далайн хойд хэсэгт

а) Хойд талдаа – хойд өргөрөгийн 25⁰-аар,
Баруун талдаа – зүүн уртрагийн 160⁰-аар,
Өмнө талдаа – хойд өргөрөгийн 13⁰-аар,
Зүүн талдаа – баруун уртрагийн 130⁰-аар хязгаарлагдсан район.

Улирал:

Халууны: 4 дүгээр сарын 1-нээс 10 дугаар сарын 31-нийг дуустал;
Зуны: 11 дүгээр сарын 1-нээс 3 дугаар сарын 31-нийг дуустал.

б) Хойд болон зүүн талдаа – Америк тивийн баруун эргээр,
Баруун талдаа – Америк тивийн эргээс хойд өргөрөгийн 33⁰ хүртэл, баруун уртрагийн 123⁰-аар болон хойд өргөрөгийн 33⁰, баруун уртрагийн 123⁰-ын цэгээс чигээрээ хойд өргөрөгийн 13⁰, баруун уртрагийн 105⁰-ын цэг хүртэл,
Өмнө талдаа – хойд өргөрөгийн 13⁰-аар хязгаарлагдсан муж.

Улирал:

Халууны: 3 дугаар сарын 1-нээс 6 дугаар сарын 30-ныг дуустал болон 11 дүгээр сарын 1-нээс 11 дүгээр сарын 30-ныг дуустал;
Зуны: 7 дугаар сарын 1-нээс 10 дугаар сарын 31-нийг дуустал,
12 дугаар сарын 1-нээс 2 дугаар сарын 28/29-нийг дуустал.

7. Номхон далайн өмнөд хэсэг

а) Өмнөд өргөрөгийн 11⁰-аас урагш нь орших Карпентарийн булан.

Улирал:

Халууны: 4 дүгээр сарын 1-нээс 11 дүгээр сарын 30-ныг дуустал;
Зуны: 12 дугаар сарын 1-нээс 3 дугаар сарын 31-нийг дуустал.

б) Хойд болон зүүн талдаа – халуун бүсийн өмнөд хязгаараар,
Өмнө талдаа – Австралийн зүүн эргээс баруун уртрагийн 150⁰ хүртэл Матарын замаар, тэндээс баруун уртрагийн 150⁰-аар өмнөд өргөрөгийн 20⁰ хүртэл, түүнээс өмнөд өргөрөгийн 20⁰-ын дагуу халуун бүсийн өмнөд хязгаарыг огтолж байгаа цэг хүртэл,

Баруун талдаа – Халуун бүсэд багтсан Их Саадын чулууны хүрээнд орших район хязгаар болон Австралийн зүүн эргээр хязгаарлагдсан муж.

Улирал:

Халууны: 4 дүгээр сарын 1-нээс 11 дүгээр сарын 30-ныг дуустал;
Зуны: 12 дугаар сарын 1-нээс 3 дугаар сарын 31-нийг дуустал.

50 дугаар журам
Зуны бүс

Бусад муж зуны бусад багтана. Гэхдээ 100м (328 фут) буюу түүнээс бага урттай хөлөг онгоцуудын тухайд:

Хойд болон баруун талдаа – АНУ-ын зүүн эргээр,
Зүүн талдаа – АНУ-ын эргээс баруун уртрагийн 68⁰ 30'-аар хойд өргөрөгийн 40⁰ хүртэл, тэндээс чигээрээ хойд өргөрөгийн 36⁰, баруун уртрагийн 73⁰-ын цэг хүртэл,
Өмнө талдаа- хойд өргөрөгийн 36⁰-аар хязгаарлагдсан муж нь өвлийн улирлын муж болно.

Улирал:

Өвлийн: 11 дүгээр сарын 1-нээс 3 дугаар сарын 31-нийг дуустал;
Зуны: 4 дүгээр сарын 1-нээс 10 дугаар сарын 31-нийг дуустал.

51 дүгээр журам Хаалттай тэнгис

1. Балтийн тэнгис

Скагерракийн хоолой дахь Скоу хошууны өргөрөгөөр хязгаарлагдсан хэсэг зуны бүсэд багтана. Гэхдээ 100м (328 фут) болон түүнээс бага урттай хөлөг онгоцуудын тухайд энэ бүс өвлийн улирлын муж болно.

Улирал:

Өвлийн: 11 дүгээр сарын 1-нээс 3 дугаар сарын 31-нийг дуустал;

Зуны: 4 дүгээр сарын 1-нээс 10 дугаар сарын 31-нийг дуустал.

2. Хар тэнгис

Зуны бүсэд багтана. Гэхдээ 100м (328 фут) буюу түүнээс бага урттай хөлөг онгоцуудын тухайд хойд өргөрөгийн 44⁰-аас хойшоо орших муж өвлийн улирлын муж болно.

Улирал:

Өвлийн: 12 дугаар сарын 1-нээс 2 дугаар сарын 28/29-нийг дуустал;

Зуны: 3 дугаар сарын 1-нээс 11 дүгээр сарын 30-ныг дуустал.

3. Газрын дундад тэнгис

Зуны бүсэд багтана. Гэхдээ 100м (328 фут) буюу түүнээс бага урттай хөлөг онгоцуудын тухайд:

Хойд болон баруун талдаа – Франц, Испанийн эрэг, Испанийн эргээс хойд өргөрөгийн 40⁰ хүртэл зүүн уртрагийн 3⁰-аар,

Өмнө талдаа – зүүн уртрагийн 3⁰-аас Сардинийн баруун эрэг хүртэл хойд өргөрөгийн 40⁰-аар,

Зүүн талдаа – хойд өргөрөгийн 40⁰-аас зүүн уртрагийн 9⁰ хүртэл Сардинийн баруун болон хойд эргээр, тэндээс зүүн уртрагийн 9⁰-аар Корсикийн өмнөд эрэг хүртэл, түүнээс Корсикийн баруун болон хойд эргийн дагуу зүүн уртрагийн 9⁰ хүртэл, эндээс чигээрээ Сисье хошуу хүртлэх муж өвлийн улирлын муж болно.

Улирал:

Өвлийн: 12 дугаар сарын 16-наас 3 дугаар сарын 15-ныг дуустал;

Зуны: 3 дугаар сарын 16-наас 12 дугаар сарын 15-ныг дуустал.

4. Япон тэнгис

Энэхүү тэнгисийн хойд өргөрөгийн 50⁰-аас урагш хэсэг нь зуны бүсэд багтана. Гэхдээ 100м (328 фут) болон түүнээс бага урттай хөлөг онгоцуудын тухайд хойд өргөрөгийн 50⁰ болон хойд өргөрөгийн 38⁰-д орших Солонгосын зүүн эргээс хойд өргөрөгийн 43⁰ 12'-д орших Хоккайдо (Япон)-н баруун эрэг хүртэлх шулуун шугамын хоорондох муж өвлийн улирлын муж болно.

Улирал:

Өвлийн: 12 дугаар сарын 1-нээс 2 дугаар сарын 28/29-нийг дуустал;

Зуны: 3 дугаар сарын 1-нээс 11 дүгээр сарын 30-ныг дуустал.

52 дугаар журам Хойд Атлантикт зориулсан өвлийн даацын тэмдэглэгээ

Нэгдүгээр хавсралтын 40 дугаар журмын /6/-д дурдсан Хойд Атлантикын хэсэг нь:

а) баруун уртрагийн 15⁰ болон баруун уртрагийн 50⁰-ын хооронд орших Хойд Атлантик хүртэлх өвлийн улирлын П бүсийн тэр хэсэг;

б) хойд Атлантик хүртэлх өвлийн улирлын П бүсээс бүхэлдээ бүрдэнэ, Шетландын арлууд зааг дээр нь оршино гэж үзнэ.

ГУРАВДУГААР ХАВСРАЛТ

**ДААЦЫН ТЭМДЭГЛЭГЭЭНИЙ ОЛОН УЛСЫН ГЭРЧИЛГЭЭ
(1966 ОН)**

(Улсын сүлд)

Даацын тэмдэглэгээний тухай олон улсын конвенц (1966)-ийн заалтуудын дагуу Засгийн газрын эрх олгосноор олгов.

(Улсын албан ёсны бүрэн нэр)

.....
Даацын тэмдэглэгээний тухай олон улсын конвенц (1966)-ийн заалтуудын дагуу эрх нь хүлээн зөвшөөрөгдсөн албан тушаалтан буюу байгууллагын албан ёсны бүрэн нэр, овог нэр
.....
.....

Хөлөг онгоцны нэр	Дуудлагын дохио буюу дугаар	Бүртгэлийн боомт	Зүйл 2 /8/-д тодорхойлсон урт (L)

Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ:

Хөлөг онгоцны загвар

*Шинэ хөлөг онгоцонд

*“А” загвар

“Б” загвар

Ашиглагдаж байгаа хөлөг онгоцонд

“В” загвар – усны мандлаас дээш орших өндрийг багасгасан

“В” загвар - усны мандлаас дээш орших өндрийг нэмэгдүүлсэн

Тавцангийн шугамаас тооцсон

Даацын тэмдэглэгээ

Усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээ

Халуун бүсийн.....мм (дюйм) /T/

....мм (дюйм) /S/-ээс дээш

Зуны бүсийн.....мм (дюйм) /S/

Тойргийн төв дайрсан шугамын дээд захын түвшинд

Өвлийн бүсийн.....мм (дюйм) /W/

.....мм (дюйм) /S/-ээс дээш

Хойд Атлантикын

Өвлийн бүсийн.....мм (дюйм) /WNA/

.....мм (дюйм) /S/-ээс доош

Халуун бүсийн модны....мм (дюйм) /LT/

....мм (дюйм) /S/-ээс дээш

Зуны модны.....мм (дюйм) /LS/

....мм (дюйм) /S/-ээс дээш

Өвлийн модны.....мм (дюйм) /LW/

....мм (дюйм) /LS/-ээс доош

Хойд Атлантикын өвлийн модны

....мм (дюйм) /LWNA

....мм (дюйм) /LS/-ээс доош

Тайлбар: Хэрэглэгддэггүй усны мандлаас дээш орших хэмжээ болон даацын тэмдэглэгээг гэрчилгээнд тусгахгүй байж болно.

* хэрэглэхгүйг нь дарах

Модныхоос бусад усны мандлаас дээш орших өндрийн бүх хэмжээнд зориулан цэнгэг усны тухайд оруулсан өөрчлөлт.....мм (дюйм). Модны усны мандлаас дээш орших өндрийн хэмжээнд оруулсан өөрчлөлт.....мм (дюйм).

Усны мандлаас дээш орших дээр дурдсан өндрийн хэмжээ, эхэлж хэмжсэн тавцангийн шугамын дээд зах хашлаганы тавцангаас.....мм (дюйм)-т оршино.

Үндсэн ба урсгал үзлэг шалгалт хийсэн он.сар.өдөр.....

Энэхүү хөлөг онгоц үзлэг шалгалтад орж, усны мандлаас дээш орших өндрийн дээр дурдсан хэмжээ болон даацын тэмдэглэгээнүүд Даацын тэмдэглэгээний тухай 1966 оны олон улсын конвенцийн дагуу хийгдэж, тавигдсан байна гэдгийг үүгээр нотолж байна.

Конвенцийн 14 дүгээр зүйлийн /1/ в)-д заасны дагуу урсгал үзлэг шалгалтад орж байгаа нөхцөлд энэхүү гэрчилгээ.....хүртэл хүчинтэй байна.

Олгосон.....
(гэрчилгээ олгосон газар)

.....
олгосон он, сар, өдөр

(Гэрчилгээ олгосон албан ёсны хүний гарын үсэг)
болон (Гэрчилгээ олгосон байгууллагын тамга)

Хэрэв гэрчилгээнд гарын үсэг зурж байгаа бол дараахь зүйлийг нэмнэ:

Дээр дурдсан Засгийн газраас энэхүү гэрчилгээг олгох эрхийг жинхэнэ ёсоор надад олгосон болохыг дор гарын үсэг зурж буй миний бие мэдэгдэж байна.

.....
/Гарын үсэг/

Тайлбар:

1. Хэрэв хөлөг онгоц гол, мөрөнд эсхүл орон нутгийн усан орчинд орших боомтоос хөдөлж тээвэрт гарч байгаа бол тухайн цэг болон задгай далайд гарах хооронд зарцуулах шаардлагатай шатахуун болон бусад бүх материал хангамжийн жинд тохирсон илүү ачаа зөөвөрлөхийг зөвшөөрнө.

2. Хэрэв хөлөг онгоц нэгж хувийн жинтэй цэнгэг усанд хөвж байгаа бол зохих даацын тэмдэглэгээ нь дээр дурдсан цэнгэг усанд зориулсан өөрчлөлтийн хэмжээгээр доор байж болно. Хэрэв хувийн жин нь нэгж хувийн жингээс ялгаатай бол усны бодит хувийн жин болон 1.025 ялгаврын хэмжээгээр өөрчлөлтийг хийнэ.

Гэрчилгээний ар тал

Конвенцийн 14 дүгээр зүйлийн /1/ в)-д шаардагдах урсгал үзлэг шалгалтын үед энэхүү хөлөг онгоц конвенцийн холбогдох заалтуудад нийцэж байгаа нь тогтоогдсоныг үүгээр нотолж байна.

Олгосон газар .....
он, сар, өдөр.....

Гарын үсэг зурсан буюу гэрчилгээ олгосон байгууллагын тамга

Гарын үсэг зурсан буюу гэрчилгээ олгосон байгууллагын тамга

Гарын үсэг зурсан буюу гэрчилгээ олгосон байгууллагын тамга

Конвенцийн заалтууд энэхүү хөлөг онгоцон дээр бүрэн биелэгдэж байгаа учир конвенцийн 19 дүгээр зүйлийн /2/-ын дагуу энэхүү гэрчилгээний үйлчлэх хугацааг ..... хүртэл сунгав.

Олгосон газар.....
он, сар, өдөр.....

Гарын үсэг зурсан буюу гэрчилгээ олгосон байгууллагын тамга

ДААЦЫН ТЭМДЭГЛЭГЭЭНЭЭС ЧӨЛӨӨЛӨГДӨХ ОЛОН УЛСЫН ГЭРЧИЛГЭЭ

(Улсын сүлд)

Даацын тэмдэглэгээний тухай олон улсын конвенц (1966)-ийн заалтуудын дагуу Засгийн газрын эрх олгосноор олгов.

(Улсын албан ёсны бүтэн нэр)

.....
(Бүрэн эрхт төлөөлөгчийн албан ёсны албан тушаал, овог нэр)

Даацын тэмдэглэгээний тухай олон улсын конвенц (1966)-ийн заалтуудын дагуу эрх нь хүлээн зөвшөөрөгдсөн албан тушаалтан буюу байгууллагын албан ёсны бүрэн нэр, овог нэр

Хөлөг онгоцны нэр	Дуудлагын дохио буюу дугаар	Бүртгэлийн боомт

Дээр дурдсан хөлөг онгоц дээр дурдсан конвенцийн 6 дугаар зүйлийн /2/ ба /4/-дэх заалтад тодорхойлсон бүрэн эрхийн дагуу 1966 оны конвенцийн заалтуудаас чөлөөлөгдөж байгааг үүгээр нотолж байна.

6 дугаар зүйлийн /2/-ын дагуу хөлөг онгоц чөлөөлөгдөж байгаа заалтууд нь:

.....
.....
.....

6 дугаар зүйлийн /4/-ийн дагуу чөлөөлөгдөж байгаа аялал нь:

тэндээс.....

тэр хүртэл.....аялна.

6 дугаар зүйлийн /2/, эсхүл 6 дугаар зүйлийн /4/-ийн дагуу чөлөөлөхдөө нөхцөл тавьсан бол ямар нөхцөл заасан:

.....
.....

Энэхүү гэрчилгээ нь конвенцийн 14 дүгээр зүйлийн /1/-дэх заалтын дагуу шаардлагатай гэж үзвэл урсгал үзлэг шалгалтад орж байгаа нөхцөлд ..... хүртэл хүчинтэй байна.

Олгов. ....

(Гэрчилгээ олгосон газар)

.....
(олгосон он, сар, өдөр)

.....
(Гэрчилгээ олгосон албан ёсны хүний гарын үсэг)
болон (Гэрчилгээ олгосон байгууллагын тамга)

Хэрэв гэрчилгээнд гарын үсэг зурж байгаа бол дараахь зүйлийг нэмнэ:

Дээр дурдсан Засгийн газраас энэхүү гэрчилгээг олгох эрхийг жинхэнэ ёсоор надад олгосон болохыг дор гарын үсэг зурж буй миний бие мэдэгдэж байна.

.....
/Гарын үсэг/

Гэрчилгээний ар тал

Хөлөг онгоц ийнхүү чөлөөлж байгаа нөхцөлүүдийг үргэлжлэн хангаж байгааг үүгээр нотолж байна.

Олгосон газар .....
Он, сар, өдөр .....

Гарын үсэг зурсан буюу гэрчилгээ олгосон байгууллагын тамга
Гарын үсэг зурсан буюу гэрчилгээ олгосон байгууллагын тамга
Гарын үсэг зурсан буюу гэрчилгээ олгосон байгууллагын тамга
Гарын үсэг зурсан буюу гэрчилгээ олгосон байгууллагын тамга

Хөлөг онгоц чөлөөлөгдсөн нөхцөлүүдээ үргэлжлэн хангаж байгаа ба конвенцийн 19 дүгээр зүйлийн /4/ а)-гийн дагуу энэхүү гэрчилгээний үйлчлэх хугацааг ..... хүртэл сунгав.

Олгосон газар .....
Он, сар, өдөр .....

Гарын үсэг болон гэрчилгээ олгосон байгууллагын тамга

ЗӨВЛӨМЖ

Бага хурал дараахь зөвлөмжийг гаргав:

1 дүгээр зөвлөмж

Даацын тэмдэглэгээний тухай олон улсын конвенц (1930)-ийг цуцлах тухай

Бага хурлаас зөвлөмж болгох нь:

Засгийн газрууд Даацын тэмдэглэгээний тухай олон улсын конвенц (1966)-ийг аль болох хурдан хугацаанд хүлээн зөвшөөрч, энэхүү конвенцийг хүлээн зөвшөөрч байгаа Засгийн газрууд Даацын тэмдэглэгээний тухай олон улсын конвенц (1930)-ийг цуцалж, энэхүү 1966 оны конвенцийг хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш хоёр жилийн дараа нэгэн зэрэг хүчин төгөлдөр болсон байх зорилгоор өөр хоорондоо хамтран ажиллах,

1930 оны конвенцийг цуцалж буй Засгийн газрууд ашиглагдаж байгаа хөлөг онгоцуудын тухайд 1966 оны конвенцийн заалтууд тухайлбал, 4 дүгээр зүйлийн /4/-ийн заалтуудыг харгалзаж үзэх.

2 дугаар зөвлөмж

Даацын тэмдэглэгээний тухай олон улсын конвенц (1966)-ийн үйлчлэлд хамаарагдахгүй хөлөг онгоцууд

Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газруудаас өөрсдийн хөлөг онгоцуудын тухайд гаргаж болох дараахь журмыг Даацын тэмдэглэгээний тухай олон улсын конвенц (1966)-ийн зарчим, заалтуудтай аль болохоор нийцүүлэхийг Бага хурал зөвлөмж болгов. Үүнд:

1. олон улсын аялал хийж буй 24 м (79 фут)-ээс бага урттай хөлөг онгоц;
2. олон улсын аялал хийж буй 150 тонноос бага бүртгэлийн тоннын нийт багтаамжтай ашиглагдаж байгаа хөлөг онгоц;
3. олон улсын аялалтай нэгэн адил аюул тохиолддог нөхцөлд эрэг хавийн аялал хийж буй хөлөг онгоц болно.

3 дугаар зөвлөмж

Загас агнуурын хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших өндрийн хамгийн бага хэмжээ

Бага хурал Загас агнуурын хөлөг онгоцны даацын тэмдэглэгээг тодорхойлох боломжийг авч хэлэлцээд загас агнуурын хөлөг онгоцны усны мандлаас дээш орших

өндрийн хамгийн бага хэмжээний тухай олон улсын шалгарсан журам боловсруулах зорилгоор, ийм хөлөг онгоцуудын усны мандлаас дээш орших өндрийн хамгийн бага хэмжээний асуудлуудыг үргэлжлэн авч үзэхийг Далайн асуудлаар зөвлөлдөх Засгийн газар хоорондын байгууллагад зөвлөмж болгов.

4 дүгээр зөвлөмж
Конвенцуудыг нэгтгэх нь

Бага хурал далайд хүний амь нас, эд хөрөнгийг хамгаалах тухайд далайд хүний амь насыг хамгаалах талаарх 1960 оны олон улсын конвенц болон Даацын тэмдэглэгээний тухай олон улсын конвенц (1966)-ийн зорилгууд нийтлэг болохыг хүлээн зөвшөөрөөд хоёр конвенцийн заалтуудын хоорондын учир холбоог авч үзэх, тэдгээрийг олон улсын нэг конвенц болгох аргыг санал болгохыг Далайн асуудлаар зөвлөлдөх Засгийн газар хоорондын байгууллагад зөвлөмж болгов.

5 дугаар зөвлөмж
Нутаг дэвсгэрийн ус болон далай хоорондын хил

Хэлэлцэн тохиролцогч Засгийн газар бүр, хэлэлцэн тохиролцогч нөгөө Засгийн газрын хүсэлтээр Даацын тэмдэглэгээний тухай олон улсын конвенц (1966) -ийн 12 дугаар зүйлийн /2/-т заасан зорилгын үүднээс удирдлага болгох нутаг дэвсгэрийн ус болон далай хоорондын хилийн тухай мэдээллийг түүнд өгч байхыг Бага хурал зөвлөмж болгов.